

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ   نَحْمَدُهُ وَنُصَلِّي عَلَى رَسُولِهِ الْكَرِيمِ

برکات الدعاء ਬਰਕਾਤੁਦੁਆ (ਦੁਆ ਦੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ)

تصنيف لطيف: حضرت مرزا غلام احمد قادياني مسیح موعود علیہ السلام

ਲੇਖਕ :

ਵਰਤਮਾਨ ਯੁੱਗ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਅਤੇ ਮਸੀਹ ਮੋਊਦ ਵ ਮਹਦੀ ਮਾਹੂਦ
ਹਜ਼ਰਤ ਮਿਰਜ਼ਾ ਗੁਲਾਮ ਅਹਮਦ ਅਲੈਹਿ ਸਲਾਮ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਨਜ਼ਾਰਤ ਨਸ਼ਰੋ ਇਸ਼ਾਅਤ ਸਦਰ ਅਜੁੰਮਨ ਅਹਮਦੀਆ
ਕਾਦੀਆਂ, ਜ਼ਿਲਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਪੰਜਾਬ, ਭਾਰਤ

برکات الدعا

BARKATUD DUA

Written By :

Hazrat Mirza Ghulam Ahmad Qadiani
Masih maood w Mahdi Mahood Alaihisslam

Punjabi Translation By :

Giyani Shamshad Ahmad Eden

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مُحَمَّدًا وَنُصَلِّيَ عَلَى رَسُولِهِ الْكَرِيمِ

ਬਰਕਾਤੁਦੁਆ

(ਦੁਆ ਦੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ)

ਸਯੱਦ ਅਹਮਦ ਖਾਨ ਸਾਹਬ ਕੇ.ਸੀ.ਐਸ.ਆਈ.
ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਖੰਡਨ ਵਿੱਚ
ਜਿਸ ਨੂੰ

ਵਰਤਮਾਨ ਯੁੱਗ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਅਤੇ ਮਸੀਹ ਮੋਊਦ ਵ ਮਹਦੀ ਮਾਹੂਦ
ਹਜ਼ਰਤ ਮਿਰਜ਼ਾ ਗੁਲਾਮ ਅਹਮਦ ਅਲੈਹਿ ਸਲਾਮ ਨੇ ਲਿਖਕੇ
ਸਾਧਾਰਣ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਲਈ ਰਿਆਜ਼ ਹਿੰਦ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਦੀਆਂ ਵਿੱਚ
ਸ਼ੇਖ ਨੂਰ ਅਹਮਦ ਸਾਹਬ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧੀ ਵਿੱਚ ਛਾਪਕੇ ਪਵਿੱਤਰ
ਰਮਜ਼ਾਨ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਸਨ 1310 ਹਿਜਰੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ
ਕੀਤਾ

برکات الدعاء

تصنيف لطيف: حضرت مرزا غلام احمد قادياني مسیح موعود علیہ السلام

ਬਰਕਾਤੁਦੁਆ

ਲੇਖਕ :

ਹਜ਼ਰਤ ਮਿਰਜ਼ਾ ਗ਼ੁਲਾਮ ਅਹਮਦ ਕਾਦੀਆਨੀ ਮਸੀਹ ਮੋਊਦ ਵ ਮਹਦੀ
ਮਾਹੂਦ ਅਲੈਹਿ ਸਲਾਮ ਬਾਨੀ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਅਹਮਦੀਆ ਮੁਸਲਿਮ

ਜਮਾਤ

ਅਨੁਵਾਦਕ : ਗਿਆਨੀ ਸ਼ਮਸ਼ਾਦ ਅਹਮਦ ਅਦਨ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਨਜ਼ਾਰਤ ਨਸ਼ਰੋ ਇਸ਼ਾਅਤ, ਸਦਰ ਅਜੁੰਮਨ ਅਹਮਦੀਆ
ਕਾਦੀਆਂ-143516, ਜ਼ਿਲਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਪੰਜਾਬ, ਭਾਰਤ

ਸੰਸਕਰਣ ਪਹਿਲਾ : ਜੂਨ 2017

ਗਿਣਤੀ : 1000

ਛਾਪਕ : ਫ਼ਜ਼ਲੇ ਉਮਰ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਦੀਆਂ

Name of Book : BARKATUD DUA

Written BY : Hazrat Mirza Ghulam Ahmad Qadiani
Masih maood w Mahdi mahood alaihisslam

Punjabi Translation By : Giani Shamshad Ahmad Eden

Published By : Nazarat Nashro Ishaat

Sadr Anjuman Ahmadiyya Qadian-143516,
District-Gurdaspur, Punjab (INDIA)

Eddition First : OCT. 2017

Copies : 1000

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

ਮੁੱਖਬੰਦ

ਇਸਲਾਮ ਇਕ ਜੀਉਂਦਾ ਧਰਮ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਜੀਉਂਦੇ ਰੱਬ ਵੱਲ ਮਰਗਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਧਰਮਾਂ 'ਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਮਾਰਿਆਂ ਇਹ ਗੱਲ ਰੜ੍ਹੇ ਦਿਨ ਵਾਂਗ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਟਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਹਕੀਕੀ ਮਾਲਕ (ਰੱਬ) ਦੇ ਅਨਾਦਿ ਗੁਣ ਨੂੰ ਬੰਦ ਹੋਇਆ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਭਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿੱਸੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਗੁਮਰਾਹੀ, ਸ਼ਿਰਕ (ਅਨੇਕ ਈਸ਼ਵਰਵਾਦ) ਤੇ ਬਦੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਸਤਕਤਾ ਦੀਆਂ ਡੂੰਘੀਆ ਖੱਡਾਂ ਵਿੱਚ ਧੱਕ ਰਹੇ ਹਨ ।

ਰੱਬ ਦਾ ਸਾਡੇ ਉੱਪਰ ਉਪਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਸਲਾਮ ਜਿਹੇ ਸੁਭਾਵਕ ਧਰਮ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਵਜੂਦ ਦਾ ਪਤਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਨਬੀ ਕਰੀਮ ਸਲਲੱਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਨੇ ਇਸ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਵਜੂਦ ਨਾਲ ਕਲਾਮ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਨਾਸਤਕਤਾ ਨੂੰ ਕਢਕੇ ਜੀਉਂਦੇ ਰੱਬ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ।

ਇਸ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਫਿਰ ਉਸ ਹਕੀਕੀ ਰੱਬ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ । ਹੋਰਨਾ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਕੀ ਵਰਨਣ, ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਵੀ ਰੱਬ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਅਨਾਦਿ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਮਹਿਰੂਮ ਦਸਦੇ ਹਨ । ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਇਕ ਧਰਮ ਵਿਗਿਆਨੀ ਸਰ ਸਯੱਦ ਅਹਮਦ ਖਾਨ ਦੇ ਅਕੀਦੇ (ਆਸਥਾ) ਕਿ ਦੁਆ ਕੇਵਲ ਇਕ ਇਬਾਦਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਦਲੀ

ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਅਤੇ ਦੁਆ ਦੀ ਵਾਸਤਵਿਕਤਾ ਨਾਲ ਜਾਣੂ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਹਜ਼ਰਤ ਮਿਰਜ਼ਾ ਗ਼ੁਲਾਮ ਅਹਮਦ ਕਾਦੀਆਨੀ ਅਲੈਹਿ ਸਲਾਮ ਨੇ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ‘ਬਰਕਾਤੁਦੁਆ’ ਲਿਖੀ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੇ ਇਸ ਨਾਸਤਕ ਅਕੀਦੇ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤਾ ਭਾਵ ਰੱਬ ਦੇ ਵਜੂਦ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ, ਇਲਾਹੀ ਆਦੇਸ਼ (أَدْعُوْنِيْ اَسْتَجِبْ لَكُمْ) ‘ਉਦਊਨੀ ਅਸਤਾਜਿਬਲਾਕੁਮ’ ਦੇ ਚਾਨ੍ਹਣੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਕਰਮ ਰੂਪੀ ਜੀਵਨ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ । ਅਤੇ ਸਰ ਸਯੱਦ ਅਹਮਦ ਖ਼ਾਨ ਦੇ ਨਕਾਰਾ ਅਕੀਦਿਆਂ ਦਾ ਠੋਸ ਦਲੀਲਾਂ ਨਾਲ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ।

ਆਪ ਅਲੈਹਿ ਸਲਾਮ ਨੇ ਦੁਆ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ, ਉਪਯੋਗਤਾ ਤੇ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤਕ ਲਾਭ ਵਰਨਣ ਕਰਕੇ ਰੱਬ ਦੀ ਹਸੱਤੀ (ਵਜੂਦ) ਦੇ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਉਹ ਰੱਬ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਅਸੰਭਵ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਆਪਣੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਗ਼ੈਬੀ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆ ਦੁਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਵਿੱਚ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਨਬੀਆਂ (ਅਵਤਾਰਾਂ) ਦੇ ਜੀਵਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਦੁਆਵਾਂ ਦੀਆਂ ਪਰਵਾਨਗੀਆਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਚਮਤਕਾਰਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਰਖੱਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਅਜਿਹੇ ਚਮਤਕਾਰ ਸਾਡੇ ਪਿਆਰੇ ਆਕਾ ਤੇ ਨਬੀ ਕਰੀਮ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਮੁਸਤਫਾ ਸਲਲੱਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਆਪ ^{ਸਲਲੱਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ} ਨੇ ਇਕੱਲਿਆਂ ਹੀ ਅਰਬ ਦੇ ਮਾਰੂਥਲਾਂ ਵਿੱਚ ਤੌਹੀਦ (ਇਕ ਈਸ਼ਵਰ ਵਾਦ) ਦੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਰੱਬ ਨੇ ਦੁਆ ਦੇ ਇਸ ਕਾਰਗਰ ਹੱਥਿਆਰ ਰਾਹੀਂ ਆਪ ^{ਸਲਲੱਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ} ਨੂੰ ਮਹਾਨਤਮ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ।

ਆਪ ^{ਸਲਲੱਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ} ਦੇ ਸੱਚੇ ਗ਼ੁਲਾਮ ਹਜ਼ਰਤ ਮਿਰਜ਼ਾ ਗ਼ੁਲਾਮ ਅਹਮਦ ਕਾਦੀਆਨੀ ਮਸੀਹ ਮੌਊਦ ਅਲੈਹਿ ਸਲਾਮ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਹ ਗੱਲ ਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ

ਆਪ ਦਾ ਦਿਨਚਰਜਾ ਹੀ ਦੁਆ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪ ਅਲੈਹਿ ਸਲਾਮ ਦਾ ਸਾਰਾ ਰੱਬ ਰਖਾਉ ਦੁਆ ਉੱਪਰ ਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪ ਦਾ ਸਾਰਾ ਨਿਰਭਰ ਕੇਵਲ ਰੱਬ ਦੇ ਵਜੂਦ ਉੱਪਰ ਸੀ । ਸੋ, ਆਪ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ :

“ਨਾਸਮਝ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੁਆ ਇਕ ਵਿਅਰਥ ਤੇ ਨਕਾਰਾ ਕੰਮ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਕੇਵਲ ਦੁਆ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਜਲਾਲ ਵਾਲੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਚੁੰਡਣ ਨਾਲ ਉਹ ਉਸ’ਤੇ ਆਪਣਾ ਤੇਜ ਪ੍ਰਕਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ‘ਅਨਲ ਕਾਦਰ’ (ਅਰਥਾਤ ਮੈਂ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਉੱਪਰ ਕਾਦਰ ਹਾਂ) ਦਾ ਇਲਹਾਮ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ । ਹਰ ਇਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਭੁਖਾ ਤੇ ਪਿਆਸਾ ਚੇਤੇ ਰੱਖੋ ਕਿ ਉਸਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਰੂਹਾਨੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੇ ਜਾਚਕ ਲਈ ਕੇਵਲ ਦੁਆ ਹੀ ਇਕ ਮਾਤਰ ਸਾਧਨ ਹੈ ਜੋ ਰੱਬ ਦੇ ਵਜੂਦ ਉੱਪਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ੰਕਾਵਾਂ ਤੇ ਭਰਮਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ।” (ਅਯੱਮਿ ਸੁਲਾਹ, ਰੂਹਾਨੀ ਖ਼ਜ਼ਾਇਨ ਭਾਗ 14, ਪੰਨਾ 239)

ਸਯੱਦਨਾ ਹਜ਼ਰਤ ਅਮੀਰੁਲ ਮੋਮਿਨੀਨ ਖ਼ਲੀਫ਼ਾਤੁਲ ਮਸੀਹ ਖ਼ਾਮਿਸ ਅਯੱਦਾਹੁਲੱਹ ਤਆਲਾ ਬਿਨਸਰਿਹਿਲ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਇਹ ਅਦੁੱਤੀ ਕਿਤਾਬ ਨਜ਼ਾਰਤ ਨਸ਼ਰੋ ਇਸ਼ਾਅਤ ਕਾਦੀਆਂ ਜਨਹਿੱਤ ਲਈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ।

ਅਲੱਹ ਤਆਲਾ ਤੋਂ ਦੁਆਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਦੀਆਂ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਢਾਲ੍ਹਣ ਅਤੇ ਦੁਆ ਦੀ ਵਾਸਤਵਿਕਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਕੇ ਰੱਬ ਦੇ ਫ਼ੈਜ਼ ਤੋਂ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਦਾ ਸੰਜੋਗ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇ । ਆਮੀਨ ।

ਵਿਨਮੁ

ਨਾਜ਼ਿਰ ਨਸ਼ਰੋ ਇਸ਼ਾਅਤ

ਕਾਦੀਆਂ

ਪਰਵਾਨ ਹੋਈ ਦੁਆ ਦੀ ਉਧਾਰਣ¹

‘ਅਨੀਸ ਹਿੰਦ’ ਮੇਰਠ ਅਤੇ ਸਾਡੀ

ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ’ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼

ਇਸ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦਾ ਪਰਚਾ ਛਾਪਾ 25 ਮਾਰਚ, ਸਨ 1893 ਈ. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੇਰੀ ਉਸ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਬਾਰੇ ਜੋ ਮੈਂ ਲੇਖਰਾਮ ਪੇਸ਼ਾਵਰੀ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕੁਝ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਹੈ ਮੈਂਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਹੋਰ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਬੁਰੀ ਲੱਗੀ ਹੈ ਪਰ ਹਕੀਕਤ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਲਈ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਉਂ ਆਪ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੋ, ਇਸ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਕੇਵਲ ਇਸ ਖੰਡਨ ਦੇ ਉਤੱਰ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਇੰਨ੍ਹਾ ਲਿਖਣਾ ਬਹੁਤ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਢੰਗ ਰਾਹੀਂ ਰੱਬ ਦੀ ਇੱਛਾ ਸੀ ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਦਖਲ ਨਹੀਂ। ਹਾਂ, ਇਹ ਪੁਸ਼ਨ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਲਾਹੇਵੰਦ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ੰਕਾਵਾਂ ਰਹਿ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਖੰਡਨ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਆਪ ਇਕਰਾਰੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਹੁਣ ਫਿਰ ਇਕਰਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਖੰਡਨਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਖਿਆਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਅੰਤ ਨੂੰ ਇਹੋ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਮਮੂਲੀ ਤਾਪ ਰੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂ ਮਮੂਲੀ ਪੀੜ੍ਹ ਹੋਈ ਜਾਂ ਹੈਜ਼ਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅਸਲੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਠੀਕ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਅਖਵਾਏਗੀ ਅਤੇ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਉਹ ਇਕ ਮਕਰ, ਫ਼ਰੇਬ ਜਾਂ ਧੋਖਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ

¹ ਇਹ ਦੁਆ ਦੀ ਪਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਉਧਾਰਣ ਪਹਿਲੇ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪੰਨਾ 2-3-4 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸ਼ਮਸ

ਅਜਿਹੇ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕਦੇ ਨ ਕਦੇ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਸੋ, ਅਜਿਹੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਬੇਸ਼ਕ ਇਸ ਦੰਡ ਦਾ ਭਾਗੀ ਹੋਵਾਂਗਾ ਜਿਸਦਾ ਵਰਨਣ ਮੈਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਲਾਹੀ ਪ੍ਰਕੋਪ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਪ੍ਰਤਖ ਹੋਣ ਅਤੇ ਖੁੱਲੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਮਝੋ ਕਿ ਰੱਬ ਵੱਲੋਂ ਹੈ। ਅਸਲ ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਵੱਡਿਆਈ ਅਤੇ ਖ਼ੌਫ਼ ਦਿਨ ਤੇ ਸਮਾਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮੁਥਾਜ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਕੋਪ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹੱਦ ਨੀਯਤ ਕਰ ਦੇਣਾ ਹੀ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਫਿਰ ਜੇਕਰ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਕ ਮਹਾਨਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣੇ ਵੱਲ ਮੋਹ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਖੰਡਨ ਜੋ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਨ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਜਿਹੇ ਲੁਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੂਝਵਾਨ ਤੇ ਸਲਾਹ ਯੋਗ ਲੋਕ ਆਪ ਹੀ ਇਕ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਨਿਰਣਿਆਂ ਤੋਂ ਪਰਤਕੇ ਇਸ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸਿਵਾਏ ਇਸਦੇ ਇਹ ਨਿਮਾਣਾ ਵੀ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਹੇਠ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਮੇਰੇ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਦੀ ਨੀਂਹ ਕੇਵਲ ਇੰਨੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕੇਵਲ ਮਿੱਥ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸੰਦੇਹਕ ਰੋਗਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਕੇ ਅਟਕਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕੰਮ ਲੈਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਇਹ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਛਾਪ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਬਾਰੇ ਇਹ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਹੀ ਅਟਕਲਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਕਰ ਦੇਵੇ ਸਗੋਂ ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਰਾਜ਼ੀ ਹਾਂ ਕਿ ਛੇ (6) ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਜੋ ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਮਿਆਦ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹ ਮੇਰੇ ਲਈ ਦਸ ਵਰ੍ਹੇ ਲਿੱਖ ਦੇਵੇ। ਲੇਖਰਾਮ ਦੀ ਉਮਰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸੰਭਵਤਾ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤੀਹ ਵਰ੍ਹੇ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਹ ਇਕ ਗਭਰੂ, ਸਵਸਥ ਤੇ ਚੰਗੇ ਸ਼ਰੀਰ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ

ਨਿਮਾਣੇ ਦੀ ਉਮਰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਹ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਉੱਪਰ ਹੋਵੇਗੀ, ਜੋ ਕਮਜ਼ੋਰ, ਰੋਗ ਗ੍ਰਸਤ ਅਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰੋਗਾਂ'ਚ ਜਕੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਸ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਟਾਕਰੇ ਵਿੱਚ ਆਪ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਮਨੁੱਖ ਵੱਲੋਂ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਰੱਬ ਵੱਲੋਂ ਹੈ। ਖੰਡਨ ਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਇਕ ਮਮੂਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਜੋ ਆਮ ਕਰਕੇ ਲੋਕ ਮੂਹੋਂ ਬੋਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਦ ਕਿ ਮੇਰੀ ਸੂਝ ਅਨੁਸਾਰ ਤਾਂ ਠੋਸ ਤੇ ਪੂਰਨ ਸਚਾਈਆਂ ਦੇ ਕਬੂਲ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਸਮਾਂ ਹੈ ਕਿ ਸੰਭਵਤਾ ਇਸ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਪਹਿਲੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੋਈ ਨ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਹਾਂ, ਇਸ ਜੁਗ ਤੋਂ ਕੋਈ ਝੂਠ ਤੇ ਧੋਖਾ ਲੁਕਿਆ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਸੱਤਵਾਦੀਆਂ ਲਈ ਹੋਰ ਵੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਝੂਠ ਤੇ ਸੱਚ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਕਰਨਾ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਉਹੋ ਹੀ ਸਚਾਈ ਦੀ ਦਿਲੋਂ ਕਦਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਦੌੜਕੇ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਚਾਈ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅਜਿਹੀ ਖਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪ ਕਬੂਲ ਕਰਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਾ ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬਾਪ ਦਾਦਿਆਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕਬੂਲ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਜੇਕਰ ਸਮਾਂ ਸਚਾਈ ਦਾ ਤਿਹਾਇਆ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਿਉਂ ਇਕ ਮਹਾਨ ਇਨਕਲਾਬ ਉਸ ਵਿੱਚ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਭਾਵੇਂ ਵਾਸਤਵਿਕ ਸਚਾਈਆਂ ਦਾ ਮਿਤਰ ਹੈ ਨ ਵੈਰੀ। ਇਹ ਆਖਣਾ ਕਿ ਸਮਾਂ ਸੂਝਵਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਧੇ ਸਾਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ ਦੀ ਅਲੋਚਨਾ ਹੈ। ਸੰਭਵਤਾ ਇਹ ਜ਼ਮਾਨਾ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਭੈੜਾ ਸਮਾਂ ਹੈ ਕਿ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਵਾਸਤਵਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਚਾਈ ਵੇਖਕੇ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਪਰੰਤੂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਹਕੀਕਤ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਧਿਕਤਰ ਮੇਰੇ

ਵੱਲ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਮੈਥੋਂ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣ ਵਾਲੇ ਉਹੋ ਲੋਕ ਹਨ ਜਿੰਨ੍ਹਾ ਨੇ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿੱਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿੰਨ੍ਹਾ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸੀ.ਬੀ.ਏ. ਅਤੇ ਐਮ.ਏ. ਤੱਕ ਹਨ । ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿੱਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਦਲ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚਾਹ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਇੰਨ੍ਹਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਕ ਨਵ ਮੁਸਲਿਮ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿੱਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਯੂਰੇਸ਼ੀਅਨ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਜਥਾ ਜਿੰਨ੍ਹਾ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ (ਵਾਸਾ) ਮਦਰਾਸ (ਚੈਨਈ) ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ ਸਾਡੀ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸਚਾਈਆਂ ਉੱਪਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੇ ਹਨ । ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਮੈਂ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਲਿੱਖ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਇਕ ਰੱਬ ਦਾ ਖੋਫ਼ ਰਖਣ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹਨ । ਹਿੰਦੂ ਆਰਿਆਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਇਸ ਲੇਖ 'ਤੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਜਿਵੇਂ ਚਾਹੁਣ ਹਾਸ਼ੀਏ ਚੜ੍ਹਾਉਣ, ਮੇਰਾ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਦੀ ਉਸਤਤੀ ਕਰਨੀ ਜਾਂ ਖੰਡਨ ਕਰਨਾ ਦੋਵੇਂ ਬਰਾਬਰ ਹਨ । ਜੇਕਰ ਇਹ ਰੱਬ ਵੱਲੋਂ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਉਸੇ ਵੱਲੋਂ ਹੈ ਤਾਂ ਅਵਸ਼ ਹੀ ਖੋਫ਼ਨਾਕ ਸਿੱਟਿਆਂ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਹਲੂਣ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿਲੱਤ (ਰੁਸਵਾਈ) ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕੁਝ ਘੱਟੀਆ ਅਰਥ ਕਢਾਂਗਾ ਤਾਂ ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਅਪਮਾਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੋਵੇਗਾ । ਉਹ ਹਸਤੀ ਜੋ ਆਦਿ ਤੋਂ ਸਵਫ਼ ਤੇ ਪਾਕ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਉਹ ਝੂਠੇ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਮਾਣ ਨਹੀਂ ਬਖਸ਼ਦਾ । ਇਹ ਉਕਾ ਹੀ ਗਲਤ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਲੇਖਰਾਮ² ਨਾਲ ਮੈਂਨੂੰ ਕੋਈ

² ਲੇਖਰਾਮ ਪਿਸ਼ੋਰੀ ਬਾਰੇ ਇਕ ਹੋਰ ਖ਼ਬਰ :- ਅੱਜ 2 ਅਪ੍ਰੈਲ ਸੰਨ 1893 ਈ. ਬ ਮੁਤਾਬਕ 14 ਮਾਰਚ ਰਮਜ਼ਾਨ 1310 ਹਿਜਰੀ ਸ਼ਮਸੀ ਹੈ ਸਵੇਰ ਦੇ ਸਮੇਂ

ਜ਼ਾਤੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਹੈ । ਮੈਂਨੂੰ ਜ਼ਾਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਸਚਾਈ ਨਾਲ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਕਾਮਲ, ਸੰਪੂਰਨ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਨੂੰ ਜੋ ਸਾਰੀਆਂ ਸਚਾਈਆਂ ਦਾ ਸੋਮਾ ਹੈ ਅਨਾਦਰ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਲਈ ਰੱਬ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੋਈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਇਕ ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੇ ।

وَالسَّلَامُ عَلَىٰ مَنْ اتَّبَعَ الْهُدَىٰ

ਵਸੱਲਾਮ ਅਲਾ ਮਨਿਤੱ ਬਾਅਲ ਹੁਦਾ ॥

(ਅਰਥ : ਉਸ ਉੱਪਰ ਸਲਾਮਤੀ ਹੋਵੇ ਜੋ ਹਿਦਾਇਤ ਦਾ ਅਨੁਸਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਅਨੁਵਾਦਕ)

ਬੇੜੀ ਜਿਹੀ ਅਰਥ ਨਿੰਦਾ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਇਕ ਵੱਡੇ ਮਕਾਨ (ਘਰ) ਵਿੱਚ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮਿਤਰ ਵੀ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਹਾਜ਼ਰ ਹਨ, ਇੰਨੇ ਵਿੱਚ ਇਕ ਤਗੜੇ ਤੇ ਡਰਾਉਣੇ ਸ਼ਰੀਰ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸਦੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਖੂਨ ਟਪਕਦਾ ਹੈ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਣ ਖੜਾ ਹੋਇਆ । ਮੈਂ ਨਜ਼ਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਨਵੀਂ ਖ਼ਲਕਤ ਤੇ ਰੂਪ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਸੰਭਵਤਾ ਮਨੁੱਖ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕੋਠਰ, ਕ੍ਰੋਧਤ ਤੇ ਮਲੀਨਤਾ ਦੇ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਡਰ ਮਨਾਂ ਉੱਪਰ ਛਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਅਜੇ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੀ ਪਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਮੈਂਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਲੇਖ ਰਾਮ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਹੈ । ਤੱਦ ਮੈਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਲੇਖ ਰਾਮ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਦੰਡ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂਨੂੰ ਚੇਤੇ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਦੂਸਰਾ ਵਿਅਕਤੀ ਕੌਣ ਹੈ । ਹਾਂ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੇਤੇ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੂਸਰਾ ਵਿਅਕਤੀ ਇਹਨਾ ਹੀ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸੀ ਜਿੰਨ੍ਹਾ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਚੁਕਿਆਂ ਹਾਂ । ਇਹ ਸੋਮਵਾਰ ਦਾ ਦਿਨ ਸੀ ਅਤੇ ਸਵੇਰ ਦੇ ਚਾਰ ਵਜੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ । ਫ਼ਲਹਮਦੁਲਿਲੱਚੇ ਅਲਾ ਜ਼ਾਲਿਕ । (ਅਰਥਾਤ : ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਰੱਬ ਦੀ ਵੱਡਿਆਈ ਹੈ ।)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
مُحَمَّدًا وَنُصَلِّیْ عَلٰی رَسُوْلِهِ الْکَرِیْمِ

ਸਯੱਦ ਅਹਮਦ ਖਾਨ ਸਾਹਬ ਕੇ.ਸੀ.ਐਸ.ਆਈ. ਦੇ ਰਸਾਲੇ

‘ਦੁਆ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ’ ਅਤੇ ਰਸਾਲਾ

‘ਵਿਆਖਿਆ ਲਿਖਣ ਦੇ ਉਸੂਲ’ ਉੱਪਰ ਇਕ ਨਜ਼ਰ ।

اے اسیرِ عقل خود برستی خود کم نیاز کین سپهر بوالعجاب چون تو بسیار آورد
غیر را هرگز نمی باشد گزر در کوئی حق هر که آید ز آسمان اورا ز آن یار آورد
خود بخود فهمیدن قرآن گمان باطل است هر که از خود آورد او نجس و مُردار آورد
ਐ ਅਸੀਰੇ ਅਕਲੇ ਖੁਦ ਬਰ ਹਸਤੀਏ ਖੁਦ ਕਮ ਬੇਨਾਜ਼ ।
ਕੀਂ ਸਿਪਹਰ-ਏ -ਬੁਲਅਜਾਇਬ ਚੂੰ ਤੂ ਬਸਯਾਰ ਆਵਰਦ ॥
ਗ਼ੈਰ ਰਾ ਹਰਗਿਜ਼ ਨਮੀ ਬਾਸ਼ਦ ਗੁਜ਼ਰ ਦਰ ਕੂਏ ਹੱਕ ।
ਹਰ ਕਿ ਆਇਦ ਜ਼ ਆਸਮਾਨ ਉ ਰਾਜ਼ੇ ਆਂ ਯਾਰ ਆਵਰਦ ॥
ਖੁਦ ਬ ਖੁਦ ਫ਼ਹਮੀਦਨੇ ਕੁਰਆਨ ਗੁਮਾਨੇ ਬਾਤਿਲ ਅਸਤ ।
ਹਰ ਕਿ ਅਜ਼ ਖੁਦ ਆਵਰਦ ਉ ਨਜਸ ਵ ਮੁਰਦਾਰ ਆਵਰਦ ॥

(ਅਰਥ : ਹੇ ! ਮੂਰਖ !! ਆਪਣੇ ਵਜੂਦ ਦਾ ਮਾਣ ਨ ਕਰ
ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਅਕਾਸ਼ ਨੇ ਤੇਰੇ ਜਿਹੇ ਅਸੰਖ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ।
ਸੱਚਾਈ ਦੇ ਮਾਰਗ ਉੱਪਰੋਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਲਈ ਲੰਘਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ
ਵੀ ਇਸ ਮਾਰਗ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਅਕਾਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਮਹਬੂਬੇ
ਹਕੀਕੀ ਅਰਥਾਤ ਰੱਬ ਵੱਲੋਂ ਪਛਾਣ ਲੈਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ । ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ
ਕੁਰਆਨ ਕਰੀਮ ਦੇ ਬਿਬੇਕ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰਨਾ ਕੇਵਲ ਇਕ ਝੂਠੀ ਕਲਪਨਾ

ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਤਫ਼ਸੀਰ ਜਾਂ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਮਾਨੋ ਉਹ ਗੰਦੀ ਤੇ ਅਪਵਿੱਤਰ ਗੱਲਾਂ ਵਰਨਣ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਅਨੁਵਾਦਕ ।)

ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਆਪਣੇ ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਰਸਾਲੇ ਵਿੱਚ ਦੁਆ ਬਾਰੇ ਆਪਣਾ ਇਹ ਅਕੀਦਾ (ਆਸਥਾ) ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੁਆ ਦੀ ਪਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਇਹ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਦੁਆ ਵਿੱਚ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇਕਰ ਦੁਆ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਇਹੋ ਅਰਥ ਹੋਣ ਕਿ ਉਹ ਸਵਾਲ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦੋ ਔਕੜਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਪਹਿਲੀ ਇਹ ਕਿ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਦੁਆਵਾਂ ਬਹੁਤ ਨਮੂਤਾ ਤੇ ਦੀਨਤਾ ਨਾਲ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਸਵਾਲ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿਸਦੇ ਇਹ ਅਰਥ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੁਆ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ । ਜੱਦ ਕਿ ਰੱਬ ਨੇ ਦੁਆ ਕਬੂਲ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਦੂਜੀ ਇਹ ਕਿ ਜੋ ਕਾਰਜ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਉਹ ਮੁਕਦੱਰ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਉਹ ਵੀ ਮੁਕਦੱਰ ਹਨ । ਉਹਨਾਂ ਮੁਕਦੱਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਉਕੱ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ । ਸੋ ਜੇਕਰ ਦੁਆ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਅਰਥ ਸਵਾਲ ਦਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਰੱਬ ਦਾ ਇਹ ਵਾਦਾ ਕਿ

ਉਦੁਉਨੀ ਅਸਤਾਜਿਬਲਾ ਕੁਮ (ਮੋਮਿਨ-61)

(أَدْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ)

ਉਹਨਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾ ਉੱਪਰ ਜਿੰਨ੍ਹਾ ਦਾ ਹੋਣਾ ਮੁਕਦੱਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਾਦਕ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ ਅਰਥਾਤ ਇਹਨਾ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਇਹ ਆਮ ਦੁਆ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਾ ਵਾਦਾ ਝੂਠਾ ਠਹਿਰੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਕੇਵਲ ਉਹੋ ਭਾਗ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਮੁਕਦੱਰ ਹੈ । ਪਰ ਦੁਆ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਾ ਆਮ ਵਾਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਅਪਵਾਦ (ਵਿਰੋਧ) ਨਹੀਂ । ਫਿਰ ਜਿਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਆਇਤਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਜਿੰਨ੍ਹਾ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਮੁਕਦੱਰ ਨਹੀਂ ਉਹ ਉਕੱ ਹੀ ਨਹੀਂ

ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਆਇਤਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਦੁਆ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਕਬੂਲ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਨ ਕੇਵਲ ਇੰਨ੍ਹਾ ਹੀ ਸਗੋਂ ਇਹ ਵੀ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖੁਦਾ ਤਆਲਾ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਦੁਆਵਾਂ ਕਬੂਲ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਦਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ । ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਇਤ 'ਉਦਊਨੀ ਅਸਤਾਜਿਬਲਾਕੁਮ' ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੈ, ਫਿਰ ਇਸ ਰੋਕ ਟੋਕ ਅਤੇ ਵਿਲੋਮ ਆਇਤਾਂ ਤੋਂ ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿਵੇਂ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਕਿ ਦੁਆ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਤੋਂ ਭਾਵ ਬੰਦਗੀ ਦਾ ਕਬੂਲ ਕਰਨਾ ਮੁਰਾਦ (ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ, ਮਨੋਰਥ) ਲਿਆ ਜਾਏ ਅਰਥਾਤ ਇਹ ਅਰਥ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਕਿ ਦੁਆ ਇਕ ਬੰਦਗੀ ਹੈ । ਜੱਦ ਉਹ ਦਿਲ'ਰੋਂ ਅਤੇ ਨਮ੍ਰਤਾ ਤੇ ਦੀਨਤਾ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਬੂਲ ਕਰਨ ਦਾ ਰੱਬ ਨੇ ਵਾਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਦੁਆ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਦੁਆ ਇਕ ਬੰਦਗੀ ਬਣਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪੁੰਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਹਾਂ, ਜੇਕਰ ਮੁਕਦੱਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਮਿਲਣਾ ਲਿੱਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਭਾਵਕ ਉਸ ਲਈ ਦੁਆ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਦੁਆ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਸ ਦਾ ਮੁਕਦੱਰ ਵਿੱਚ ਮਿਲਣਾ ਲਿੱਖਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਦੁਆ ਵਿੱਚ ਵੱਡਾ ਲਾਭ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੱਦ ਦੁਆ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਰੱਬ ਦੀ ਵੱਡਿਆਈ, ਮਹਾਨਤਾ ਅਤੇ ਅਤਿਅੰਤ ਕੁਦਰਤਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਅਪਣੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਵਿਚਾਰ ਹਰਕਤ ਵਿੱਚ ਆਣ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ'ਤੇ ਜਿੰਨ੍ਹਾ ਨਾਲ ਚਿੰਤਾ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ ਵਿਜੇਈ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਬਰ ਤੇ ਸੰਤੋਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਅਜਿਹੀ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਮਨ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਅਵਸ਼ ਹੀ ਬੰਦਗੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹੋ ਹੀ ਦੁਆ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਣਾ ਹੈ । ਫਿਰ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਆਪਣੇ ਰਸਾਲੇ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਲਿੱਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਲੋਕ ਦੁਆ ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਅਤੇ ਜੇ ਹਿਕਮਤ ਤੇ ਬੋਧ ਇਸ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬੇਖਬਰ ਹਨ

ਉਹ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੱਦ ਇਹ ਗੱਲ ਪ੍ਰਮਾਣਤ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਗੱਲ ਮੁਕਦੱਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਦੁਆ ਦਾ ਕੀ ਲਾਭ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਜੱਦ ਮੁਕਦੱਰ ਮਿਲ ਕੇ ਰਹੇਗਾ ਭਾਵੇਂ ਦੁਆ ਕਰੋ ਜਾਂ ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਮਿਲਣਾ ਮੁਕਦੱਰ ਨਹੀਂ ਉਸ ਲਈ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੁਆਵਾਂ ਕਰਦੇ ਜਾਓ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਦੁਆ ਕਰਨਾ ਇਕ ਵਿਅਰਥ ਕਾਰਜ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਤਰ ਵਿੱਚ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਚਿੰਤਾ ਸਮੇਂ ਮਦਦ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਣਾ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸੁਭਾਵਕ ਗੁਣ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਵਕ ਗੁਣ ਕਰਕੇ ਦੁਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਵਿਚਾਰੇ ਬਿਨਾ ਕਿ ਉਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤੇ ਸੁਭਾਵ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰੱਬ ਤੋਂ ਹੀ ਮੰਗੋ ਜੋ ਮੰਗਿਆ ਕਰੋ।

ਇਸ ਸਾਰੀ ਲਿਖਤ ਦੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਉੱਪਰ ਸਾਰ ਵੱਜੋਂ ਲਿੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪ੍ਰਮਾਣਤ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸੱਯਦ ਸਾਹਬ ਦੀ ਇਹ ਆਸਥਾ ਹੈ ਕਿ ਦੁਆ ਉਦੇਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਨ ਹੀ ਉਦੇਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਦੁਆ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਦੁਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕੇਵਲ ਇਹੋ ਹੋਵੇ ਕਿ ਦੁਆ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਵਿਅਰਥ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਕਾਰਜ ਦਾ ਹੋਣਾ ਮੁਕਦੱਰ ਹੈ ਉਸ ਲਈ ਦੁਆ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਹੋਣਾ ਮੁਕਦੱਰ ਨਹੀਂ ਉਸਦੇ ਲਈ ਗਿੜਗੜਾਉਣਾ ਜਾਂ ਅਰਜ਼ੋਈਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਅਜਾਈਂ ਹਨ। ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਕਿ ਇਸ ਭਾਸ਼ਣ ਰਾਹੀਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਸੱਯਦ ਸਾਹਬ ਦੀ ਇਹੋ ਆਸਥਾ ਹੈ ਕਿ ਦੁਆ ਕੇਵਲ ਬੰਦਗੀ ਲਈ ਉਚਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸੰਸਾਰਕ ਲਾਭ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸਾਧਨ ਬਣਾਉਣਾ ਭਰਮ ਹੈ।

ਹੁਣ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸੱਯਦ ਸਾਹਬ ਨੂੰ ਕੁਰਆਨ ਕਰੀਮ ਦੀਆਂ ਅਇਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਭੁਲੇਖਾ ਲਗਾ ਹੈ। ਪਰ ਇੰਸ਼ਾਅਲੱਹ ਤਆਲਾ

(ਜੇਕਰ ਰੱਬ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕਿਰਪਾ ਹੋਈ) ਅਸੀਂ ਇਸ ਭੁਲੇਖੇ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਲੇਖ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਵਰਨਣ ਕਰਾਂਗੇ । ਇਸ ਸਮੇਂ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਕੁਰਆਨ ਕਰੀਮ ਦੇ ਸਮਝਣ ਦਾ ਉਹ ਬੋਧ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਕੀ ਉਹ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਵੀ ਜਿਸ ਦੀ ਪੈਰੂਵੀ ਦਾ ਉਹ ਦਮ ਭਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਰੱਬ ਦੇ ਕਰਮ ਰੂਪੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਕੁਰਆਨ ਕਰੀਮ ਦੇ ਸੂਖਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦਸਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਲੇਖ ਦੇ ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅਖੌਂ ਤੋਂ ਓਹਲੇ ਸੀ ? ਕੀ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ (ਸੀ) ਕਿ ਜੇਕਰ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਕੋਈ ਰੰਗਿਆਈ ਜਾਂ ਬੁਰਾਈ ਮੁਕਦੱਰ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਫਿਰ ਵੀ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਸਬਬ ਬਣਾ ਰੱਖੇ ਹਨ ਜਿੰਨ੍ਹਾ ਦੇ ਸਹੀ ਅਤੇ ਸੱਚੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਨੂੰ ਗੱਲ ਨਹੀਂ । ਉਦਾਹਰਣ ਵੱਜੋਂ ਜੇਕਰ ਮੁਕਦੱਰ ਉੱਪਰ ਭਰੋਸਾ ਕਰਕੇ ਦਵਾਈ ਦਾ ਲੈਣਾ ਜਾਂ ਨ ਲੈਣਾ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੁਆ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਦੁਆ ਨ ਕਰਨਾ । ਪਰ ਕੀ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਇਹ ਰਾਏ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਔਸ਼ਧ ਗਿਆਨ ਨਿਰਾ ਝੂਠ ਹੈ ਅਤੇ ਹਕੀਕੀ ਹਕੀਮ (ਰੱਬ) ਨੇ ਦਵਾਈਆਂ (ਔਸ਼ਧੀਆਂ) ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ । ਫਿਰ ਜੇਕਰ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਤਕਦੀਰ ਉੱਪਰ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਇਸ ਗਲ ਦੇ ਵੀ ਸਮਰਥਕ ਹਨ ਕਿ ਦਵਾਈਆਂ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਿਉਂ ਰੱਬ ਦੇ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਅਤੇ ਰਲਦੇ ਮਿਲਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਉਪਦੱਰ ਤੇ ਅੰਤਰ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਕੀ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਦਾ ਇਹ ਧਰਮ ਹੈ ਕਿ ਰੱਬ ਇਸ ਗਲ ਤੇ ਤਾਂ ਕਾਦਰ ਸੀ ਕਿ ਤੁਰਬੁਦ (ਤਿਓੜੀ), ਸੁਕਮੋਨੀਆ (ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਗੋਂਦ), ਸਨਾ ਅਤੇ ਹੁਬੁੱਲ ਮੁਲੂਕ (ਜਮਾਲਗੋਟਾ) ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਰੱਖ ਦੇਵੇ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਇਕ ਖੁਰਾਕ ਖਾਂਦਿਆਂ ਹੀ ਦਸਤ ਛੁੱਟ ਜਾਣ, ਜਾਂ ਉਦਾਹਰਣ ਵੱਜੋਂ ਸਮੁੱਲਫਾਰ (ਸੰਖਿਆ) ਅਤੇ ਬੇਸ਼ (ਸਿੰਖਿਆ, ਮਿੱਠਾ ਤੇ-

ਲੀਆ) ਅਤੇ ਹੋਰ ਘਾਤਕ ਜ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਤਿਖਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਇਕ ਮਿਕਦਾਰ ਕੁਝ ਹੀ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਲੋਕ 'ਚੋਂ ਛੁਟੀ ਕਰ ਦੇਵੇ । ਪਰ ਆਪਣੇ ਮਹਾਪੁਰਖਾਂ ਦੀਆਂ ਬੁਲੰਦ ਹਿਮਤਾਂ, ਤਵਜੁੱਹ ਅਤੇ ਗਿੜਗੜਾਹਟ ਭਰੀਆਂ ਦੁਆਵਾਂ (ਅਰਦਾਸਾਂ) ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਮੁਰਦਿਆਂ ਵਾਂਗ ਰਹਿਣ ਦੇਵੇ, ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕ ਰੱਤੀ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨ ਹੋਵੇ । ਕੀ ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਇਲਾਹੀ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਨਿਸ਼ਚਾ, ਜੋ ਰੱਬ ਨੇ ਦਵਾਈਆਂ (ਔਸ਼ਧ) ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਹ ਦੁਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇ । ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਆਪ ਦੁਆਵਾਂ ਦੀ ਹਕੀਕੀ ਫ਼ਲਾਸਫ਼ੀ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ 'ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਤਜਰਬਾ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ । ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਅਜਿਹੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਇਕ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਪਈ ਕਈ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਪੁਰਾਣੀ ਸ਼ਕਤੀਹੀਨ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਹੀਨ ਔਸ਼ਧ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਹੀਨ ਵੇਖਕੇ ਉਸ ਔਸ਼ਧ ਤੇ ਹੁਕੁਮ ਮੜ੍ਹ ਦੇਵੇ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ । ਅਫ਼ਸੋਸ ਸੈਂਕੜੇ ਅਫ਼ਸੋਸ ਕਿ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਬੁਢਾਪੇ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਪਰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਉਹਨਾਂ ਉੱਤੇ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਇਹ ਨਿਜ਼ਾਮ (ਪ੍ਰਬੰਧ) ਗੁਪਤ ਰਿਹਾ, ਕਿ ਕਜ਼ਾ ਵ ਕਦਰ (ਤਕਦੀਰ ਤੇ ਫ਼ਰਮਾਨੇ ਇਲਾਹੀ) ਨੂੰ ਅਸਬਾਬ (ਸਾਧਨਾਂ) ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਅਸਬਾਬ ਅਤੇ ਅਸਬਾਬ ਦੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿੱਚਕਾਰ ਡੂੰਘਾ ਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੰਬੰਧ ਰਖਦਾ ਹੈ । ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਧੋਖੇ ਵਿੱਚ ਫਸ ਗਏ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚਾਰ ਬਣਾ ਲਿਆ ਕਿ ਸੰਭਵਤਾ ਬਿਨਾਂ ਅਸਬਾਬ ਦੇ ਜੋ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਰੂਹਾਨੀ (ਆਤਮਕ) ਅਤੇ ਸ਼ਰੀਰਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰ ਰੱਖੇ ਹਨ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਉਂਝ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਵੀ ਮੁਕੱਦਰ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ । ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਅੱਗ, ਪਾਣੀ, ਹਵਾ, ਮਿੱਟੀ, ਅਨਾਜ, ਸਾਗ ਸਬਜ਼ੀਆਂ, ਪਸ਼ੂਆਂ ਅਤੇ ਖਨਿਜ ਪਦਾਰਥਾਂ

ਆਦਿ ਤੋਂ ਲਾਭ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰੇ ਮੁਕਦੱਰ ਹੀ ਹਨ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਮੁਰਖ ਅਜਿਹਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇ ਕਿ ਉਹਨਾ ਸਾਰਿਆਂ ਸਬਬਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਜੋ ਰੱਬ ਨੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰ ਰੱਖੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾ ਮਾਰਗਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਜੋ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਵੀ ਬਿਨਾ ਸ਼ਰੀਰਕ ਸਾਧਨ ਦੇ ਜਾਂ ਰੂਹਾਨੀ (ਆਤਮਕ) ਸਾਧਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਜਿਹਾ ਮਨੁੱਖ ਸੰਭਵਤਾ ਰੱਬ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਝੁਠਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ ਕਿ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦਾ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਾਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੁਆ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਧਨਾ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਜਿੰਨ੍ਹਾ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਮੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਮਾਰਗ ਵਿੱਚ ਹੱਦ ਤੋਂ ਵਧੇ ਹੋਏ ਹਨ । ਉਦਾਹਰਣ ਵੱਜੋਂ ਜੇਕਰ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਅੱਗੇ ਅੱਗ ਦੇ ਗੁਣਾ ਨੂੰ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਗੁਣਾ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਆਖਣਗੇ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਬਲੁੱਣਾ ਮੁਕਦੱਰ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਬਿਨਾ ਅੱਗ ਦੇ ਵੀ ਸੜ ਜਾਏਗਾ । ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਦੁਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਜੋ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਨੂੰ ਚਾਨ੍ਹਣ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੇ ਹੱਥ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗੁਸਤਾਖ ਦਾ ਹੱਥ ਸਾੜ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹਨ, ਕੀ ਉਹਨਾ ਨੂੰ ਦੁਆਵਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤਕਦੀਰ ਚੇਤੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ? ਅਤੇ ਜੱਦ ਅੱਗ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਫਿਰ ਤਕਦੀਰ ਭੁਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਕੀ ਇਹਨਾ ਦੋਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉੱਪਰ ਇਕ ਹੀ ਤਕਦੀਰ ਹਾਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਫਿਰ ਜਿਸ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਤਕਦੀਰ ਨੂੰ ਮਨਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਬਬਾਂ ਨੂੰ ਇੰਨੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਮਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਵਧਾ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਦਸੱਣ ਵਿੱਚ ਉਹ ਬਦਨਾਮ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ । ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਸਦਾ ਕੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨਿਜ਼ਾਮ (ਪ੍ਰਬੰਧ) ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਮੰਨ ਚੁਕੇ ਹਨ ਦੁਆ ਸਮੇਂ ਚੇਤੇ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਮੱਖੀ

ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਕੁਝ ਨ ਕੁਝ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ ਪਰ ਦੁਆ ਵਿੱਚ ਇੰਨੀ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਸੋ, ਅਸਲ ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਮਾਰਗ ਤੋਂ ਬੇ ਖਬਰ ਹਨ ਅਤੇ ਨ ਹੀ ਕੋਈ ਜ਼ਾਤੀ ਤਜਰਬਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨ ਹੀ ਤਜਰਬੇਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ।

ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਦੁਆ ਦੀ ਪਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸੋ, ਸਪਸ਼ਟ ਰਹੇ ਕਿ ਦੁਆ ਦੀ ਪਰਵਾਨਗੀ ਦਾ ਮਸਲਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਦੁਆ ਦੇ ਮਸਲੇ ਦੀ ਇਕ ਸ਼ਾਖਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਇਦੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸਨੇ ਅਸਲ (ਮੁੱਢ) ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਹੁੰਦਾ ਉਸਨੂੰ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਔਕੜਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਧੋਖੇ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਸੋ, ਇਹੋ ਸਬਬ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਦੀ ਗ਼ਲਤ ਫ਼ਹਿਮੀ ਦਾ ਹੈ। ਦੁਆ ਦੀ ਵਾਸਤਵਿਕਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਨੇਕ ਬੰਦੇ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਰੱਬ ਵਿੱਚ ਇਕ ਸੰਬੰਧ ਬਨਾਉਣ ਵਾਲਾ ਜਜ਼ਬਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਪਹਿਲਾਂ ਰੱਬ ਦੀ ਰਹਿਮਾਨੀਯਤ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਦੀ ਹੈ ਫਿਰ ਬੰਦੇ ਦੇ ਸੱਚੇ ਜਤਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਰੱਬ ਉਸਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਆ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸੰਬੰਧ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਥਾਂ ਉੱਪਰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ, ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਬੰਦਾ ਕਿਸੇ ਵੱਡੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਪੈਕੇ ਰੱਬ ਵੱਲ ਕਾਮਲ ਯਕੀਨ, ਭਰੋਸੇ, ਆਸ, ਪ੍ਰੇਮ, ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ, ਅਤੇ ਕਾਮਲ ਹਿਮੱਤ ਨਾਲ ਝੁਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਤਿਅੰਤ ਚੁਕੰਨਾ ਹੋਕੇ ਗਫ਼ਲਤ ਦੇ ਪਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਚੀਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਫ਼ਨਾ (ਆਪਣੇ ਆਪੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾਉਣ) ਦੇ ਮੈਦਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਅੱਗੇ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੱਬ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਸ਼ਰੀਕ ਨਹੀਂ ਤੱਦ ਉਸਦੀ ਰੂਹ (ਆਤਮਾ) ਉਸਦੇ ਦਰ'ਤੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਰੱਖ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਕਰਸ਼ਣ ਬਲ ਜੋ ਉਸ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਰੱਬ ਦੀਆਂ ਮਿਹਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਦੀ ਹੈ ਤੱਦ ਉਹ ਜਲਾਲ ਵਾਲਾ ਰੱਬ ਉਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ

ਲਈ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੁਆ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਉਹਨਾ ਸਾਰਿਆਂ ਮੁੱਢਲੇ ਸਬਬਾਂ ਉੱਪਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅਜਿਹੇ ਕਾਰਣ ਬਣਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਸ ਮਤਲਬ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ । ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ ਜੇਕਰ ਵਰਖਾ ਲਈ ਦੁਆ ਹੈ ਤਾਂ ਦੁਆ ਦੀ ਪਰਵਾਨਗੀ ਮਗਰੋਂ ਉਹ ਕੁਦਰਤੀ ਸਬਬ ਜੋ ਵਰਖਾ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਇਸ ਦੁਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਅਕਾਲ (ਕਹਿਤ) ਲਈ ਬਦ ਦੁਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਵਿਰੋਧੀ ਸਬਬ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ਇਹਨਾ ਹੀ ਕਾਰਨਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਗੱਲ ਅਹਿਲੇ ਕਸ਼ਫ ਤੇ ਕਮਾਲ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਮਹਾਤਮਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਮਲ (ਮਹਾਪੁਰੁਸ਼) ਦੀ ਦੁਆ ਵਿੱਚ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬਲ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਅਰਥਾਤ ਰੱਬ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਦੁਆ ਧਰਤੀ ਤੇ ਅਕਾਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੂਲ ਮੁੱਦਿਆਂ, ਸੋਰ ਮੰਡਲ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਲੈ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ । ਰੱਬ ਦੀਆਂ ਪਾਕ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀਆਂ ਉਪਾਰਣਾਂ ਕੁਝ ਘੱਟ ਹਨੀਂ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਚਮਤਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਵੀ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਦੁਆ ਦੀਆਂ ਪਰਵਾਨਗੀਆਂ ਹੀ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਕਰਿਸ਼ਮੇ ਤੇ ਚਮਤਕਾਰ ਨਬੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਕਟ ਹੋਏ ਹਨ ਜਾਂ ਔਲੀਆ (ਮਹਾਪੁਰੁਖ) ਹੁਣ ਤੱਕ ਚਮਤਕਾਰ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਉਸਦਾ ਮੁੱਢ ਤੇ ਸੋਮਾ ਇਹੋ ਦੁਆ ਹੀ ਹੈ । ਅਧਿਕਤਰ ਦੁਆਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਹੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਚਮਤਕਾਰ ਉਸ ਕਾਦਰ ਰੱਬ ਦੇ ਤਮਾਸ਼ੇ ਦਿਖਾ ਰਹੇ ਹਨ । ਉਹ ਜੋ ਅਰਬ ਦੇ ਮਾਰੁਸਬਲੀ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਕ ਅਦਭੁਤ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਕਿ ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਮੁਰਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜੀਉਂਦੇ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਤੋਂ ਵਿਗੜੇ ਹੋਏ ਇਲਾਹੀ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਰੰਗੇ ਗਏ, ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਸੁਜਾਖੇ ਹੋ ਗਏ, ਗੂੰਗਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਖੋਂ ਇਲਾਹੀ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਲੱਗਾ । ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅਜਿਹਾ ਇੰਕਲਾਬ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਨ ਉਸਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਅੱਖ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਨ ਕਿਸੇ ਕੰਨ ਨੇ ਸੁਣਿਆ । ਕੁਝ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਸੀ ? ਉਹ ਇਕ ਫ਼ਾਨੀ ਫ਼ਿੱਲਾਹ (ਰੱਬ ਵਿੱਚ ਲੀਨ) ਦੀਆਂ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਰਾਤਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਆਵਾਂ ਹੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਸ਼ੋਰ ਮਚਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਹ ਅਦਭੁਤ ਗੱਲਾਂ ਦਿਖਾਈਆਂ ਜੋ ਉਸ ਉੱਮੀ (ਅਨਪੜ੍ਹ) ਤੇ ਨਿਹਸਹਾਏ ਕੋਲੋਂ ਅਸੰਭਵ ਦਿਸਦੀਆਂ ਸਨ

اللهم صلى وسلم وبارك عليه والى بعد هبه وغمه وحزنه لهذه الامة وانزل عليه انوار
رحمتك الى الابد.

(ਅਰਥ :- ਹੇ! ਅਲੱਹ !! ਤੂੰ ਉਸ'ਤੇ ਅਰਥਾਤ ਮੁਹੱਮਦ ਸਲਲੱਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲੱਮ'ਤੇ ਦਰੂਦ, ਸਲਾਮਤੀ ਅਤੇ ਬਰਕਤਾਂ ਉਤਾਰ ਅਤੇ ਆਪਦੀ ਆਲ ਤੇ ਕੋਮ ਉੱਪਰ ਵੀ, ਜਿਨ੍ਹਾ ਕਿ ਇਸ ਉੱਮਤ ਲਈ ਆਪ ਨੂੰ ਦੁੱਖ, ਗ਼ਮ ਤੇ ਸ਼ੋਕ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ'ਤੇ ਜੱਦ ਤੱਕ ਇਹ ਦੁਨੀਆ ਹੈ ਆਪਣੀ ਰਹਿਮਤ ਤੇ ਨੂਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖ । ਅਨੁਵਾਦਕ ।) ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਤਜਰਬੇ ਰਾਹੀਂ ਵੀ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਦੁਆਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਣੀ ਤੇ ਅੱਗ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵਧੇਰੇ ਹੈ ਸਗੋਂ ਪਾਕ ਅਸਬਾਬਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਮਹਾਪ੍ਰਭਾਵੀ ਨਹੀਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੁਆ ਹੈ ।

ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਹ ਸ਼ੱਕ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕੁਝ ਦੁਆਵਾਂ ਖਾਲੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹੋ ਹਾਲ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਵੀ ਹੈ । ਕੀ ਦਵਾਈਆਂ ਨੇ ਮੌਤ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ? ਜਾਂ ਉਹਨਾ ਦਾ ਖਾਲੀ ਜਾਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ? ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਕੀ ਕੋਈ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਇਕ ਗੱਲ'ਤੇ ਤਕਦੀਰ (ਭਾਗ) ਛਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਪਰ ਤਕਦੀਰ ਨੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਤੇ ਅਪਮਾਨਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨ ਅਸਬਾਬ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇਹੀਨ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਇਆ ਸਗੋਂ ਜੇਕਰ ਗ਼ੌਰ ਕਰਕੇ

ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਸ਼ਰੀਰਕ ਤੇ ਰੂਹਾਨੀ ਸਬਬ ਵੀ ਤਕਦੀਰ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ। ਉਦਾਹਰਣ ਵੱਜੋਂ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਰੋਗੀ ਦੀ ਤਕਦੀਰ ਚੰਗੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਲਾਜ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਬਬ ਆਪੇ ਪੂਰੇ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼ਰੀਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵੀ ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਹਨਾ ਸਬਬਾਂ ਤੋਂ ਲਾਭ ਲੈਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੱਦ ਦਵਾਈ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਜਾ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਨਿਯਮ ਦੁਆ ਦਾ ਵੀ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਦੁਆ ਲਈ ਵੀ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤੇ ਸਬਬ ਉਸੇ ਥਾਂ ਜਮਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਰੱਬ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਹੈ। ਰੱਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਭਾਵ ਸ਼ਰੀਰਕ ਤੇ ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਇਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਧੀਨ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਸੋ, ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗਲਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਰੀਰਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮਨਦੇ ਹਨ ਪਰ ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਇਨਕਾਰੀ ਹੋਏ ਬੈਠੇ ਹਨ।

ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਆਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਆਪਣੇ ਇਸ ਗਲਤ ਖਿਆਲ ਤੋਂ ਤੌਬਾ ਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਖਣ ਕਿ ਦੁਆਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਕੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਮਾਮੂਰ (ਨਿਯੁਕਤ) ਹੋਇਆਂ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਪ੍ਰਣ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪਣੀਆਂ ਕੁਝ ਦੁਆਵਾਂ ਦੀ ਪਰਵਾਨਗੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਦਿਆਂ ਅਤੇ ਨ ਕੇਵਲ ਸੂਚਿਤ ਕਰਾਂ ਸਗੋਂ ਛਪਵਾ ਵੀ ਦਿਆਂਗਾ, ਪਰ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਇਕਰਾਰ ਵੀ ਕਰਨ ਕਿ ਉਹ ਦੁਆ ਦੀ ਕੁਬੂਲੀਯਤ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਆਪਣੇ ਇਸ ਖਿਆਲ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਣਗੇ। ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਦਾ ਇਹ ਕਥਨ ਕਿ ਮਾਨੋ ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ ਵਿੱਚ ਰੱਬ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਦੁਆਵਾਂ ਕੁਬੂਲ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੱਦਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਦੁਆਵਾਂ ਕੁਬੂਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗ਼ਲਤ ਫ਼ਹਿਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਆਇਤ 'ਉਦਉਨੀ ਅਸਤਾਜਿਬਲਾਕੁਮ' (أَدْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ)

ਉਹਨਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦੁਆ ਜੋ ਆਇਤ ‘ਉਦੁਉਨੀ ਅਸਤਾਜਿਬਲਾਕੁਮ’ (اُدْعُونِي اَسْتَجِبْ لَكُمْ) ਵਿੱਚ ਆਦੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਸਧਾਰਣ ਦੁਆਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਸਗੋਂ ਉਹ ਇਬਾਦਤ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਫ਼ਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ (ਸ਼ਬਦ ‘ਉਦੁਉਨੀ’ ਅਰਥਾਤ ਮੈਥੋਂ ਦੁਆ ਮੰਗੋ-ਅਨੁਵਾਦਕ) ਇਸ ਵਿੱਚ ਆਗਿਆ ਤੇ ਹੁਕਮ ਹੈ ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਫ਼ਰਜ਼ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਦੁਆਵਾਂ ਫ਼ਰਜ਼ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸਗੋਂ ਕਈ ਥਾਈਂ ਰੱਬ ਨੇ ਸਬਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ (ਸਹਿਨਸ਼ੀਲਾਂ) ਦੀ ਉਸਤਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ‘ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਿੱਲਾਹ’ (ਅਰਥਾਤ ਜੋ ਕੁਝ ਹੈ ਅਲਾਹ ਲਈ ਹੀ ਹੈ) ਉੱਪਰ ਸੰਜਮ ਵਰਤਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਦੁਆ ਦੇ ਫ਼ਰਜ਼ ਹੋਣ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਆਗਿਆ ਉੱਪਰ ਹੀ ਸੰਜਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਗੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇਬਾਦਤ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਅਵਗਿਆ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਨਰਕ ਦੇ ਕਸ਼ਟ ਝਲੱਣ ਦੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਇਸ ਨਾਲ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ । ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰਨਾ ਦੁਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਚਿਤਾਵਨੀ ਨਹੀਂ । ਸਗੋਂ ਕਈ ਵਾਰ ਨਬੀਆਂ (ਅਲੈਹਿ ਸਲਾਮ) ਨੂੰ ਦੁਆ ਮੰਗਣ ’ਤੇ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ । ਸੋ, ਆਇਤ

إِنِّي أَعْظَمُ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ (هود 47)

‘ਇੰਨੀ ਆਇਜ਼ੁਕਾ ਅਨ ਤਕੂਨਾ ਮਿਨਲ ਜਾਹਿਲੀਨ’ (ਹੂਦ 47) (ਅਰਥ :- ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਅਗਿਆਨੀਆਂ ਵਾਂਗ ਕਦੇ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨ ਕਰਨਾ ।) ਇਸ ’ਤੇ ਗਵਾਹ ਹੈ । ਇਸ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਹਰ ਇਕ ਦੁਆ ਇਬਾਦਤ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਹਜ਼ਰਤ ਨੂਹ ਅਲੈਹਿ ਸਲਾਮ ਨੂੰ ‘ਲਾ ਤਸਅਲਨਾ’ ਦਾ ਕੋੜਾ ਕਿਉਂ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਔਲੀਆ ਤੇ ਨਬੀ ਦੁਆ ਕਰਨ ਨੂੰ ਅਦਬ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਸਮਝਦੇ ਰਹੇ ।

ਸੁਲਹਾ (ਸਦਾਰਾਰੀਆਂ) ਨੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਦੁਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਲ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਉੱਪਰ ਅਮਲ ਕੀਤਾ। ਅਰਥਾਤ ਜੇਕਰ ਔਕੜ ਸਮੇਂ ਦਿਲ ਨੇ ਫ਼ਤਵਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਦੁਆ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਸਬਰ ਲਈ ਫ਼ਤਵਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਬਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦੁਆ ਤੋਂ ਮੁੱਖ ਮੋੜ ਲਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਰੱਬ ਨੇ ਹੋਰਨਾਂ ਦੁਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਬੂਲ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ ਸਾਫ਼ ਆਖ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਚਾਹਾਂ ਤਾਂ ਕੁਬੂਲ ਕਰਾਂ ਚਾਹਾਂ ਤਾਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੁਰਆਨ ਕਰੀਮ ਦੀ ਇਹ ਆਇਤ ਸਾਫ਼ ਸਾਫ਼ ਦੱਸ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਇਹ ਹੈ :

(بَلِّإِيَّاهُتَدْعُونَفَيَكْشِفُ مَا تَدْعُونَ إِلَيْهِإِنْ شَاءَ (الأنعام 42))

ਬਲ ਇਯਾਹੁ ਤਦਉਨਾ ਫ਼-ਯਕਸ਼ਿਫੁ ਮਾ ਤਦਉਨਾ ਇਲੈਹਿ ਇਨਸ਼ਾਅ। (ਅਰਥ : ਸਗੋਂ, ਤੁਸੀਂ ਉਸੇ ਨੂੰ ਪੁਕਾਰਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਚਾਹੇਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਔਕੜ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਮਦਦ ਲਈ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਹੋ। ਸੂਰਤ ਅਨਆਮ-42) ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਮਨ ਲਈਏ ਕਿ ਇਸ ਥਾਂ ਸ਼ਬਦ 'ਉਦਉ' ਤੋਂ ਆਮ ਕਰਕੇ ਦੁਆ ਹੀ ਭਾਵ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇਹ ਗੱਲ ਮਨਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਮਾਰਗ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿ ਇੱਥੇ ਦੁਆ ਤੋਂ ਭਾਵ ਉਹ ਦੁਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਜਮਾ ਹੋਣ, ਜੱਦ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਜਮਾ ਕਰ ਲੈਣਾ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਵੱਸ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ, ਜੱਦ ਤੱਕ ਰੱਬ ਵੱਲੋਂ ਸਮਰਥਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਵੀ ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਕਿ ਦੁਆ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਫ਼ਰਿਆਦ ਬਹੁਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ ਤਕਵਾ (ਸੰਜਮਤਾ), ਪਵਿੱਤਰਤਾ, ਸਚਾਈ, ਨਿਮਰਤਾ, ਕਾਮਲ ਯਕੀਨ, ਪੂਰਨ ਪ੍ਰੇਮ, ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਸੰਕਲਪ, ਭਰੋਸਾ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਧਿਆਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਕਿ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਲਈ ਦੁਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿਸਦੇ ਲਈ ਦੁਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸਦੀ ਦੁਨੀਆ ਅਤੇ ਅੰਤ ਲਈ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹਾਸਲ ਹੋਣਾ ਇਲਾਹੀ ਮਸਲੇਹਤ (ਸਲਾਹ) ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਨ ਹੋਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਦੁਆ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਜਮਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ ਹੈ

ਉਹ ਰੱਬ ਨੇੜੇ ਮੰਗਣ ਵਾਲੇ ਲਈ ਇਲਾਹੀ ਮਸਲੇਹਤ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਖ਼ੈਰ (ਭਲਾਈ) ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ । ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਮਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਬੱਚਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੋ ਧੋ ਕੇ ਇਹ ਚਾਹੇ ਕਿ ਅੱਗ ਦਾ ਅੰਗਿਆਰਾ ਜਾਂ ਸੱਪ ਦਾ ਸਪੋਲਾ ਉਸਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਫੜਾ ਦੇਵੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਜ਼ਹਰੀਲੀ ਚੀਜ਼ ਜੋ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਸੋਹਣੀ ਹੋਵੇ ਉਸਨੂੰ ਖੁਆ ਦੇਵੇ । ਉਸ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਉਸਦੀ ਇਹ ਮੰਗ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ । ਜੇਕਰ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਸਬਬੀ ਬੱਚੇ ਦੀ ਜਾਨ ਬੱਚ ਵੀ ਜਾਵੇ ਪਰ ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਅੰਗ ਮਾਰਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜੁਆਨ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਆਪਣੀ ਉਸ ਮੁਰਖ ਮਾਂ ਨਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਰਹੇਗੀ । ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਸ਼ਰਤਾਂ ਹਨ, ਜੱਦ ਤੱਕ ਉਹ ਸਰੀਆਂ ਜਮਾ ਨ ਹੋਣ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਦੁਆ ਨੂੰ ਦੁਆ ਨਹੀਂ ਆਖ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਜੱਦ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਦੁਆ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਰੂਹਾਨੀਯੱਤ ਦਾਖਲ ਨ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜਿਸਦੇ ਲਈ ਦੁਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਦੁਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹਨਾ ਵਿੱਚ ਨੇੜਤਾ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਦੁਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਆਸ਼ਾ ਕਰਨਾ ਕਲਪਨਾ ਹੈ । ਜੱਦ ਤੱਕ ਰੱਬ ਦਾ ਦੁਆ ਦੀ ਪਰਵਾਨਗੀ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਜਮਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਹਿੰਮਤਾਂ ਵੀ ਪੂਰੇ ਧਿਆਨ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ । ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵੀ ਮਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਖਰਤ (ਪਰਲੋਕ) ਦੀਆਂ ਨੇਮਤਾਂ, ਸੁਭਾਗ, ਆਨੰਦ, ਰਾਹਤ ਅਤੇ ਸੁੱਖ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਵਰਣ ਮੁਕਤੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਈਮਾਨ ਅਤੇ ਈਮਾਨੀ ਦੁਆਵਾਂ ਦਾ ਹੀ ਸਿੱਟਾ ਹਨ ਫਿਰ ਜੱਦ ਕਿ ਇਹ ਹਾਲ ਹੈ ਤਾਂ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਨੂੰ ਮਨਣਾ ਪਿਆ ਕਿ ਬੇਸ਼ਕ ਇਕ ਮੋਮਨ ਦੀਆਂ ਦੁਆਵਾਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਰਖੱਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਦੇ ਦੂਰ ਹੋਣ ਤੇ ਮੁਰਾਦਾਂ ਪਾਉਣ ਦਾ ਸਬਬ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇਕਰ ਸਬਬ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀਆਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਕਿਯਾਮਤ ਵੇਲੇ ਸਬਬ ਬਣਨਗੀਆਂ, ਸੋਚੋ, ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਮੋਚੋ ਕਿ ਜੇਕਰ ਹਕੀਕਤ ਵਿੱਚ ਦੁਆ ਇਕ ਬੇਕਾਰ ਤੇ ਬੇਅਸਰ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਮੁਸੀਬਤ ਦੇ ਦੂਰ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬਬ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਤਾਂ ਕੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਕਿਯਾਮਤ ਨੂੰ ਸਬਬ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ । ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਾਡੀਆਂ ਦੁਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਹਕੀਕਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਾਡਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਧੇ ਅਤੇ ਉਮੀਦਾਂ (ਆਸ਼ਾਵਾਂ) ਵਧਣ ਅਤੇ ਆਖ਼ਰਤ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਲਈ ਅਸੀਂ ਵਧੇਰੇ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਦੁਆਵਾਂ ਕਰੀਏ । ਸੋ, ਜੇਕਰ ਦੁਆ ਹਕੀਕਤ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੇਵਲ ਮੱਥੇ ਦਾ ਲਿੱਖਿਆ ਭਾਵ ਤਕਦੀਰ'ਚ ਲਿੱਖਿਆ ਮਿਲਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆ ਦੀਆ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਲਈ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁਆ ਬੇਕਾਰ ਹੈ ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਖ਼ਰਤ (ਪਰਲੋਕ) ਲਈ ਵੀ ਬੇਕਾਰ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਸ ਉੱਪਰ ਆਸ ਰੱਖਣੀ ਨਿਰੀ ਫੋਕੀ ਗੱਲ ਹੈ । ਹੁਣ ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਲਿਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਆਏ ਪੂਰਵਕ ਪਾਠਕ ਮੇਰੇ ਇਸ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਗੌਰ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਦੀ ਗਲਤ ਫ਼ਹਿਮੀ (ਭੁਲੇਖੇ) ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਸਿਵਾਏ ਇਸਦੇ ਕਿ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਹੁਣ ਵੀ ਆਪਣੀ ਹੱਠ ਧਰਮੀ ਤੋਂ ਨ ਮੁੜਨ ਤਾਂ ਇਕ ਹੋਰ ਢੰਗ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਤਰਕ ਪੂਰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਜੇਕਰ ਉਹ ਸਚਾਈ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਹੋਣਗੇ ਤਾਂ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਮੋੜਨਗੇ ।

ਅਤੇ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਦੀ ਦੂਸਰੀ ਕਿਤਾਬ ਜਿਸਦਾ ਨਾਂ 'ਤਹਰੀਰ ਫ਼ੀ ਉਸੂਲੁਤ ਤਫ਼ਸੀਰ' (ਵਿਆਖਿਆ ਲਿਖਣ ਦੇ ਉਸੂਲ) ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵਿਪਰੀਤ ਤੇ ਮੁਖਾਲਫ਼ ਹੈ । ਇਉਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਨੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਰਸਾਲੇ ਕਿਸੇ ਮਦਹੋਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਨੇ ਇਸਤਿਜਾਬਤੇ ਦੁਆ (ਦੁਆ ਦੀ ਪਰਵਾਨਗੀ) ਦੇ ਰਸਾਲੇ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਤਕਦੀਰ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ

ਦੁਆ ਦੇ ਸਬਬਾਂ ਨੂੰ ਵਿਅਰਥ ਮਨੁੱਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਦੁਆ ਦੀ ਪਰਵਾਨਗੀ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਵੀ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਦੁਆ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਸਿੱਧਾਂਤਾਂ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਇਕ ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਬੀ ਅਤੇ ਕਈ ਕਰੋੜ ਵਲੀ ਔਲੀਆ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦੇ ਚਲੇ ਆਏ ਹਨ।³ ਨਬੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ

³ ਹਾਸ਼ੀਆ : ਕੁਤੁਬ ਰਬਾਨੀ ਵ ਗ਼ੋਸ ਸੁਬਹਾਨੀ ਸਯੱਦ ਅਬਦੁਲ ਕਾਦਿਰ ਜੀਲਾਨੀ ਰਜ਼ੀ ਅਲੱਹ ਅਨਹੁ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ‘ਫ਼ਤੁਹੁਲ ਗ਼ੈਬ’ ਵਿੱਚ ਕਾਮਲ ਦੇ ਧਿਆਨ ਅਤੇ ਦੁਆ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਆਪਣੇ ਤਜਰਬੇ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਲਿੱਖਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਉਹ ਪੰਕਤੀਆਂ ਅਨੁਵਾਦ ਸਹਿਤ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਲੇਖਣੀ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਇਕ ਫ਼ਨ (ਕਿੱਤੇ) ਵਿੱਚ ਉਸੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਮੁਹਤਬਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਕਿੱਤੇ ਦਾ ਮਾਹਰ ਤੇ ਅਣਵੇਸ਼ਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ, ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਣਾ ਕਰਕੇ ਹੀ ਦੁਆ ਦੀ ਕੁਬੁਲੀਯਤ ਦੀ ਫ਼ਿਲਾਸਫ਼ੀ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਹੀ ਸੱਚੇ ਤੌਰ ’ਤੇ ਮਲੂਮ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਰੱਬ ਨਾਲ ਸੱਚੇ ਤੇ ਪਿਆਰ ਭਰੇ ਸੰਬੰਧ ਹੋਣ। ਇਸ ਲਈ ਸਯੱਦ ਅਹਮਦ ਖਾਨ ਸਾਹਬ ਤੋਂ ਇਸ ਦੀ ਫ਼ਿਲਾਸਫ਼ੀ ਦਾ ਪੁਛਣਾ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਤੰਗ ਆਏ ਰੋਗੀ ਕੋਲੋਂ ਕਿਸੇ ਰੋਗੀ ਦਾ ਇਲਾਜ ਪੁਛਣਾ। ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਜਨਤਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਤਾਂ ਬੇਸ਼ਕ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ। ਪਰ ਰੱਬ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਰੱਬੀ ਲੋਕ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਪੰਕਤੀਆਂ ਇਹ ਹਨ :-

فاجعل انت اجملتك واجزاءك اصناماً مع سائر الخلق ولا تطع شئاً من ذالك
ولا تتبعه جملة فتقون كبريتاً احمر فلا تكاد ترى فحينئذ تكون وارث كل نبى و
رسول وبك تختتم الولاياته وتنكشف الكروب وبك تستقى الغيوث وبك
تنبت الزروع وبك تدفع البلياء والمحن عن الخاص والعام واهل
الشغور وتقلبك بد القدرة ويعدوك لسان الازل وتنزل منازل من سلف من
اولى العلم ويرد عليك التكوين وخرق العادات وتوءم من على الاسرار والعلوم
اللدنية وعرائبها.

ਅਨੁਵਾਦ:- ਅਰਥਾਤ ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਰੱਬ ਦਾ ਮਕਬੂਲ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਤੂੰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਯਕੀਨ ਕਰ ਲੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਸਮਝ ਕਿ ਤੇਰੇ ਹੱਥ ਤੇਰੇ ਪੈਰ ਤੇਰੀ ਜੁਬਾਨ ਤੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅਤੇ ਤੇਰਾ ਸਾਰਾ ਵਜੂਦ ਤੇਰੇ ਸਾਰੇ ਅੰਗ ਤੇਰੇ ਮਾਰਗ ਵਿੱਚ ਬੁੱਤ ਹਨ, ਅਤੇ ਮਖ਼ਲੂਕ ਵਿੱਚੋਂ ਦੂਸਰੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵੀ ਤੇਰੇ ਮਾਰਗ ਵਿੱਚ ਬੁੱਤ ਹਨ, ਤੇਰੇ ਬੱਚੇ ਤੇਰੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਹਰ ਇਕ ਸੰਸਾਰਕ ਮੁਰਾਦ ਜੋ ਤੂੰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ, ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਮਾਲ-ਦੌਲਤ, ਮਾਨ ਸਨਮਾਨ, ਦਬਦਬਾ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ, ਜ਼ੈਦ ਵ ਬਕਰ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ, ਜਾਂ ਖ਼ਾਲਿਦ ਵ ਵਲੀਦ ਦੇ ਦੁੱਖ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਡਰ, ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਤੇਰੇ ਮਾਰਗ ਵਿੱਚ ਬੁੱਤ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਤੂੰ ਇਹਨਾਂ ਬੁਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਨ ਬਣ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਉਹਨਾ ਦੀ ਪੈਰੂਵੀ ਵਿੱਚ ਡਰਕ ਨ ਹੋ, ਅਰਥਾਤ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜਿੰਨਾ ਸ਼ਰੀਅਤ ਨੇ ਹੱਕ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਨੱਤੇ ਸਾਲੇਹੀਨ (ਨਿਕ ਅਤੇ ਮਹਾਪੁਰੁਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਦਰਸ਼) ਨੇ ਰਿਆਇਤ ਰੱਖੀ ਹੈ । ਸੋ ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਤੂੰ ਕਿਬਰੀਯਤੇ ਅਹਮਰ (ਸੁਰਖ ਮਣੀ, ਪਾਰਸ, ਅਰਥਾਤ ਅਮੁੱਲ ਗੁਣਾ ਵਾਲਾ) ਬਣ ਜਾਏਂਗਾ ਅਤੇ ਤੇਰਾ ਮੁਕਾਮ ਬਹੁਤ ਬੁਲੰਦ ਹੋਵੇਗਾ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਤੂੰ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਏਂਗਾ ਅਤੇ ਰੱਬ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਬੀਆਂ ਤੇ ਰਸੂਲਾਂ ਦਾ ਵਾਰਸ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗਾ ਅਰਥਾਤ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਇਲਮ ਤੇ ਮੁਆਰਫ (ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ) ਅਤੇ ਬਰਕਤਾਂ ਜੋ ਗੁਪਤ ਤੇ ਲੁਪਤ ਹੋ ਚੁਕੀਆਂ ਸਨ ਉਹ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓ ਤੈਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਵਿਲਾਇਤ (ਵਲੀਆਂ, ਮਹਾਪੁਰਖਾਂ) ਦਾ ਦਰਜਾ ਤੇਰੇ ਉੱਪਰ ਖ਼ਤਮ ਹੋਵੇਗਾ ਅਰਥਾਤ ਤੇਰੇ ਮਗਰੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਉੱਠੇਗਾ ਜੋ ਤੈਥੋਂ ਵੱਡਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਤੇਰੀਆਂ ਦੁਆਵਾਂ ਤੇ ਬੁਲੰਦ ਹੋਸਲੇ ਦੇ ਪ੍ਰਣ ਅਤੇ ਤੇਰੀ ਬਰਕਤਾਂ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਰੜੇ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ । ਅਕਾਲ ਪੀੜ੍ਹਤਾਂ ਲਈ ਮੀਂਹ ਵਰ੍ਹਾਏ ਜਾਣਗੇ । ਖੇਤੀਆਂ ਉਗਣਗੀਆਂ, ਬਲਾਵਾਂ ਤੇ ਦੁੱਖ ਹਰ ਇਕ ਖ਼ਾਸ ਵ ਆਮ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਵੀ ਤੇਰੇ ਧਿਆਨ ਅਤੇ ਦੁਆਵਾਂ ਨਾਲ ਦੂਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ । ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਹੱਥ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵੱਲ ਉਹ ਫਿਰੇ ਉਸੇ ਵੱਲ ਤੂੰ ਫਿਰੇਗਾ ਅਤੇ ਰੱਬ ਦੀ ਜੁਬਾਨ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਬੁਲਾਏ ਗੀ ਅਰਥਾਤ ਜੋ ਕੁਝ ਤੇਰੀ ਜੁਬਾਨ 'ਚੋਂ ਉਚਾਰਣ ਹੋਵੇਗਾ ਉਹ ਰੱਬ ਵੱਲੋਂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਬਰਕਤ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਤੂੰ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਰਾਸਤਬਾਜ਼ਾਂ (ਸਚਾਈ ਦੇ ਮਾਰਗ ਉੱਪਰ ਚਲਣ ਵਾਲਿਆਂ) ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧ ਹੋਵੇਗਾ । ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੈਥੋਂ ਪਹਿਲਾਂ

ਸਿਵਾਏ ਦੁਆ ਦੇ ਹੋਰ ਕੀ ਸੀ । ਦੂਜੇ ਰਸਾਲੇ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਤਕਦੀਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਚੀਜ਼ ਸਮਝਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸਥਾਈ ਵਜੂਦ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਭਾਵ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਰੱਬ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਨਿਕਲ ਗਈਆਂ ਹਨ ਹੁਣ ਉਸਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਤੇ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦਾ ਕੁਝ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ । ਸੰਭਵਤਾ ਉਸਦੀ ਖੁਦਾਈ ਇਕ ਤੰਗ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਕਾਦਰ (ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ) ਹੋਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਜੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉੱਪਰ ਅਵਸਥਾ ਲਾਗੂ ਹੈ ਉਹ ਉਸਦੀ ਤਕਦੀਰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਹੁਣ ਉਹ ਮਖਲੂਕ ਦੀ ਇਕ ਨਿੱਜੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ ਜੋ ਹੁਣ ਤਬਦੀਲੀ ਤੇ ਪਰਿਵਰਤਨ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਤਕਦੀਰ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕਦੱਰ ਦੇ ਅਖ਼ਤਿਆਰ (ਅਧਿਕਾਰ) ਦਾ ਲਾਜ਼ਮ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਗਲਾਂ ਉੱਪਰ ਰੱਬ ਦਾ ਕੋਈ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਹਨਾ ਗਲਾਂ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਤਕਦੀਰ ਕਿਉਂ ਆਪਣਾ ਰਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵੀ ਬਾਕੀ ਹੈ । ਭਾਵ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਨੇ ਇਸ ਦੂਸਰੇ ਰਸਾਲੇ ਵਿੱਚ ਮੁਕਦੱਰੇ ਹਕੀਕੀ (ਰੱਬ) ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉੱਪਰੋਂ ਇੰਝ ਚੁੱਕ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਗਲਾਂ ਵਿੱਚ (ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਅਨੁਸਾਰ) ਮਾਲਕ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੇਠ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਸਗੋਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮੁਜ਼ਾਰਿਆਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ

ਗਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਪੂਰਨਤਾ ਤੇਰੇ ਉੱਪਰ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ ਅਰਥਾਤ ਤੇਰੀ ਦੁਆ ਅਤੇ ਤੇਰਾ ਧਿਆਨ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਫੈਲ ਜਾਏਗਾ, ਫਿਰ ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਗੁਪਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੇਂਗਾ ਤਾਂ ਉਹੋ ਹੋ ਜਾਏਗਾ । ਅਜੀਬ ਅਜੀਬ ਕਾਰਜ ਤੈਥੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਤੈਨੂੰ ਗੁੱਝੇ ਭੇਦ ਅਤੇ ਰੱਬ ਵੱਲੋਂ ਗਿਆਨ ਤੇ ਮੁਆਰਫ਼ੇ ਗ਼ਰੀਬੀਅਹ (ਅਰਥਾਤ ਰੱਬ ਦੇ ਪਛਾਣ ਦੀਆਂ ਅਨੋਖੀਆਂ ਗੱਲਾਂ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜਿੰਨਾਂ ਲਈ ਤੂੰ ਅਮੀਨ (ਅਮਾਨਤਦਾਰ) ਤੇ ਚੱਕਦਾਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਂਗਾ ।

ਐਕਟ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੰਜਵੀ ਵਾਰ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਲਈ ਹੱਕ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਹਨ ਕਿ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰੀਵਰਤਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ । ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਨੇ ਵੀ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਅੱਗ ਆਇ ਨੂੰ ਠਹਿਰਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਸਖਤਾਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਪੰਜਵੀ ਵਾਰ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਦੇ ਇਖ਼ਰਾਜ (ਕਢਣ) ਲਈ ਇਕ ਉਪਾ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੱਦ ਵਾਰਸ ਇਕ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਲਗਾਨ ਦਾ ਇਕ ਭਾਗ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਦੋ ਆਨੇ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨ ਹੋਵੇ ਅਦਾ ਨ ਕਰੇ ਤਾਂ ਖ਼ਾਰਜ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਨੇ ਤਾਂ ਹਰ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਮਾਲਕ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਜ਼ੁਲਮ ਹੈ ।

ਅਤੇ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਰੀਫ਼ (ਹਮਪੇਸ਼ਾ) ਕੋਲੋਂ ਕੁਰਆਨ ਕਰੀਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦਾ ਮੇਯਾਰ (ਪੈਮਾਨਾ) ਮੰਗਿਆ ਹੈ । ਸੋ, ਮੈਂ ਉਚਿਤ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਇਸ ਥਾਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਮੈਂ ਹੀ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਮਾਰਗ ਦਿਖਾਉਣਾ ਮੇਰਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ

ਪਹਿਲਾ ਮੇਯਾਰ :- ਉਚਿਤ ਤਫ਼ਸੀਰ (ਕੁਰਆਨ ਕਰੀਮ ਦੀ ਵਿਆ-
ਖਿਆ) ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਖ਼ੁਦ ਕੁਰਆਨ ਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਗੱਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਰੇਤੇ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁਰਆਨ ਕਰੀਮ ਕੋਈ ਮਾਮੂਲੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਾਂਗ ਨਹੀਂ ਜੋ ਆਪਣੀ ਸਚਾਈ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਲਈ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਟ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਰਨਾ ਦਾ ਮੁਥਾਜ ਹੋਵੇ । ਉਹ ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਸੰਤੁਲਨ ਭਵਨ ਵਾਂਗ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਇਕ ਇੱਟ ਹਿਲਾਉਣ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਗੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਸਚਾਈ ਅਜਿਹੀ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦੱਸ ਜਾਂ ਵੀਹ ਗਵਾਹੀਆਂ ਖ਼ੁਦ ਇਸੇ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਨ ਹੋਣ । ਸੋ, ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਕੁਰਆਨ ਕਰੀਮ ਦੀ ਇਕ ਆਇਤ ਦੇ ਇਕ ਅਰਥ

ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਤਸਦੀਕ (ਗਵਾਹੀ) ਲਈ ਕੁਰਆਨ ਕਰੀਮ ਦੀਆਂ ਹੋਰਨਾ ਆਇਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਸਦੀ ਗਵਾਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਦੂਸਰੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਨ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹੋਣ ਸਗੋਂ ਇਹਨਾਂ ਅਰਥਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰਨਾ ਆਇਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉੱਕਾ ਹੀ ਉਲਟ ਅਰਥ ਪਾਏ ਜਾਣ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਰਥ ਉੱਕਾ ਹੀ ਗਲਤ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੁਰਆਨ ਕਰੀਮ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਮਤਿਭੇਦ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸੱਚੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹੋ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁਰਆਨ ਕਰੀਮ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਸੇਨਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦੀ ਇਸਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੋਵੇ।

ਦੁਜਾ ਮੇਯਾਰ :- ਰਸੂਲੇ ਕਰੀਮ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੱਮਦ ਮੁਸਤਫਾ ਸਲੱਲੱਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲੱਮ ਦੀ ਤਫ਼ਸੀਰ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਰਆਨ ਕਰੀਮ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਸਾਡੇ ਪਿਆਰੇ ਅਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨਬੀ ਹਜ਼ਰਤ ਰਸੂਲੁੱਲੱਹ ਸਲੱਲੱਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲੱਮ ਹਨ। ਸੋ, ਜੇਕਰ ਆਂਹਜ਼ਰਤ ਸਲੱਲੱਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲੱਮ ਤੋਂ ਕੋਈ ਤਫ਼ਸੀਰ (ਵਿਆ-ਖਿਆ) ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਦੇਰੀ ਤੇ ਉਜ਼ਰ ਦੇ ਕਬੂਲ ਕਰੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਾਸਤਕਤਾ ਤੇ ਫ਼ਲਸਫ਼ਾ ਝਾੜਨ ਦੀ ਰੱਗ ਹੋਵੇਗੀ।

ਤੀਜਾ ਮੇਯਾਰ :- ਸਹਾਬਾ (ਰਸੂਲੇ ਕਰੀਮ ਸਲੱਲੱਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲੱਮ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ) ਦੀ ਤਫ਼ਸੀਰ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਹਾਬਾ ਰਜ਼ੀ ਅਲੱਹਿ ਅਨਹੁਮ ਆਂਹਜ਼ਰਤ ਸਲੱਲੱਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲੱਮ ਦੇ ਨੂਰਾਂ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਨਬੂਵੱਤ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਵਾਰਸ ਸਨ ਅਤੇ ਰੱਬ ਦੀ ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ ਅਪਾਰ ਕਿਰਪਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਲਾਹੀ ਮਦਦ ਉਹਨਾ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾ ਦੀ ਨ ਕੇਵਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਸੀ ਸਗੋਂ ਸਮਾਂ ਵੀ ਸੀ।

ਚੌਥਾ ਮੇਯਾਰ :- ਖੁੱਦ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨਾਲ ਕੁਰਆਨ ਕਰੀਮ ਉੱਪਰ ਜ਼ੋਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਵਿੱਤਰ ਮਨ ਨਾਲ ਕੁਰਆਨ ਕਰੀਮ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ । ਅਲੱਹ ਤਆਲਾ ਕੁਰਆਨ ਕਰੀਮ ਵਿੱਚ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦਾ ਹੈ (لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْبُطْهُرُونَ (الواقعة 80)) ਲਾ ਯਮਸੁੱਹੁ ਇਲੱਲ ਮੁਤਹਰੂਨ (ਸੂਰਤ ਅਲਵਾਕਿਆ- 80) ਅਰਥਾਤ ਕੁਰਆਨ ਕਰੀਮ ਦੇ ਭੇਦ ਕੇਵਲ ਉਹਨਾ ਉੱਪਰ ਖੁਲਦੇ ਹਨ ਜੋ ਪਾਕ ਦਿਲ ਹੋਣ ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਕ ਦਿਲ ਮਨੁੱਖ ਉੱਪਰ ਕੁਰਆਨ ਕਰੀਮ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਗਿਆਨ ਉਸਦੇ ਲਗਾਵ ਕਰਕੇ ਖੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਉਹਨਾ ਨੂੰ ਸ਼ਨਾਖਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੁੰਘ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸਦਾ ਦਿਲ ਬੋਲ ਉਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਂ ਇਹੋ ਮਾਰਗ ਸਚਾ ਹੈ । ਉਸਦਾ ਨੂਰ ਮਨ ਦੀ ਸਚਾਈ ਦੀ ਪਰਖ ਲਈ ਇਕ ਉਤੱਮ ਕਸੋਟੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਜੱਦ ਤੱਕ ਮਨੁੱਖ ਸਾਹਿਬੇ ਹਾਲ ਨ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਤੰਗ ਮਾਰਗ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਣ ਵਾਲਾ ਨ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਅੰਬਿਆ ਅਲੈਹਿ ਸਲਾਮ ਲੰਘੇ ਹਨ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਉਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਗੁਸਤਾਖੀ ਤੇ ਘਮੰਡ ਦੇ ਮਾਰਗ ਰਾਹੀਂ ਕੁਰਆਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨ ਬਣ ਬੈਠੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸਦੀ ਨਿੱਜੀ ਰਾਏ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਵਿਆਖਿਆ ਹੋਵੇਗੀ । ਜਿਸ ਤੋਂ ਨਬੀ ਅਲੈਹਿ ਸਲਾਮ ਨੇ ਮਨਾ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ (من فسر القرآن برايه فأصاب فقد اخطأ) ਅਰਥਾਤ ਜਿਸਨੇ ਕੇਵਲ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਰਆਨ ਕਰੀਮ ਦੀ ਤਫ਼ਸੀਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਵੀ ਉਸਨੇ ਮਾੜੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ।

ਪੰਜਵਾਂ ਮੇਯਾਰ :- ਅਰਬੀ ਸ਼ਬਦ ਕੋਸ਼ ਹੈ ਪਰ ਕੁਰਆਨ ਕਰੀਮ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਧਨ ਆਪ ਹੀ ਇੰਨ੍ਹੇ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਕਿ ਅਰਬੀ ਸ਼ਬਦ ਕੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਗਿਆਨ ਦੇ ਵਾਧੇ ਦਾ ਸਬਬ ਬਣਦਾ ਹੈ ਸਗੋਂ ਕਈ ਵਾਰ ਕੁਰਆਨ ਕਰੀਮ ਦੇ ਗੁਪਤ

ਭੇਦਾਂ ਲਈ ਕੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਆਂਤਰਕ ਗਿਆਨ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਭੇਦ ਦੀ ਗੱਲ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ।

ਛੇਵਾਂ ਮੇਯਾਰ :- ਰੂਹਾਨੀ ਸਿਲਸਿਲੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਭੌਤਕ ਸਿਲਸਿਲਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਰੱਬ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਕੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾ ਰੱਖੀ ਹੈ ।

ਸਤੱਵਾਂ ਮੇਯਾਰ :- ਵਹੀਏ ਵਿਲਾਇਤ ਅਤੇ ਮੁਕਾਸ਼ਫ਼ਾਤੇ ਮੁਹਦੱਸੀਨ ਹਨ । (ਅਰਥਾਤ ਵਲੀਉਲੱਹ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਈਸ਼ਵਾਣੀ ਅਤੇ ਹਦੀਸਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਅੰਤਰਗਿਆਨ)⁴ ਇਹ ਮੇਯਾਰ ਮਾਨੋ ਸਾਰਿਆਂ ਮੇਯਾਰਾਂ

⁴ ਹਾਸ਼ੀਆ ਮੇਯਾਰ ਸਤੱਵਾਂ :- ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਸੇ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਵਹੀਏ ਇਲਾਹੀ ਨੂੰ ਸਚੱਈ ਦੀ ਕਸੋਟੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਅਤੇ ਨ ਹੀ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਇਸਦਾ ਕਾਰਣ ਇਹ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਹੀ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਵਹੀਏ ਨਬੁਵੱਤ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਵਹੀਏ ਵਲਾਇਤ (ਵਲੀਉਲੱਹ, ਰੱਬ ਦੇ ਸੱਚੇ ਮਿਤੱਰ ਦੀ ਵਹੀ) ਇਜ਼ਤ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ ਸਗੋਂ ਉਸਨੂੰ ਕੇਵਲ ਸੁਭਾਵ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਮਹਾਰਤ ਸਮਝਦੇ ਹਨ । ਸੋ, ਉਹਨਾ ਦੇ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਬਾਰੇ ਹੀ ਇਸ ਥਾਂ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਲਿੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਸਪਸ਼ਟ ਰਹੇ ਕਿ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਦੀ ਇਹ ਵੱਡੀ ਗਲਤੀ ਤੇ ਅਤਿਅੰਤ ਉਪਦੱਰ ਮਚਾਉਣ ਵਾਲੀ ਤੇ ਹੱਕ ਤੋਂ ਦੂਰ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਹੈ ਕਿ ਵਹੀਉਲੱਹ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਸੁਭਾਵ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਮਹਾਰਤ ਸਮਝਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਗੱਲ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਵਿੱਚ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ । ਸਾਰੀਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਤੇ ਬਨਾਵਟ ਦੂਜੇ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਤੇ ਬਨਾਵਟ 'ਤੇ ਗਵਾਹ ਹੈ । ਉਦਾਹਰਣ ਵੱਜੋਂ ਕੁਝ ਦਾ ਸੁਭਾਵ ਹਿਸਾਬੀ ਤੇ ਗਣਿਤ ਨਾਲ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਦਾ ਔਸ਼ਧ ਵਿਗਿਆਨ ਨਾਲ, ਕੁਝ ਦਾ ਤਰਕ ਵਿਗਿਆਨ ਨਾਲ, ਕੁਝ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ । ਪਰ ਇਹ ਗੁਪਤ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅਕਾਉਂਟੈਂਟ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਗਣਿਤ ਵਿਗਿਆਨੀ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਤਰਕ ਵਿਗਿਆਨੀ ਜਾਂ ਸਾਹਿਤ ਰਚਨਹਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦੀਆਂ । ਸਗੋਂ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਅਧਿਆਪਕ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮੁਥਾਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਅਧਿਆਪਕ ਉਸਦੇ ਸੁਭਾਵ ਨੂੰ ਇਕ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗਿਆਨ ਵੱਲ ਸੰਬੰਧਤ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ਉਸੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ੇਅਰ ਹੈ:-

ਹਰ ਕਸੇ ਰਾਹਬਰ ਕਾਰੀ ਸਾਖਤੰਦ । ਮੈਲੇ ਤਬਅਸ਼ ਅੰਦਰਾਨ ਅੰਦਾਖਤੰਦ ॥

ਇਹ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਉਹ ਯੋਗਤਾ ਜੋ ਬੀਜ ਵਾਂਗ ਛੁਪੀ ਹੋਈ ਸੀ ਖਿੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਉਸਨੂੰ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੀਆਂ ਬਰੀਕੀਆਂ ਸੁਝਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਨਵੇਂ ਕਾਰਜ ਉਸਦੇ ਫਨ ਬਾਰੇ ਰੱਬ ਵੱਲੋਂ ਉਸਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੇਕਰ ਉਹਨਾ ਦਾ ਨਾਂ ਇਲਹਾਮ ਅਤੇ ਅਲਕਾ (ਰੱਬ ਵੱਲੋਂ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਪਾਇਆ ਜਾਣਾ) ਰੱਖੀਏ ਤਾਂ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਜਿੰਨਾ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਰੱਬ ਵੱਲੋਂ ਮਨ ਵਿੱਚ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰੱਬ ਵੀ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਇਸੇ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦਾ ਹੈ :-

فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا (الشمس 9)

ਫ਼-ਅਲਹਾਮਾਹਾ ਫ਼ੁਜੂਰਾਹਾ ਵ ਤਕਵਾਹਾ (ਸੂਰਤ ਸ਼ਮਸ-9)

ਅਰਥਾਤ ਭੈੜੀਆਂ ਅਤੇ ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਰੱਬ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਇਲਹਾਮ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ । ਚੰਗਾ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਚੰਗੀ ਸੋਚ ਕਰਕੇ ਇਸ ਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਉਸਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਪੈਣ ਅਤੇ ਭੈੜਾ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਭੈੜੀ ਸੋਚ ਕਰਕੇ ਇਸ ਯੋਗ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭੈੜੇ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਭੈੜੀਆਂ ਵਿਉਂਤਾਂ ਉਸਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ । ਹਕੀਕਤ ਵਿੱਚ ਨੇਕ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਇਲਹਾਮ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਭਾਵਕ ਇਕ ਨੇਕ ਮਲਕਹ (ਸੁਭਾਵ, ਫ਼ਿਤਰਤ) ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭੈੜਾ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਭੈੜੇ ਸੁਭਾਵ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਭੈੜੀ ਫ਼ਿਤਰਤ (ਮਲਕਹ) ਰੱਖਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਇਸੇ ਸੁਭਾਵਕ ਮਲਕਹ ਕਰਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਲੋਕ ਆਪਣੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਤੇ ਭੈੜੀਆਂ ਲੇਖਨੀਆਂ ਅਤੇ ਪਾਕ ਨਾਪਾਕ ਪੈੜਾਂ (ਪਦਚਿੰਨ੍ਹ) ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਗਏ ਹਨ । ਪਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਇਹ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਨਬੀਆਂ ਦੀ ਵਹੀ ਦੀ ਵੀ ਇਹੋ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਹਕੀਕਤ ਵਿੱਚ ਸੁਭਾਵਕ ਮਲਕਹ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਅਲਕਾ ਨਾਲ ਲਾਭਵੰਤ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਹੁਣੇ ਵਰਨਣ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੇਕਰ ਕੇਵਲ ਇੰਨੀ ਹੀ ਗੱਲ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਚਾਈ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ । ਕਿਉਂਕਿ ਨਬੀਆਂ ਦੀ ਵਹੀ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਕ ਸੁਭਾਵਕ

ਮਲਕਹ ਦੱਸ ਕੇ ਫਿਰ ਨਬੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹੋਰਨਾ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਔਖਾ ਹੈ । ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਥਾਂ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਇਹ ਆਖਣ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵਹੀਏ ਮਤਲੂ (ਤਿਲਾਵਤ, ਅਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਵਹੀ) ਦੇ ਕਾਇਲ ਹਨ ਅਰਥਾਤ ਕੁਰਆਨ ਕਰੀਮ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਹੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ ਪਰ ਮੈਂ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਦੀ ਇਸ ਕੂਟਨੀਤੀ ਨੂੰ ਰੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ, ਉਹ ਇਸ ਵਹੀਏ ਮਤਲੂ ਦੇ ਉੱਕਾ ਹੀ ਕਾਇਲ ਨਹੀ ਜਿਸਦੇ ਅਸੀਂ ਲੋਕ ਕਾਇਲ ਹਾਂ । ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਇਉਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਅਲਕਾ (ਰੱਬ ਵੱਲੋਂ ਮਨ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ) ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਅਰਥ ਜੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਸੱਖਣੇ ਹੋਣ ਬੁੱਧੀ ਵਿੱਚ ਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ । ਪਰ ਫਿਰ ਖੁਦ ਕੁਰਆਨ ਕਰੀਮ ਅਤੇ ਹਦੀਸ ਰਸੂਲੇ ਕਰੀਮ ਸਲਲੱਹੋ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲੱਮ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅੰਤਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਫਰਕ ਕਰਕੇ ਹਦੀਸ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਸੋਮੇ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਹੋਇਆ ਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਜਿਸ ਸੋਮੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਰਆਨ ਕਰੀਮ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨਿਕਲੇ ਹਨ । ਹਾਂ, ਆਮ ਅਲਕਾ ਜਾਂ ਇਲਹਾਮ ਦਾ ਭਾਵ ਸਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਹਦੀਸ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਰੱਬ ਵੱਲੋਂ ਹਨ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਇਤ

وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ (۰) اِنْ هُوَ اِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ (النجم 4-5)

ਵਮਾ ਯੰਤਿਕੁ ਅਨਿਲ ਹਵਾ ० ਇਨ ਹੋਵਾ ਇਲੱ ਵਹਯੁੰਯੁਹਾ । (ਨਜਮ 4-5)

(ਅਰਥ : ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਸਗੋਂ ਉਹ ਕੇਵਲ ਅਲੱਹ ਵੱਲੋਂ ਉਤਰਨ ਵਾਲੀ ਅਕਾਸ਼ਵਾਣੀ ਹੈ) ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ । ਇਹ ਗੱਲ ਅਸੀਂ ਫਿਰ ਚੇਤੇ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਇਲਕਾ ਹੋਵੇ ਸ਼ਬਦ ਹਮੇਸ਼ਾ ਨਾਲ ਹੋਣਗੇ । ਉਦਾਹਰਣ ਵੱਜੋਂ ਇਕ ਸ਼ਾਇਰ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਇਕ ਪਦ (ਛੰਦ) ਲਈ ਦੂਜੇ ਪਦ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੱਦ ਉਸਦੀ ਬੁੱਧੀ ਵਿੱਚ ਰੱਬ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਇਲਕਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋਣਗੇ ।

ਹੁਣ ਜੱਦ ਕਿ ਗੱਲ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫ਼ੈਸਲਾ ਪਾ ਚੁਕੀ ਹੈ ਕਿ ਬੁੱਧੀਮਾਨਾ, ਵਿਦਵਾਨਾ ਅਤੇ ਕਵੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰੱਬ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਇਲਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਇਲਹਾਮੇ ਮਤਲੂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾ ਵਿੱਚੋਂ ਸਚਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਸਚਾਈ ਦਾ ਅਤੇ ਬੁਰਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਬੁਰਾਈ ਦਾ ਇਕ ਮਲਕਹ (ਫ਼ਿਤਰਤ, ਯੋਗਤਾ) ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਮਲਕਹ ਰਾਹੀਂ ਉਹਨਾ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਇਲਹਾਮ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ

ਹੈ । ਉਦਾਹਰਣ ਵੱਜੋਂ ਜਿਸਨੇ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਦੀ ਕਾਢ ਕੱਢੀ ਉਸਨੂੰ ਇਹੋ ਇਲਕਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜੋ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਮ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ ਇਹਨਾ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵੀ ਮੁਲਹਿਮ (ਇਲਹਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ) ਹੀ ਸੀ । ਉਹੋ ਇਤਰਾਜ਼ ਜਿਸਦਾ ਵਰਨਣ ਅਸੀਂ ਉੱਪਰ ਕਰ ਆਏ ਹਾਂ, ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਉੱਪਰ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ । ਜੇਕਰ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਇਹ ਉੱਤਰ ਦੇਣ ਕਿ ਹਕੀਕਤ ਵਿੱਚ ਅਲਕਾ ਬਾਰੇ ਨਬੀ, ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਸਗੋਂ ਕਾਫ਼ਰ ਤੇ ਮੋਮਨ ਸਾਰੇ ਹੀ ਬਰਾਬਰ ਹਨ ਪਰ ਫ਼ਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਬੀਆਂ ਦਾ ਅਲਕਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਠੀਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਨਬੀ ਦੀ ਵਹੀ, ਕਾਫ਼ਰਾਂ ਦੇ ਇਲਹਾਮਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀਗੱਤ ਭਿੰਨਤਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ ਕੇਵਲ ਇਹ ਅੰਤਰ ਹੈ ਕਿ ਨਬੀਆਂ ਦੀ ਵਹੀ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਤੋਂ ਪਾਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਰਸਤੂ ਜਾਂ ਅਫ਼ਲਾਤੂਨ ਆਦਿ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਵਹੀ ਗ਼ਲਤੀ ਤੋਂ ਪਾਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਦਾਵਾ ਉਕਾ ਹੀ ਦਲੀਲ ਰਹਿਤ ਹੈ ਸਗੋਂ ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਮਨੁੱਖਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨਾ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼, ਨਸੀਹਤਾਂ ਅਤੇ ਆਚਰਣਕ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਉਹ ਭਾਗ ਜੋ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਤੋਂ ਪਾਕ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਰਆਨ ਕਰੀਮ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਅਕਾਰਣ ਹੀ ਇਲਾਹੀ ਕਲਾਮ ਸਮਝੀਏ ਅਤੇ ਕੁਰਆਨ ਕਰੀਮ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕਰਾਰ ਦੇਈਏ ਅਤੇ ਵਹੀਏ ਮਤਲੂ ਹੋਣ ਉੱਪਰ ਈਮਾਨ ਲਿਆਈਏ । ਦੂਜਾ ਭਾਗ ਜੋ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਹੋਣ ਉਸਨੂੰ ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਜਤਿਹਾਦੀ (ਇਸਲਾਮਿਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਰਆਨ, ਹਦੀਸ ਅਤੇ ਸਾਮੂਹਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਕਰਕੇ ਸ਼ਰਈ ਮਸਲੇ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨਤ ਹੱਲ ਕਢਣਾ, ਜੱਦੋ-ਜੁਹਦ) ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਦੇਈਏ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਦੇ ਨਬੀਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਇਜਤਿਹਾਦੀ ਗ਼ਲਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਫਿਰ ਇਸ ਉਸੂਲ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਅਜੇਹੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਸਗੋਂ ਕੁਛਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਨਬੀ ਸਮਝ ਲਈਏ । ਹੁਣ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਹਕੀਕਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸੰਭਵਤਾ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਦਾ ਈਮਾਨ ਉਸਤੋਂ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇ ਸਗੋਂ ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਸੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਨਿਯੂਟਨ ਆਦਿ ਵਿਦਵਾਨ ਦੀ ਵਹੀ ਨੂੰ ਕੁਰਆਨ ਦੀ ਵਹੀ ਤੋਂ ਉਤੱਮ ਸਮਝਣ ਲਗ ਪੈਣ । ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜੇਕਰ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਕੁਰਆਨ ਦੇ ਅਰਥ ਸਮਝਣ ਲਈ ਕੁਰਆਨ ਨੂੰ ਹੀ ਕਸੋਟੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਤਾਂ ਇਸ ਹਲਾਕਤ (ਤਬਾਹੀ) ਦੇ ਖੱਡ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗਣੋਂ ਬੱਚ ਜਾਂਦੇ । ਕੁਰਆਨ ਕਰੀਮ ਨੇ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਵੀ ਆਪਣੀ ਵਹੀ ਦੀ ਇਹ ਉਦਾਹਰਣ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਸੇਮੇ ਵਾਂਗ ਹੈ ਜੋ ਧਰਤੀ 'ਚੋਂ ਜੋਸ਼ ਮਾਰਦਾ

ਹੈ ਸਗੋਂ ਹਰ ਥਾਂ ਇਹੋ ਉਦਾਹਰਣ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਵਰਖਾ ਵਾਂਗ ਹੈ ਜੋ ਅਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਵਰ੍ਹਦੀ ਹੈ ।

ਜੇਕਰ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਲਿਖੱਣ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਸਾਹਿਬੇ ਹਾਲ (ਯੋਗ) ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛ ਲੈਂਦੇ ਕਿ ਵਹੀਉਲੱਚ ਕੀ ਸ਼ੈ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਨਾਜ਼ਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਇਸ ਉਣਤਾਈ ਤੋਂ ਬੱਚ ਜਾਂਦੇ । ਇਸ ਠੋਕਰ ਨਾਲ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਇਕ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਸਤਿਕਤਾ ਤੇ ਅਧਰਮ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਖੜਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਵਹੀਏ ਨਬੁਵੱਤ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਨੂੰ ਗਵਾ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ਰ ਤੇ ਬੇਈਮਾਨ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ।

ਇਸ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਕੇਵਲ ਰੱਬ ਖ਼ਾਤਰ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਖੁਦਾ ਤਆਲਾ ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ । ਸੋ, ਹੇ! ਪਿਆਰੇ ਸਯੱਦ !! ਮੈਂਨੂੰ ਉਸ ਰੱਬ ਦੀ ਕਸਮ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਵਾਕਈ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਵਹੀਏ ਇਲਾਹੀ ਅਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਦਿਲ ਉਪੱਰ ਅਜਿਹੀ ਡਿੱਗਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਣਾਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕੰਧ ਉਪੱਰ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ । ਜੱਦ ਇਲਾਹੀ ਕਲਾਮ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਵੱਲ ਤਾਂ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਅਵਸਥਾ ਛਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਕ ਬਦਲੀ ਹੋਈ ਚੀਜ਼ ਵਾਂਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਇੰਦਰੀਆਂ, ਮੇਰੇ ਅੰਗ, ਮੇਰੀ ਸੂਝ ਬੂਝ ਅਤੇ ਹੋਸ਼ ਆਖਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਵਜੂਦ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੁੱਠੀ ਵਿੱਚ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵਜੂਦ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਰਗਾਂ ਉਸਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਮੇਰਾ ਹੈ ਉਹ ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਸਦਾ ਹੈ । ਜਦੋਂ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਰੱਬ ਸੱਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿਲ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿੰਨਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਕਲਾਮ ਦੀਆਂ ਕਿਰਣਾਂ ਪਾਉਂਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਦੋਂ ਇਕ ਨਿਰਾਲੀ ਅਵਸਥਾ ਨਾਲ ਉਹ ਵਿਚਾਰ ਲੜੀਵਾਰ ਨਜ਼ਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੱਦ ਇਕ ਵਿਚਾਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜ਼ੈਦ ਬਾਰੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਰੋਗ ਤੋਂ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਜਾਂ ਨ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਝੱਟ ਇਕ ਟੋਟਾ ਕਲਾਮੇ ਇਲਾਹੀ ਇਕ ਕਿਰਨ ਵਾਂਗ ਡਿੱਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਡਿੱਗਣ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਸ਼ਰੀਰ ਹਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਉਹ ਮੁਕੱਦਮਾ ਹਲ ਹੋਕੇ ਦੁਜਾ

ਵਿਚਾਰ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇੱਧਰ ਉਹ ਖਿਆਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉੱਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਇਕ ਟੋਟਾ ਕਲਾਮੇ ਇਲਾਹੀ ਦਾ ਉਸ 'ਤੇ ਡਿੱਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਕ ਤੀਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਹਰ ਇਕ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੇ ਨਿਕਲਣ 'ਤੇ ਤੀਰ ਮਾਰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਐਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਦਾ ਸਾਡੀ ਮਲਕਹ ਏ ਫ਼ਿਤਰਤ (ਸੁਭਾਵਕ ਯੋਗਤਾ) ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਕਲਾਮ ਉਸ ਉੱਪਰ ਉਤਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਉੱਪਰੋਂ ਨਾਜ਼ਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼ੇਅਰ ਆਦਿ ਵੀ ਸੋਚਣ ਮਗਰੋਂ ਇਲਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਇਲਾਹੀ ਨੂੰ ਉਸ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨਾ ਅਤਿਅੰਤ ਬੇ ਹੁਰਮਤੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਲਕਾ ਇਕ ਚਿੰਤਨ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਇਕ ਸਿੱਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਸ਼ੇ ਹਵਾਸ (ਸੰਵੇਦਨ) ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਹੱਦ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਅਲਕਾ ਕੇਵਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਵਜੂਦ ਨਾਲ ਰੱਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਹੋਸ਼ ਤੇ ਸੰਵੇਦਨ ਉਸ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ । ਉਸ ਸਮੇਂ ਜੁਬਾਨ ਇਉਂ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਾਨੋਂ ਇਹ ਆਪਣੀ ਜੁਬਾਨ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਕ ਦੂਸਰੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਤਾਕਤ ਉਸ ਨਾਲ ਕੰਮ ਲੈ ਰਹੀ ਹੈ । ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਜੋ ਮੈਂ ਵਰਨਣ ਕੀਤੀ ਹੈ ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਫ਼ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫ਼ਿਤਰਤੀ ਸਿਲਸਿਲਾ (ਸੁਭਾਵਕ ਫ਼ਿਤਰਤ) ਕੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਅਕਾਸ਼ 'ਚੋਂ ਕੀ ਉਤਰਦਾ ਹੈ । ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਦੁਆ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਖੁਦਾ ਤਆਲਾ ਇਸ ਮਨਹੂਸ ਨੇਚਰੀਅਤ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅਜਿਹਾ ਧੋ ਦੇਵੇ ਕਿ ਕੋਈ ਦਾਗ਼ ਵੀ ਉਸਦਾ ਬਾਕੀ ਨ ਰਹੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਲਾਮ ਦੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਜਿਸ ਅੱਖ ਨਾਲ ਦੇਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਅੱਖ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਖੁਲੇਗੀ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਪੂਆਂ ਅੱਗੋਂ ਦੂਰ ਤੇ ਖ਼ਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

از دست تو فتنه هر طرف خاست	اے نیچر شوخ! این چه ایذاست
دیگر نه گزید جانب راست	آن کس که ره گنج پندید
از ماست مصیبتی که بر ما است	لیکن چو ز غور و فکر عظیم
زان روز بجوم این بلاها است	متروک شد است درس فرقان
دین گم شد و نور عقل با کاست	نیچر نه باصل خویش بد بود
رو تافت زان طرف که دریا است	برقطره گلون بخندد یک بار
کین قصه بعید از زردها است	برجنت و کخر و شر خندند
گوید خلاف عقل دانا است	چون ذکر فرشتگان بیاند

اے سید سرکردہ این قوم   ہمدار کہ پائے تو نہ بر جا است
 پرانہ سر این چه در سر افتاد   رو توبہ گن این نہ راہ تقواست
 خرم کہ بدین قیاس یک روز   گوئی کہ خدا خیال بیجا است
 اے خواجہ برو کہ فکر انسان   درکار خدا ز نوع سودا است
 آخر ز قیاس ہا چه خیزد   بنشین کہ نہ جائے شور و غوغا است
 اے بندہ بصیرت از خدا خواه   اسرار خدا نہ خوان یغما است

ਅਰਥ :- 1. ਹੇ ਗੁਸਤਾਖ ਨਾਸਤਿਕ ! ਇਹ ਤੇਰੀ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਦੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਰਚਨਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਰਾਹੇ ਪਾਸੇ ਉਪਦਰ ਮੱਚ ਗਿਆ ਹੈ ।

2. ਜਿਸਨੇ ਪੱਥ ਭਰਸ਼ਟਾ ਨੂੰ ਰੁਣ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁੜ ਸਿੱਧੇ ਮਾਰਗ ਵੱਲ ਪਰਤਨਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ।

3. ਪਰ ਮੈਂ ਜੱਦ ਗ਼ੌਰ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਔਕੜਾਂ ਸਾਡੇ ਉੱਪਰ ਹਨ ਉਹ ਸਾਡੇ ਹੀ ਕਾਰਣ ਹਨ ।

4. ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਰਆਨ ਕਰੀਮ ਦਾ ਦਰਸ ਅਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਛੁਟ ਗਏ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਸੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਦੇ ਪਹਾੜ ਟੁੱਟ ਪਏ ਹਨ ।

5. ਨਾਸਤਕ ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਹੀ ਭੈੜਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸਗੋਂ ਉਸਦਾ ਧਰਮ ਵੀ ਭਰਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਕਲ ਵੀ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

6. ਉਹ ਇਕ ਬੁੰਦ ਵੱਲ ਤਾਂ ਬੱਟ ਬੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਦਰਿਆ ਵੱਗਦਾ ਹੈ ।

7. ਉਹ ਜਨੱਤ (ਸਵਰਗ) ਅਤੇ ਕਯਾਮਤ (ਪਰਲੈ) ਦੇ ਦਿਨ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਮਖੌਲ ਉਡਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਅਕਲ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਹਨ ।

8. ਅਤੇ ਜੱਦ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਅਕਲ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਗੱਲਾਂ ਹਨ ।

9. ਹੇ, ਸਯੱਦ ! ਕੌਮ ਦੇ ਲੀਡਰ ! ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਹੋ ਜਾ ਕਿ ਤੇਰੇ ਪੈਰੂ ਡਗਮਗਾ ਚੁਕੇ ਹਨ ।

ਉੱਪਰ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਹਿਬੇ ਵਹੀਏ ਮੁਹਦੱਸੀਯਤ ਉਹ ਮੁਹਦੱਸ (ਹਦੀਸਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ) ਜਿਸ'ਤੇ ਵਹੀ (ਇਲਾਹੀ ਕਲਾਮ) ਉਤਰਦੀ ਹੈ । ਆਪਣੇ ਉਸ ਨਬੀ ਦੀ ਜਿਸਦੀ ਉਹ ਪੈਰੂਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਹਮਰੰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿਨਾ ਨਬੁਵੱਤ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਹੁਕਮ ਨਾਮੇ ਦੇ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਉਸਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਨਬੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ'ਤੇ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ'ਤੇ ਸੱਚੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਨ ਕੇਵਲ ਇੰਨਾ ਹੀ ਸਗੋਂ ਉਸ'ਤੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਪੁਰੁਸਕਾਰ ਵੱਜੋਂ ਉਤਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਸ ਨਬੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿਸਦੀ ਪੈਰੂਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਸਦੇ ਪਰਵਰਨ ਕੇਵਲ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਸਗੋਂ ਉਹ ਦੇਖ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਣ ਕੇ ਬੋਲਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਮਾਰਗ ਇਸ ਉੱਮਤ (ਮੁਸਲਮਾਨਾ) ਲਈ ਖੁਲ੍ਹਾ ਹੈ । ਅਜਿਹਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਹਕੀਕੀ ਵਾਰਸ ਕੋਈ ਨ ਰਹੇ । ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਜੋ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਕੀੜਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ ਅਤੇ ਮਾਨ ਮਰਿਆਦਾ ਵਿੱਚ ਫੱਸਿਆ

10. ਹੇ, ਮਹਾਨ ਤੇ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਮਨੁੱਖ ! ਇਹ ਤੇਰੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਤੋਬਾ ਕਰੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤਕਵਾ ਤੇ ਸੰਜਮਤਾ ਦਾ ਮਾਰਗ ਨਹੀਂ ।

11. ਮੈਂਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਇਹ ਨ ਕਹਿ ਦਿਓ ਕਿ ਰੱਬ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਤਾਂ ਇਕ ਵਿਅਰਥ ਗੱਲ ਹੈ ।

12. ਹੇ, ਸਯੱਦ ! ਚਲ ਛੱਡ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸੋਚ, ਰੱਬ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਉੱਪਰ ਨਿਛਾਵਰ ਕਰ ਦੇਣ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ ।

13. ਕੇਵਲ ਅਨੁਮਾਨ (ਅਟਕਲਾਂ) ਲਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਅੰਤ ਨੂੰ ਕੀ ਸਿੱਟਾ ਨਿਕਲੇਗਾ । (ਇਸ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਹੈ ਕਿ) ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਬੈਠ ਜਾ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਰੋਲ੍ਹਾ ਜਾਂ ਹੰਗਾਮੇ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ।

14. ਹੇ, ਨਾਦਾਨ ! ਰੱਬ ਤੋਂ ਸਦਬੁੱਧੀ ਲਈ ਦੁਆ ਮੰਗਿਆ ਕਰ ਕਿਉਂਕਿ ਅਲੱਚ ਦੇ ਭੇਦ ਕੋਈ ਲੁੱਟ ਦਾ ਦਸਤਰਖ਼ਾਨ (ਪਰੋਸਿਆ ਹੋਇਆ ਭੋਜਨ) ਨਹੀਂ ।

ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਨਬੁਵੱਤ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਵਾਰਸ ਹੋਵੇ । ਕਿਉਂਕਿ ਰੱਬ ਵਾਦਾ ਕਰ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਬੁਵੱਤ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪਵਿੱਤਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅਤਿਰਿਕਤ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ । ਸਗੋਂ ਇਹ ਤਾਂ ਉਸ ਪਾਕ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਤਮਾਸ਼ਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਭੈੜੀ ਅਵਸਥਾ ਹੁੰਦਿਆ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਨਬੀ ਦੇ ਵਾਰਸ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰੇ । ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਇਕ ਵੱਡੀ ਮੁਰਖਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾ ਵਾਰਸਾਂ ਦੇ ਵਜੂਦ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਿਆ ਜਾਏ ਕਿ ਨਬੁਵੱਤ ਦੇ ਰਹੱਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਕੇਵਲ ਭੂਤਕਾਲ ਦੇ ਕਿੱਸਿਆਂ ਵਾਂਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਦਾ ਵਜੂਦ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਉਹਨਾ ਦਾ ਕੋਈ ਨਮੂਨਾ ਮਜੂਦ ਹੈ । ਇਹ ਗੱਲ ਇਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਇਸਲਾਮ ਜੀਉਂਦਾ ਧਰਮ ਨ ਅਖਵਾ ਸਕਦਾ ਸਗੋਂ ਹੋਰਨਾ ਧਰਮਾਂ ਵਾਂਗ ਇਹ ਵੀ ਮੁਰਦਾ ਧਰਮ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਨਬੁਵੱਤ ਦੇ ਮਸਲੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵੀ ਕੇਵਲ ਇਕ ਕਹਾਣੀ ਹੁੰਦਾ ਜਿਸਦਾ ਪਹਿਲੀਆਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀਆਂ ਵੱਲ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ । ਪਰ ਰੱਬ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਜੀਉਂਦੇ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਨਬੁਵੱਤ ਦੀ ਯਕੀਨੀ ਹਕੀਕਤ ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹਰ ਇਕ ਯੁਗ ਵਿੱਚ ਵਹੀ ਦੇ ਇਨਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਕਰਾ ਸਕੇ ਉਸੇ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਕਾਇਮ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਹੀ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਮੁਹੱਦਸੀਯੱਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਜਾਰੀ ਰਹੇ । ਸੋ, ਉਸਨੇ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਕੀਤਾ । ਮੁਹੱਦਿਸ ਉਹ ਲੋਕ ਹਨ ਜੋ ਇਲਾਹੀ ਕਲਾਮ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (ਅਰਥਾਤ ਰੱਬ ਜਿੰਨਾ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ) ਅਤੇ ਉਹਨਾ ਦੇ ਵਜੂਦ ਦੇ ਗੁਣ ਅੰਬਿਆ ਦੇ ਵਜੂਦ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਸੁਮੇਲ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਅਦਭੁਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨਬੁਵੱਤ ਲਈ ਬਾਕੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਵਹੀ ਦੇ ਨਾਜ਼ਲ ਹੋਣ ਦਾ ਸੂਖਮ ਮਸਲਾ

ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਬੇਸਬੂਤ ਹੋਕੇ ਕੇਵਲ ਕਿੱਸੇ ਕਹਾਣੀ ਵਾਂਗ ਨ ਰਹਿ ਜਾਏ । ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਉੱਕਾ ਹੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅੰਬਿਆ ਅਲੈਹਿ ਸਲਾਮ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚੋਂ ਵਾਰਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੀ ਲੰਘ ਗਏ । ਹੁਣ ਉਹਨਾ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਰਾਏ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਸਿਵਾਏ ਕਹਾਣੀ ਪਾਉਣ ਦੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਮਹਤੱ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ, ਸਗੋਂ ਹਰ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਲੋੜ ਸਮੇਂ ਉਹਨਾ ਦੇ ਵਾਰਸ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ । ਇਸ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਿਮਾਣਾ ਹੈ । ਰੱਬ ਨੇ ਮੈਂਨੂੰ ਇਸ ਯੁਗ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਜੋ ਰੱਬ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਿਰਪਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ ਉਹ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢੀਆਂ ਜਾਣ ਅਤੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੱਚੇ ਅਤੇ ਜੀਉਂਦੇ ਰੱਬ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਵੱਡਿਆਈ ਤੇ ਹਕੀਕਤ ਅਨੇਕਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ । ਇਸ ਲਈ ਇਹੋ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਕੁਰਆਨ ਕਰੀਮ ਦੇ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਕਟ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ । ਇਲਾਹੀ ਕਲਾਮ ਦੇ ਸੂਖਮ ਅਤੇ ਡੂੰਘੇ ਭੇਦ ਖੁੱਲ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ ਅਕਾਸ਼ੀ ਚਮਤਕਾਰ ਅਤੇ ਅਦਭੁਤ ਨਜ਼ਾਰੇ ਪ੍ਰਕਟ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਸਲਾਮ ਦੀਆਂ ਖੂਬੀਆਂ, ਨੂਰਾਂ ਅਤੇ ਬਰਕਤਾਂ ਦਾ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਰੱਬ ਜਲਵਾ ਦਿਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਚਾ ਜੋਸ਼ ਹੈ ਉਹ ਮੰਗੇ, ਅਤੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਕ ਕਿਣਕਾ ਵੀ ਰੱਬ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਰਸੂਲ ਨਾਲ ਮੁਹਬੱਤ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਏ ਅਤੇ ਰੱਬ ਦੀ ਇਸ ਪਿਆਰੀ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਜਾਏ । ਜਿਸ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਇੱਟ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਾਕ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਰੱਖੀ ਹੈ । ਹੁਣ ਇਹ ਆਖਣਾ ਕਿ ਅਲੱਹ ਦੀ ਵਹੀ ਦਾ ਮਾਰਗ ਬੰਦ ਹੈ, ਨਿਸ਼ਾਨ (ਚਮਤਕਾਰ) ਪ੍ਰਕਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਦੁਆਵਾਂ ਕੁਬੂਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ । ਇਹ ਹਲਾਕਤ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ, ਸਲਾਮਤੀ ਦਾ ਨਹੀਂ । ਰੱਬ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨ ਕਰੋ, ਉੱਠ ਅਜ਼ਮਾਓ ਅਤੇ ਪਰਖੋ । ਫਿਰ ਦੇਖੋ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮਮੂਲੀ ਸੂਝ ਬੂਝ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜਾਂ ਮਮੂਲੀ ਅਕਲ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਮਮੂਲੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ

ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਹੈ ਤਾਂ ਕੁਬੂਲ ਨ ਕਰੋ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਦੇਖੋ ਅਤੇ ਉਸੇ ਦੇ ਹੱਥ ਦੀ ਚਮਕ ਦੇਖੋ ਜੋ ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਇਲਾਹੀ ਕਲਾਮ ਪਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਬੂਲ ਕਰ ਲਓ ਅਤੇ ਯਕੀਨ ਜਾਣੋ ਕਿ ਰੱਬ ਦਾ ਆਪਣੇ ਬੰਦਿਆਂ ਉੱਪਰ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਇਹਸਾਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸਲਾਮ ਨੂੰ ਮੁਰਦਾ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਗੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮਾਅਰਫ਼ਤ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਮੁਖ਼ਾਲਫ਼ਾਂ ਦੇ ਆਰੋਪਾਂ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਭਲਾ, ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਸੋਚੋ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਹੀਏ ਨਬੁਵੱਤ ਦਾ ਇਨਕਾਰੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਆਖੇ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਅਜਿਹਾ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰਾ ਵਹਿਮ ਭਰਮ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ, ਸਿਵਾਏ ਨਮੂਨਾ ਦਿਖਾਉਣ ਦੇ ਹੋਰ ਕਿਹੜੀ ਦਲੀਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਕੀ ਇਹ ਸ਼ੁਭ ਸੂਚਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਅਸ਼ੁਭ ਕਿ ਅਕਾਸ਼ੀ ਬਰਕਤਾਂ ਕੇਵਲ ਕੁਝ ਸਾਲ ਇਸਲਾਮ ਵਿੱਚ ਰਹੀਆਂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਖੁਸ਼ਕ ਤੇ ਮੁਰਦਾ ਧਰਮ ਬਣ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕੀ ਇਕ ਸੱਚੇ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਇਹੋ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ !!

ਸਾਰ ਇਹ ਕਿ ਉਚਿਤ ਵਿਆਖਿਆ ਲਈ ਇਹ ਕੁਝ ਮੇਯਾਰ (ਕਸੋਟੀਆਂ) ਹਨ । ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਇਹਨਾ ਉਪਰੋਕਤ ਵਰਨਣ ਸੱਤੇ ਮੇਯਾਰਾਂ (ਕਸੋਟੀਆਂ) ਉੱਤੇ ਖਰੀ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦੀ ਸਗੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵੰਚਿਤ ਤੇ ਅਭਾਗੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਸ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਸਾਡਾ ਮੰਤਵ ਨਹੀਂ । ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਕਨੂਨਾਂ ਉੱਪਰ ਬਹੁਤ ਮਾਣ ਸੀ ਪਰ ਆਪਣੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਕਨੂਨਾਂ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਵੀ ਛੱਡ ਗਏ । ਉਦਾਹਰਣ ਵੱਜੋਂ, ਉਹਨਾ ਦਾ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਿ ਨਬੁਵੱਤ ਦੀ ਵਹੀ (ਅਕਾਸ਼ਬਾਣੀ) ਸਿਵਾਏ ਆਪਣੀ ਫ਼ਿਤਰਤੀ (ਸੁਭਾਵਕ) ਮਲਕਹ (ਯੋਗਤਾ) ਦੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ । ਉਸ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਰੱਬ ਵਿੱਚ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਦਖ਼ਲ ਨਹੀਂ, ਕਿੰਨਾ ਹੀ

ਰੱਬ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਕਨੂਨਾ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਸਪਸ਼ਟ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰੀਰਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਅਕਾਸ਼ੀ ਵਸੀਲਿਆਂ ਦੇ ਮੁਥਾਜ ਹਾਂ । ਸਾਡੇ ਇਸ ਸ਼ਰੀਰ ਦੀ ਸ਼ਰੀਰਕ ਬਣਤਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਰੱਬ ਨੇ ਸੂਰਜ, ਚੰਦਰਮਾ, ਤਾਰਿਆਂ ਅਤੇ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਲਈ ਕੰਮ ਉੱਪਰ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸਾਧਨਾਂ ਤੇ ਕੜੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਇਸ ਸਾਰੇ ਸਬਬਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰਭੂਤ (ਰੱਬ) ਦੀਆਂ ਭਲਾਈਆਂ ਦਾ ਲਾਭ ਸਾਨੂੰ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿਨਾ ਵਸੀਲੇ ਦੇ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ । ਉਧਾਰਣ ਲਈ ਬੇਸ਼ਕ ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨੂਰ ਤਾਂ ਰੱਬ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹੋ ਤਾਂ ਸਬਬ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਸੂਰਜ ਰਾਹੀਂ ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ ਜਿਸਨੂੰ ਰੱਬ ਨੇ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਸਾਧਨ ਦੇ ਆਪ ਹੀ ਆਪਣਾ ਮੁਬਾਰਕ ਹੱਥ ਲੰਮਾ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਦੇ ਦੇਵੇ ਸਗੋਂ ਹਰ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਵਸੀਲੇ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਜਾਹਿਰੀ ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਬਣਤਰ ਪੂਰਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਧਾਰਣ ਲਈ ਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੋਸ਼ਨ ਹੋਣ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਘੜੀ ਹੋਈ ਫਿਤਰਤੀ ਵਹੀ (ਸੁਭਾਵਕ ਯੋਗਤਾ) ਵਾਂਗ ਉਹਨਾ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਯੋਗਤਾ ਮਜ਼ੂਦ ਹੈ ਜੋ ਸੂਰਜ ਦੇ ਵਸੀਲੇ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਫਿਰ ਇਸ ਨਿਜ਼ਾਮ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਆਪ ਦੀਆਂ ਬੇਤੁੱਕੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਿਵੇਂ ਠੀਕ ਹੋ ਸਕਣ, ਸਿਵਾਏ ਇਸਦੇ ਕਿ ਨਿਜੀ ਤਜਰਬਿਆਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਜੱਦ ਸਾਰੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਹੈ ਆਪ ਦੀ ਇਸ ਰਾਏ ਦੀ ਕਠੋਰ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਨਿਮਾਣਾ ਲਗਭਗ ਗਿਆਰ੍ਹਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਹੀ ਕਲਾਮ ਤੋਂ ਨਿਵਾਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਹੀਏ ਇਲਾਹੀ ਹਕੀਕਤ ਵਿੱਚ ਅਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਹੀ ਉਤਰਦੀ ਹੈ । ਜੇਕਰ ਵਹੀ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਸੰਸਾਰਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ

ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫ਼ ਨਾਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਹਰ ਇਕ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੀ ਆਪ ਨੂੰ ਖ਼ਬਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਹੀਏ ਇਲਾਹੀ ਸਮੇਂ ਜੋ ਰੱਬ ਦੀ ਵਹੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਉੱਪਰ ਨਾਜ਼ਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਕ ਖ਼ਾਰਜੀ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸ਼ਾਲੀ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਇਹ ਕਬਜ਼ਾ ਐਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨੂਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਬੋਚ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਵੱਲ ਅਜਿਹਾ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਉਸਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ । ਇਸ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਖੁਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਰੋਸ਼ਨ ਕਲਾਮ ਸੁਣਦਾ ਹਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ।⁵ ਅਤੇ ਸੱਚਾਈ ਵਿੱਚ ਜੋ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੇ ਖ਼ੋਡ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ਕਲਾਮ ਕਈ ਵਾਰ ਗ਼ੈਬ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਉੱਪਰ ਅਧਾਰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਬਜ਼ਾ ਤੇ ਖ਼ਾਰਜੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੱਬ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਸਬੂਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ । ਹੁਣ ਉਸਦਾ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਇਕ ਸਪਸ਼ਟ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਖ਼ੂਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ।

ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਅੱਜ ਮੰਨ ਲੈਣ ਅਤੇ ਅਕਾਸ਼ੀ ਵਹੀ ਦੀ ਤੌਹੀਨ (ਨਿਰਾਦਰਤਾ) ਨ ਕਰਨ ।

ਹੈਰਾਨੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਤੱਖ (ਜ਼ਾਹਿਰੀ) ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਆਂਤਰਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦੇ ਕਿ ਉਹ ਰੱਬ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸ਼ਰੀਰ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਾਡੇ ਲਈ ਉਤਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਕਾਸ਼ੀ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵਾਸਤਵਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਾਡੇ ਸ਼ਰੀਰਕ ਅੰਗਾਂ ਉੱਪਰ ਛੱਡਦਾ ਹੈ । ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਸਬਬ ਦੇ ਕੋਈ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਉਸਦੀ ਆਦਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫਿਰ

⁵ ਨੋਟ: ਕੇਵਲ ਇੰਨ੍ਹਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਕਈ ਵਾਰ ਕਲਾਮ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਧਨ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ।

ਕਿਵੇਂ ਉਹ ਰੱਬ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਰੂਹਾਨੀ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇਹਨਾ ਸਾਧਨਾਂ 'ਚੋਂ ਸਾਨੂੰ ਵੱਖਰਿਆਂ ਕਰ ਦੇਵੇ । ਕੀ ਸ਼ਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਇਹਨਾ ਸਾਧਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬੱਝੇ ਹੋਏ ਹਾਂ ਜੋ ਸਬਬਾਂ ਦੇ ਸਬਬ ਅਰਥਾਤ ਰੱਬ ਤੋਂ ਅਰੰਭ ਹੋਕੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਬਹਿਸ ਉੱਪਰ ਗੌਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਡੀ ਕਿਤਾਬ 'ਤੌਜੀਹ ਮਰਾਮ' ਅਤੇ 'ਆਈਨਾਏ ਕਮਾਲਾਤੇ ਇਸਲਾਮ' ਦੇਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਬਾਰੇ ਜਿੰਨੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਕਿਤਾਬ 'ਆਈਨਾਏ ਕਮਾਲਾਤੇ ਇਸਲਾਮ' ਵਿੱਚ ਬਹਿਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ । ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਦੀ ਰੱਬ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾਉਣ ਲਈ ਉਹਨਾ ਦੇ ਇਹ ਕਥਨ ਬਹੁਤ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਮਖਲੂਕ ਨੂੰ ਮੁਕਦੱਰੇ ਹਕੀਕੀ ਅਰਥਾਤ ਰੱਬ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਹਕੂਮਤ 'ਚੋਂ ਵੱਖਰਿਆਂ ਕਰੀ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਖੁਦਾ ਤੁਆਲਾ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਉਸਦੇ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਉਸੇ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਉਸਦੀ ਮਖਲੂਕ ਉੱਪਰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਅਸੀਮਤ ਹੋਣ । ਬੇਸ਼ਕ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਸੇ ਨੇ ਇਸ ਸਾਰੀ ਮਖਲੂਕਾਤ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਅਸੀਮਿਤ ਵਜੂਦ ਵਾਂਗ ਅਸੀਮਿਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵੀ ਥਾਂ ਰੱਖ ਲਈ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਉਸਦੀ ਖੁਦਾਈ ਬੇਕਾਰ ਨ ਹੋਵੇ ।⁶

⁶ ਹਾਸ਼ੀਆ : ਜੇਕਰ ਇਹ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਮਨੂਣ ਨਾਲ ਰੱਬ ਦੀ ਅਪਰਮ ਅਪਾਰ ਹਿਕਮਤ (ਦਾਨਾਈ) ਅਤਿਅੰਤ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਰਨ ਉੱਪਰ ਕਾਦਰ ਹੈ ਤਾਂ ਵਸਤੂ ਜਗਤ ਦੀ ਵਾਸਤਵਿਕਤਾ ਉੱਪਰੋਂ ਈਮਾਨ ਉਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਉਦਾਹਰਣ ਵੱਜੋਂ ਜੇਕਰ ਰੱਬ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਪਰ ਕਾਦਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਏ ਕਿ ਪਾਣੀ ਦੇ ਰੂਪ ਤੇ ਗੁਣ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਕੇ ਹਵਾ ਦੇ ਰੂਪ ਤੇ ਗੁਣ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਰੱਖ ਦੇਵੇ ਜਾਂ ਹਵਾ

ਦੇ ਰੂਪ ਤੇ ਗੁਣ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਕੇ ਅੱਗ ਦੇ ਰੂਪ ਤੇ ਗੁਣ ਉਸ ਵਿੱਚ ਭਰ ਦੇਵੇ ਜਾਂ ਅੱਗ ਦੇ ਰੂਪ ਤੇ ਗੁਣ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾ ਗੁਪਤ ਸਬਬਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜੋ ਉਸਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਹਨ ਪਾਣੀ ਦੇ ਰੂਪ ਤੇ ਗੁਣ ਵਿੱਚ ਲੈ ਆਵੇ ਜਾਂ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਤਲ ਵਿੱਚ ਸੂਖਮ ਪ੍ਰਭਾਵ ਰਾਹੀਂ ਸੋਨਾ ਬਣਾ ਦੇਵੇ ਜਾਂ ਸੋਨੇ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਬਣਾ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਈਮਾਨ ਉਠ ਜਾਏਗਾ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਤੇ ਕਲਾ ਕੋਸ਼ਲ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਣਗੇ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉਤੱਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਉੱਕਾ ਹੀ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਰੱਬ ਆਪਣੇ ਗੁਪਤ ਗਿਆਨ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪਰਿਵਰਤਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ । ਇਕ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇਖ ਲਓ ਕਿ ਉਹ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪਰਿਵਰਤਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕੀ ਕੁਝ ਬਣਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ । ਉਸੇ ਤੋਂ ਸਮੁੱਲਫ਼ਾਰ (ਸੰਖਿਆ) ਅਤੇ ਉਸੇ ਤੋਂ ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਤੋੜ (ਜ਼ਹਿਰ ਮੋਹਰਾ), ਉਸੇ ਤੋਂ ਸੋਨਾ, ਉਸੇ ਤੋਂ ਚਾਂਦੀ ਅਤੇ ਉਸੇ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹੀਰੇ ਜਵਾਹਿਰਾਤ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਜਲਵਾਸ਼ਪ, ਭਾਪ ਅਤੇ ਧੁੰਧਾਂ ਦਾ ਉੱਪਰ ਉਠਕੇ ਕੀ ਕੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹਨ ਜੋ ਅਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਇਹਨਾ ਹੀ ਧੁੰਧਾਂ ਤੇ ਬੱਦਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਰਫ਼ ਡਿਗਦੀ ਹੈ, ਓਲੇ ਤੇ ਗੜ੍ਹੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਵਰਖਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ ਕੜਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਸਵਾਹ ਵੀ ਡਿਗਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਇਹਨਾ ਹਾਲਤਾਂ ਕਰਕੇ ਗਿਆਨ ਬੂਠੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਈਮਾਨ ਉਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਜੇਕਰ ਇਹ ਕਹੋ ਕਿ ਇਹਨਾ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਰੱਬ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤੋਂ ਉਹਨਾ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾ ਸਾਰਿਆਂ ਪਰਿਵਰਤਨਾ ਦਾ ਮੂਲ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਇਹ ਉਤੱਰ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਦੋਂ ਤੇ ਕਿਸ ਸਮੇਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਿਵਾਦਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਮਿਲਦਾ ਜੁਲਦਾ ਮੂਲ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸਗੋਂ ਠੀਕ ਤੇ ਸੱਚਾ ਧਰਮ ਤਾਂ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਰੱਬ ਨੇ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਕ ਹੈ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਂਗ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਅਵਿਸ਼ਕਾਰ ਕਰਤਾ (ਰੱਬ) ਦੇ ਅਦੁੱਤੀ (ਵਾਹਿਦ) ਹੋਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਤ ਕਰਨ । ਇਸ ਲਈ ਰੱਬ ਨੇ ਇਸੇ ਵਾਹਿਦ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਅਪਾਰ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਤਕਾਜ਼ੇ ਕਰਕੇ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦਾ ਮੂਲ ਉਹਨਾ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਹੈ । ਸਿਵਾਏ ਉਹਨਾ ਰੂਹਾਂ ਦੇ ਜੋ ਆਪਣੇ ਸੋਭਾਗ ਜਾਂ ਦੁਰਭਾਗ ਕਰਕੇ

‘ਖਾਲੇਦੀਨਾ ਫ਼ੀਹਾ ਅੱਪੱਦਾ’ (الحزن 24)

(ਅਰਥਾਤ : ਉਹ ਸਦਾ ਇਸ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਗੇ । ਸੂਰਤ ਜਿੰਨ-24) ਦੇ ਚਰਿਤਾਰਥ ਮਿੱਥੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਲਾਹੀ ਬਚਨਾਂ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇਕ ਅਪਰਿਵਰਤਨ ਸਿਥਿਤੀ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ । ਬਾਕੀ ਮਖ਼ਲੂਕਾਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਪਰਿਵਰਤਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਸਗੋਂ ਜੇਕਰ ਗ਼ੌਰ ਕਰਕੇ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਹਰ ਸਮੇਂ ਹਰ ਇਕ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚ ਸਿਥਿਤੀ ਪਰਿਵਰਤਨ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਨੇ ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤਿੰਨ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੱਕ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸ਼ਰੀਰ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾ ਸ਼ਰੀਰ ਕਣ ਬਣਕੇ ਉੱਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ ਜੇਕਰ ਪਾਣੀ ਹੈ ਜਾਂ ਅੱਗ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਪਰਿਵਰਤਨ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ, ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪਰਿਵਰਤਨ ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ ਸ਼ਾਸਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ । ਇਕ ਇਹ ਕਿ ਕੁਝ ਅੰਸ਼ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਨਵੇਂ ਅੰਸ਼ ਆ ਰਲਦੇ ਹਨ । ਦੂਜਾ ਇਹ ਕਿ ਜੋ ਅੰਸ਼ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਮਰਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਦੂਸਰਾ ਜਨਮ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਇਸ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੇ ਚਰਖ ਉੱਪਰ ਚੜ੍ਹਾਈ ਰੱਖਣਾ ਰੱਬ ਦੀ ਇਕ ਸੁਨੱਤ (ਨਿਯੱਮ) ਹੈ । ਇਕ ਸੂਖਮ ਨਿਗਾਹ ਮਾਰਨ ਨਾਲ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਰੱਬ ਦੇ ਇਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਅਸਲ ਹਕੀਕਤ ਵਿੱਚ ਇਕ ਹੀ ਹਨ ਬੇਸ਼ਕ ਮਨੁੱਖ ਇਹਨਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਪੂਰਨ ਰਸਾਇਣ ਨਿਰਮਾਤਾ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਕੀਵੇਂ ਬਣੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਰੱਬ ਨੇ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੇ ਗੁਪਤ ਭੇਦਾਂ ਉੱਪਰ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ । ਜੇਕਰ ਇਹ ਕਹੋ ਕਿ ਸੌਰ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬੇਸ਼ਕ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪਰਿਵਰਤਨ ਤੇ ਤਹਲੀਲ (ਵਿਲਯ, ਲੀਨ) ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਦਾ (ਗੁਣ) ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਸਾਨੂੰ ਗਿਆਨ ਨ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਇਕ ਦਿਨ ਪਤਨ (ਢਹਿੰਦੀ ਕਲਾ) ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਣਗੇ । ਇਸ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਰਤਨ ਉੱਪਰ ਨਿਗਾਹ ਮਾਰਿਆਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਪਰਿਵਰਤਨ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਸੋ, ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਧਰਤੀ ਦੇ ਪਰਿਵਰਤਨਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਲਓ ਫਿਰ ਅਕਾਸ਼ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ।

تو کار زمین را نگو ساختی که با آسمان نیز پرداختی
 ਤੂ ਕਾਰ ਜ਼ਮੀਂ ਰਾ ਨਕੋ ਸਾਖਤੀ । ਕਿ ਬਾਸਮਾਨ ਨੀਜ਼ ਪਰ ਦਾਖਤੀ ।

(ਅਰਥਾਤ : ਧਰਤੀ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਨਹੀਂ ਅਕਾਸ਼ ਮਿੰਨਣ ਤੁਰਿਆ ਹੈ । ਅਨੁਵਾਦਕ) ਭਾਵ ਜੱਦ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਤੀਦਿਨ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਕ ਰੱਬ ਦੀ ਵਾਹਦਤ ਦਾ ਇਹ ਤਕਾਜ਼ਾ (ਅਭਿਲਾਖਾ) ਵੀ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਮੁੱਢ, ਮੰਬਾ ਤੇ ਸੋਮਾ ਇਕ ਹੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਤਾਂ ਹੀ ਰੱਬ ਦੀ ਪੂਰਨ ਖ਼ੁਦਾਈ ਕਾਇਮ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੱਦ ਕਿ ਕਣ ਕਣ ਉੱਪਰ ਉਸਦਾ ਪੂਰਨ ਕਬਜ਼ਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਦੂਰੀ ਅਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਿ ਇਹਨਾ ਪਰਿਵਰਤਨਾਂ ਕਾਰਨ ਅਮਨ ਭੰਗ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਨਸ਼ਟ ਹੋਣਗੇ, ਜੇਕਰ ਵੱਡੀ ਭੁੱਲ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੀ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਜੋ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਰੱਬ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਤੇ ਕਾਦਰ ਹੈ ਕਿ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਅੱਗ ਦਾ ਕੰਮ ਲਵੇ ਜਾਂ ਅੱਗ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਦਾ ਕੰਮ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਕਿ ਆਪਣੇ ਅਪਾਰ ਬਿਬੇਕ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਐਵੇਂ ਹੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਲਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਰੱਬ ਦਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਬਿਬੇਕ ਦੇ ਮਿਸ਼ਰਣ ਤੋਂ ਖ਼ਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਨ ਹੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਸਾਡਾ ਇਹ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਅੱਗ ਦਾ ਕੰਮ ਜਾਂ ਅੱਗ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਦਾ ਕੰਮ ਲੈਣਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਇਸ ਬਿਬੇਕ ਨੂੰ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਲਿਆਏਗਾ ਜੋ ਇਸ ਆਲਮ (ਬ੍ਰਾਹਮੰਡ) ਦੇ ਕਣ ਕਣ ਉੱਪਰ ਸ਼ਾਸਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਤੋਂ ਸੂਚਿਤ ਹੋਈਏ ਜਾਂ ਨ ਹੋਈਏ ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੰਮ ਬਿਬੇਕਤਾ ਨਾਲ ਹੋਵੇ ਉਹ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸਗੋਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਗਿਆਨ ਦੀ ਉੱਨਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਦੇਖੋ ਬਨਾਵਟੀ ਤੌਰ ਤੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਰਫ਼ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਇਸ ਨਾਲ ਅਮਨ ਉਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਗਿਆਨ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

ਇਸ ਥਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਰੇਤੇ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਰੱਬ ਦੇ ਸੱਚੇ ਮਿਤੱਰਾਂ (ਐਲੀਆ) ਕੋਲੋਂ ਜੱਦ ਕਦੇ ਚਮਤਕਾਰ ਪ੍ਰਕਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਾਣੀ ਉਹਨਾ ਨੂੰ ਡੋਬ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਅੱਗ ਉਹਨਾ ਨੂੰ ਹਾਨੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦੀ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵਾਸਤਵਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹੋ ਗੁੱਝਾ ਭੇਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਪਰਮ ਬਿਬੇਕਸ਼ੀਲ ਰੱਬ ਦੇ ਅਪਾਰ ਭੇਦਾ ਉੱਪਰ ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਆਪਣੇ ਮਿਤੱਰਾਂ ਅਤੇ ਨਿਕਟ ਵਰਤੀਆਂ ਦੇ ਧਿਆਨ (ਤਵਜੁੱਹ, ਤਪੱਸਿਆ) ਸਮੇਂ ਕਦੇ ਇਹ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤਵਜੁੱਹ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿੰਨ੍ਹਾ ਅਜਿਹੇ ਗੁਪਤ ਸਬਬਾਂ ਦੇ ਇਕੱਤਰ ਹੋਣ ਨਾਲ ਉਧਾਰਣ ਵੱਜੋਂ ਅੱਗ ਆਪਣੇ ਸਾੜਨ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਰੁੱਕ

ਸਕਦੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਸਬਬ ਨਖੜਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋਣ ਜਾਂ ਅੱਗ ਦਾ ਕੋਈ ਗੁਪਤ ਗੁਣ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰੀਰ ਦੀ ਹੀ ਕੋਈ ਗੁਪਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਜਾਂ ਇਹਨਾ ਸਾਰਿਆਂ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਇਕਠ ਹੋਵੇ । ਉਹ ਸਾਰੇ ਅਸਬਾਬ ਇਸ ਧਿਆਨ ਤੇ ਦੁਆ ਨਾਲ ਹਰਕਤ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਕ ਚਮਤਕਾਰੀ ਗੱਲ ਪ੍ਰਕਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਵਾਸਤਵਿਕਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਉੱਠਦਾ ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਗਿਆਨ ਨਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਗੋਂ ਇਹ ਤਾਂ ਇਲਾਹੀ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਗਿਆਨ ਹੈ । ਇਹ ਆਪਣੇ ਥਾਂ ਹੈ । ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ ਅੱਗ ਦਾ ਸਾੜਨ ਦਾ ਗੁਣ ਆਪਣੇ ਥਾਂ ਤੇ ਹੈ ਸਗੋਂ ਇਉਂ ਸਮਝ ਲਓ ਕਿ ਇਹ ਅਧਿਆਤਮਕ ਗੁਣ ਹੈ ਜੋ ਅੱਗ ਉੱਪਰ ਵਿਜੇਈ ਹੋਕੇ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਤੇ ਅਵਸਰ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਨ । ਇਸ ਸੂਖਮ ਭੇਦ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਕਿ ਕਾਮਲ ਮਨੁੱਖ ਰੱਬ ਦੀ ਰੂਹ ਦਾ ਜਲਵਾਹਗਾਹ (ਜਲਵਾਹ ਦਿਖਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੱਦ ਕਦੇ ਕਾਮਲ ਮਨੁੱਖ ਉੱਪਰ ਅਜਿਹਾ ਸਮਾਂ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸਦੇ ਜਲਵੇ (ਚਮਤਕਾਰ) ਦਾ ਐਨ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹਰ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਉਸ ਤੋਂ ਅਜਿਹੀ ਡਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰੱਬ ਤੋਂ । ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਸਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਦਰਿੰਦੇ ਅੱਗੇ ਪਾ ਦਿਓ ਜਾਂ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿਓ, ਉਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੀ ਹਾਨੀ ਨਹੀਂ ਉਠਾਏਗਾ । ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਰੱਬ ਦੀ ਆਤਮਾ ਉਸ 'ਤੇ ਹਾਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਡਰੇ । ਇਹ ਮਾਅਰਫ਼ਤ (ਅਧਿਆਤਮਕ ਗਿਆਨ) ਦਾ ਅੰਤਮ ਭੇਦ ਹੈ ਜੋ ਨੇਕ ਮਹਾਤਮਾਵਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਤਿਅੰਤ ਸੂਖਮ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅਤਿਅੰਤ ਅਨੁਪਮ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਹਰ ਕੋਈ ਇਸ ਫ਼ਿਲਾਸਫ਼ੀ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਚੇਤੇ ਰੱਖੋ ਹਰ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਰੱਬ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਉੱਪਰ ਰੱਬ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਡੇਰੀ ਰੱਬ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਹੈ । ਉਸਦਾ ਬਿਬੇਕ ਅਤਿਅੰਤ ਬਿਬੇਕ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਹਰ ਇਕ ਕਣ ਦੀ ਮੂਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਹਰ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਵਿੱਚ ਓਨੀਆਂ ਹੀ ਖੂਬੀਆਂ ਹਨ ਜਿੰਨੀਆਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕੁਦਰਤਾਂ ਹਨ । ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਪਰ ਈਮਾਨ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਂਦਾ ਉਹ ਉਸ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੈ ਜੋ

‘ਮਾ ਕਾਦਾਰੁਲੱਹਾ ਹੱਕਾ ਕਦਰੇਹੀ’ (ਅਨਆਮ-92)

ਜੇਕਰ ਨਉਜ਼ਬਿਲੱਹ (ਅਸੀਂ ਰੱਬ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ) ਹਿੰਦੂ ਆਰਯਾਂ ਦਾ ਕਥਨ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਆਤਮਾਵਾਂ, ਅਣੂਆਂ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਅਵਸ਼ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕੁਝ ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਸ਼ਾਸਨ ਕਰਕੇ ਠਹਿਰ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਕ ਬਦਨਾਮੀ ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਸਾਡਾ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਰੱਬ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਣੂਆਂ, ਆਤਮਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਮਖਲੂਕਾਤ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਕੁਦਰਤ ਬਾਰੇ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਿਵਾਏ ਉਹਨਾ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਜੋ ਉਸਦੇ ਪੂਰਨ ਗੁਣਾ ਅਤੇ ਸੱਚੇ ਵਾਦਿਆਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹੋਵੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਉੱਪਰ ਕਾਦਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਾਦਰ ਹੋਵੇ ਪਰ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਇਹ ਵਿਚਿੱਤਰ ਤੇ ਬੇਹੂਦਾ ਆਰੋਪ ਹੈ ਜੱਦ ਕਿ ਉਸਦੇ ਗੁਣਾ ਵਿੱਚ

‘كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ (الرَّحْمَنُ 30) ’ (ਕੁਲ੍ਹਾ ਯੋਮਿਨ ਹੁਵਾ ਫ਼ੀ ਸ਼ਾਨ)

(مَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ (الْأَنْعَامُ 92))

(ਅਰਥਾਤ : ਉਹਨਾ ਨੇ ਰੱਬ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਉਹ ਅਨੁਮਾਨ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਜੋ ਉਹਨਾ ਨੂੰ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।) ਦੇ ਚਰਿਤੱਚਥ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਮਲ ਮਨੁੱਖ ਸਾਰੇ ਜਹਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਰੂਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਸਾਰਾ ਜਹਾਨ ਉਸ ਵੱਲ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਖਿੱਚਿਆ ਰਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਰੂਹਾਨੀ ਆਲਮ (ਅਧਿਆਤਮਕ ਵਿਸ਼ਵ) ਦਾ ਇਕ ਮਕੜਾ (ਸਪਾਈਡਰ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਆਲਮ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਫੈਲੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਚਮਤਕਾਰ ਦਾ ਇਹੋ ਗੁੱਝਾ ਭੇਦ ਹੈ।

بر کاروبار هستی اثری صد عارفان را زجهان چه دید آن کس که ندید این جهان را

ਬਰ ਕਾਰੋਬਾਰ ਹਸਤੀ ਅਸਰੀ ਸਤ ਆਰਫ਼ਾਂ ਰਾ।

ਜ ਜਹਾਂ ਚ ਦੀਦ ਆਂ ਕਸ ਕਿ ਨ ਦੀਦਾ ਈਂ ਜਹਾਂ ਰਾ ॥

(ਅਰਥਾਤ : ਪ੍ਰਤੀਦਿਨ ਉਸਦੀ ਇਕ ਨਵੀਂ ਸ਼ਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਸੂਰਤ ਰਹਮਾਨ-30) ਵੀ ਦਾਖਲ ਹੈ । ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ ਕਿ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਉਸਦੀ ਠੰਡਕ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਵੇ ਜਾਂ ਅੱਗ ਤੋਂ ਉਸਦੇ ਸਾੜਨ ਦੇ ਗੁਣਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਉਸਦੀ ਸੰਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਸੱਚੇ ਵਾਦਿਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਿਉਂ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਮਾਰਗ ਰਾਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਉਸ'ਤੇ ਲਾਜ਼ਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਗੁਣਾ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਵੀ ਤਬਦੀਲੀ ਨ ਕਰੇ !!! ਇਸਦੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋਣ'ਤੇ ਕੀ ਦਲੀਲ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਕਾਰਣ ਹਨ ਅਤੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਇਸ ਬੇ ਵਜਹ ਕੰਮ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਕੀ ਹੈ ਜੋ ਉਸਦੀ ਖੁਦਾਈ ਨੂੰ ਵੀ ਦਾਗ਼ ਲਾਵੇ । ਲੋੜ ਕੀ ਹੈ, ਮਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਰਸਾਲੇ (ਪੜ੍ਹੀਕਾ) ਵਿੱਚ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਵੀ ਇਸ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਜਰਜਰੀ ਅਵਸਥਾ ਸਮਝ ਗਏ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਆਪਣੀ ਗੋਲੀ ਗੱਲ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਉਹਨਾ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਘੱਟੀਆ ਉਜ਼ਰ (ਬਹਾਨਾ) ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰੱਬ ਨੇ ਕੁਰਆਨ ਕਰੀਮ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਅੱਗ ਦੇ ਗਰਮ ਹੋਣ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਠੰਡੇ ਹੋਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਕਦੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸੂਰਜ ਪੂਰਬ ਤੋਂ ਪਛੱਮ ਵੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਬਿਆਨ (ਕਥਨ) ਜੋ ਵਰਤਮਾਨ ਸਿਥਿਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਲਈ ਹਨ, ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ ਵਾਦੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਨ ਜਿੰਨਾ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਤੇ ਪਰਿਵਰਤਨ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ । ਜੇਕਰ ਦਲੀਲਾਂ ਕਢਣ ਦਾ ਇਹੋ ਢੰਗ ਹੈ ਤਾਂ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਲਈ ਬਹੁਤ ਕਠਿਨਾਈ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾ ਨੂੰ ਮਨ੍ਹਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਕੁਰਆਨ ਕਰੀਮ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬਿਆਨ (ਕਥਨ) ਵਾਦੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹਨ । ਉਧਾਰਣ ਲਈ ਰੱਬ ਨੇ ਹਜ਼ਰਤ ਜ਼ਕਰੀਆ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਖ਼ਬਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਫ਼ਰਮਾਇਆ :

‘ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੁਬੱਸ਼ਿਰੁਕਾ ਬਿ ਗੁਲਾਮਿੰ’ (ਮਰਯੱਮ-8)

(إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ (مريم) 8)

(ਅਰਥ: ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ । ਅਨੁਵਾਦਕ ।)
 ਤਾਂ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਦੇ ਨੀਯੱਮ ਅਨੁਸਾਰ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਹਜ਼ਰਤ ਯਾਹਯਾ ਅਲੈਹਿ ਸਲਾਮ ਹਮੇਸ਼ਾ ਗ਼ੁਲਾਮ ਅਰਥਾਤ ਲੜਕੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਰੱਬ ਨੇ ਹਜ਼ਰਤ ਯਾਹਯਾ ਨੂੰ ਗ਼ੁਲਾਮ ਅਰਥਾਤ ਲੜਕਾ ਕਹਿ ਕੇ ਪੁਕਾਰਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵਾਦਾ ਹੋ ਗਿਆ । ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੀ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਉਧਾਰਣਾ ਹਨ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵਰਨਣ ਕਰਨਾ ਸਮੇਂ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਹੈ । ਜੇਕਰ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ ਵਰਤਮਾਨ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਰਨਣ ਕਰਨ ਨਾਲ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਕੋਈ ਵਾਦਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹਨਾ ਤੋਂ ਡਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਗੱਲ ਗੱਲ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਉੱਪਰ ਆਰੋਪ ਲਾਉਣਗੇ ਅਤੇ ਇਕ ਵਰਤਮਾਨ ਗੱਲ ਦੇ ਵਰਨਣ ਕਰਨ ਨੂੰ ਉਹ ਇਕ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਵਾਦਾ ਸਮਝ ਲੈਣਗੇ । ਮੇਰੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਉਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਆਪਣੇ ਅੰਤਮ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਇਸ ਆਜਿਜ਼ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਮਾਮੂਰ (ਰੱਬ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜਿਆ ਅਵਤਾਰ) ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੁਬਸ਼ਰ (ਖੁਸ਼ਖਬਰੀਆਂ ਦੇਣ ਵਾਲਾ) ਹਾਂ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਵਾਦਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਲਈ ਧਿਆਨ ਕਰਾਂਗਾ ਅਤੇ ਆਸ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਰੱਬ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਨਿਸ਼ਾਨ (ਚਮਤਕਾਰ) ਦਿਖਾਏਗਾ ਕਿ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਇਕ ਹੀ ਵਾਰ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਖ਼ਾਕ ਕਰ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਜ ਹੁਣ ਤੱਕ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਟ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ ਜੋ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨੀਯੱਮਾਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਹਨ ਪਰ ਉਹਨਾ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰਨਾ ਵਿਅਰਥ ਹੈ । ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਉਸਨੂੰ ਇਕ ਕਿਸਮ ਸਮਝਣਗੇ । ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਰੱਬ ਦੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਇਨਕਾਰੀ ਹਨ ਜੋ ਇਲਹਾਮ ਰਾਹੀਂ ਔਲੀਆਉਲੱਾਹ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦੇ ਹਨ । ਉਹਨਾ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ ਉਹ ਉਸੇ

ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨੀਯੋਮਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੱਗ ਦਾ ਆਪਣੇ ਸਾੜਨ ਦੇ ਗੁਣ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਣਾ । ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਦੁਆ ਦੇ ਨਿਜੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵੀ ਜਿੰਨਾ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਮਤਲਬ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਦੁਆ ਕੀਤੀ ਗਈ । ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨੀਯੋਮਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਜੇਕਰ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਕੁਬੂਲ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਦਾ ਕਰਕੇ ਮੈਂਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਕਿ ਉਹਨਾ ਬਾਰੇ ਰੱਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਕਰਕੇ ਜੋ ਕੁਝ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇ ਉਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਾਂ । ਉਸ ਨਾਲ ਸਾਧਾਰਣ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਲਾਭ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ । ਜੇਕਰ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਦੀ ਰਾਏ ਹਕੀਕਤ ਵਿੱਚ ਠੀਕ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮੰਤਵ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵਾਂਗਾ । ਵਰਨਾ ਸੂਝਵਾਨ ਲੋਕ ਸਯੱਦ ਸਾਹਬ ਦੇ ਭੈੜੇ ਅਕੀਦਿਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਰੱਬ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲੈਣਗੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਉਸ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਗੇ ਅਤੇ ਦੁਆ ਸਮੇਂ ਉਸਦੀਆਂ ਰਹਿਮਤਾਂ ਤੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਰੱਬ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਉਠਾਉਣ ਸਮੇਂ ਆਨੰਦ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਰੱਬ ਦੇ ਵਜੂਦ ਦਾ ਲਾਭ ਵੀ ਤਾਂ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਦੁਆਵਾਂ ਸੁਣੇ ਅਤੇ ਆਪ ਆਪਣੇ ਵਜੂਦ ਰਾਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰੇ ਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹਜ਼ਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਦੁੱਖ ਝੱਲ ਕੇ ਇਕ ਬੁੱਤ ਵਾਂਗ ਇਕ ਫ਼ਰਜ਼ੀ ਰੱਬ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਬਣਾ ਲਈਏ ਜਿਸਦੀ ਅਸੀਂ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਕੋਈ ਜਲਵਾਹ (ਚਮਤਕਾਰ) ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ । ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖੋ ਕਿ ਉਹ ਕਾਦਰ ਖ਼ੁਦਾ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਉੱਪਰ ਕਾਦਰ ਹੈ ।

وما غلت ايديها بل يداها مبسوطتان ينفق كيف يشاء ويفعل ما يريد وهو على

كل شيء قدير - وآخر دعوانا ان الحمد لله رب العلمين -

رُوئے دلبر از طلبگاران نمی دارد حجاب می درخشند در خوروی تا بد اندر ماهتاب
 لیکن آن روعے حسین از عافلاں مانند نهال عاشقی باید که بردارند از بهرش نقاب
 دامن پاکش زخوت هانمی آید بدست بیچ راهی نیست غیر از بحر و درود اضطراب
 بس خطرناک است راه گوچه یار قدیم جاں سلامت بایدت از خود روی هاسر بتاب
 تا کلامش فہم و عقل ناسزایاں کم رسد ہر کہ از خود گم شود او یا بیداں راہ صواب
 مشکل قرآن نہ از ابناء دُنیا حل شود ذوق آں می داند آں مستی کہ نوشدا آں شراب
 ایکہ آگاہی ندادندت ز انوار دروں درحق ماہر چه گوئی نیستی جائے عتاب
 از سر وعظ و نصیحت این سخن ہا گفتمہ ایم تا مگر زین مرہمی بہ گردد آں زخمی خراب
 از دعا کن چارہ آزار انکار دُعا چون علاج می زمی وقت خُمار و التهاب
 ایکہ گوئی گر دُعا ہا را اثر بودے کجاست سوئی من بھتاب ہنما ہم ترا چون آفتاب
 ہاں مکن انکار زین اسرار قدرت ہائے حق قصہ کوتہ کن بہ میں از ما دُعاے مستجاب

دیکھو صفحہ ۲-۳-۴ سرورق ☆

1. ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਾ ਮੁਖੜਾ ਉਸਦੇ ਚਾਹੁਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਤੋਂ ਪਰਦਾ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ, ਉਹ ਸੁਰਜ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚੰਦਰਮਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਚਮਕਦਾ ਹੈ ।
2. ਪਰੰਤੂ ਉਹ ਸੁੰਦਰ ਮੁਖੜਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੀ ਗਫਲਤ ਕਾਰਣ ਲੁਕਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਲਈ ਉਹ ਆਪਣਾ ਪਰਦਾ ਉਠਾ ਦੇਵੇ ।
3. ਉਸਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਛਾਂ (ਦਾਮਨ) ਹੰਕਾਰ ਤੇ ਘਮੰਡ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ । ਉਸਨੂੰ ਪਾਉਣ ਲਈ ਨਿਉਣਾ, ਨਿਮਰਤਾ, ਆਜਜ਼ੀ ਤੇ ਵਿਆਕੁਲਤਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਮਾਰਗ ਨਹੀਂ ।

4. ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀ ਗਲੀ ਦਾ ਮਾਰਗ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖ਼ਤਰਿਆਂ ਭਰਿਆ ਹੈ । ਜੇਕਰ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦੀ ਸਲਾਮਤੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਹੰਕਾਰ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਲੈ ।
5. ਅਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਤੇ ਸੂਝਬੂਝ ਘੱਟ ਹੀ ਉਸਦੇ ਕਲਾਮ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਮਾਰਗ ਲਈ ਨਿਛਾਵਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੀ ਸੁਮਾਰਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ।
6. ਸੰਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਕੋਲੋਂ ਕੁਰਆਨ ਕਰੀਮ ਦੇ ਔਖੇ ਮਸਲਿਆਂ ਦੇ ਹਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ, ਉਸਦੀ ਮਿਠਾਸ ਨੂੰ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਸ਼ਰਾਬ ਨੂੰ ਪੀਂਦਾ ਹੈ ।
7. ਹੇ, ਮੂਰਖ ! ਜੱਦ ਮਹਬੂਬੇ ਹਕੀਕੀ (ਰੱਬ) ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਅੰਤਰ ਆਤਮਾ ਦੇ ਨੂਰ ਤੋਂ ਆਗਾਹ (ਜਾਣੂ) ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਾਇਆ ਅਤੇ ਤੂੰ ਇਸ ਹਕੀਕਤ ਤੋਂ ਵਾਕਫ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ । ਇਸ ਲਈ ਸਾਡੇ ਬਾਰੇ ਤੂੰ ਜੋ ਕੁਝ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ਉਸਦੇ ਕਾਰਣ ਤੂੰ ਦੰਡ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਦਾ ਹੈਂ ।
8. ਅਸੀਂ ਨਸੀਹਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਆਖੀਆਂ ਹਨ । ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਰਾਬ ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ ਉੱਪਰ ਮਰਹਮ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ।
9. ਦੁਆਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਦੁਆ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰ, ਸਰੂਰ ਤੇ ਮਸਤੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਇਲਾਜ ਸ਼ਰਾਬ ਤੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।
10. ਹੇ, ਨਾਦਾਨ ! ਤੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਦੁਆਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ? ਉਸਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਦੌੜਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਆ ਤਾਂ ਜੋ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਉਹਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿਖਾਵਾਂ ।
11. ਅਤੇ ਸੁਣੋ ! ਰੱਬ ਦੇ ਗੁਣਾ ਦਾ ਇਨਕਾਰ ਨ ਕਰੋ । ਕਹਾਣੀ ਬੰਦ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਮਕਬੂਲ ਹੋਈਆਂ ਦੁਆਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖੋ

ਇਸ ਨੂੰ ਗੌਰ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਆਪ ਲੋਕਾਂ ਲਈ
ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ਹੈ

ਮਾਨਯੋਗ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਮੁਖੀ, ਮੰਤਰੀਗਣ, ਧਨੀ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਮਾਨਤਾ
ਰਖਣ ਵਾਲੇ, ਰਾਜਿਆਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ,

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
مُحَمَّدٌ وَنُصَلِّیْ عَلٰی رَسُوْلِہِ الْکَرِیْمِ

ਬਿਸਮਿਲੱਹਿਰ ਰਹਮਾਨਿਰ ਰਹੀਮ

ਨਹਮੁਦੁਹੁ ਵ ਨੁਸੱਲੀ ਅਲਾ ਰਸੂਲਿਹਿਲ ਕਰੀਮ

ਹੇ, ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗੋ ! ਰੱਬ ਆਪ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿੱਚ
ਸਾਰਿਆਂ ਫ਼ਿਰਕਿਆਂ ਤੋਂ ਵਧਕੇ ਨੇਕ ਇਰਾਦੇ ਪੈਦਾ ਕਰੇ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਜ਼ੁਕ
ਘੜੀ ਸਮੇਂ ਆਪ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਧਰਮ ਦਾ ਸਚਾ ਸੇਵਕ ਬਣਾਏ
। ਮੈਂ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕੇਵਲ ਰੱਬ ਖ਼ਾਤਰ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੱਲ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰਦਾ
ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂਨੂੰ ਰੱਬ ਨੇ ਇਸ ਚੋਦਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸਿਰ'ਤੇ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ 'ਮਾਮੂਰ'
(ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਕੇ) ਸੱਚੇ ਧਰਮ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਪੁਨਰਉਥਾਨ ਅਤੇ ਸਹਾਇਤਾ
ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਮੈਂ ਇਸ ਫ਼ਸਾਦਾਂ ਭਰਪੂਰ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਕੁਰਆਨ
ਕਰੀਮ ਦੀਆਂ ਖ਼ੁਬੀਆਂ ਅਤੇ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹਮੱਦ ਰਸੂਲੁਲੱਹਿ ਸਲਲੱਹੁ
ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਦੀ ਅਜ਼ਮਤਾਂ (ਵੱਡਿਆਈਆਂ) ਪ੍ਰਕਟ ਕਰਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ
ਸਾਰਿਆਂ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਇਸਲਾਮ ਉੱਪਰ ਹਮਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ
ਨੁਰਾਂ, ਬਰਕਤਾਂ, ਰਮਤਕਾਰਾਂ ਤੇ ਸੰਸਾਰਕ ਗਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਉਤੱਰ ਦਿਆਂ ਜੋ
ਮੈਂਨੂੰ ਬਖ਼ਸ਼ੇ ਗਏ ਹਨ । ਸੋ, ਇਹ ਕੰਮ ਨਿਰੰਤਰ 10 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਹੋ ਰਿਹਾ
ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਲਈ
ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਬਹੁਤੀ ਆਰਥਕ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਮੁਥਾਜ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ
ਮੈਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ
ਸੂਚਨਾ ਦਿਆਂ । ਸੋ, ਸੁਣੋ ! ਹੇ, ਸਨਮਾਨ ਯੋਗ ਬਜ਼ੁਰਗੋ !! ਸਾਡੇ ਲਈ

ਜਲਾਲ ਵਾਲੇ ਰੱਬ ਤੇ ਰਸੂਲੁਲੱਹ ਸਲਲੱਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਦੇ ਮਾਰਗ ਵਿੱਚ ਇਹ ਔਕੁੜਾਂ ਹਨ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਈ ਜੋ ਲਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਫੈਲਾਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਬਹੁਤ ਸਰਮਾਏ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਅਵਸਥਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਉਦੇਸ਼ਿਆਂ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਸਰਮਾਏ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਕੁਝ ਧਰਮ ਪੁਰੁਸ਼ਾਂ⁷ ਦੇ ਸਾਹਸ ਅਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਕੋਈ ਕਿਤਾਬ ਤਿਆਰ ਹੋਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜਮਾਨੇ ਦੀ ਬੇ ਧਿਆਨੀ ਅਤੇ ਗ਼ਫ਼ਲਤ ਕਰਕੇ ਉਸ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਕੁਝ ਨੁਸਖਿਆਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤੇ ਵਿਕਦੇ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਤਰ ਨੁਸਖੇ (ਕਿਤਾਬਾਂ) ਸਾਲਾਂ ਬੱਧੀ ਸੰਦੂਕਾਂ ਜਾਂ ਅਲਮਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਰੱਬ ਖ਼ਾਤਰ ਮੁਫ਼ਤ ਵੰਡੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਧਰਮ ਲਈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਰੋਕ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬੇਸ਼ਕ ਰੱਬ ਇਸ ਜਮਾਤ ਨੂੰ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤੀਦਿਨ ਵਧਾਉਂਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਅਜਿਹੇ ਧੰਨਵਾਨਾਂ (ਪੁੰਜੀਪਤੀਆਂ) ਵਿੱਚੋਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਵੱਡਾ ਭਾਗ ਇਸ ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਆਪਣੇ ਜ਼ਿੱਮੇ ਲੈ ਲਏ ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵਿਨਮੁ ਰੱਬ ਵੱਲੋਂ ਮਾਮੂਰ (ਨਿਯੁਕਤ) ਹੋਕੇ ਧਰਮ ਦੇ ਪੁਨਰਉੱਠਾਨ ਲਈ ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂਨੂੰ ਉਸ ਜਲਾਲ ਵਾਲੇ ਰੱਬ ਨੇ ਇਹ ਖ਼ੁਸ਼ਖ਼ਬਰੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੁਝ ਧੰਨਵਾਨਾਂ (ਪੁੰਜੀਪਤੀਆਂ) ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਡੇ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਦਾਖ਼ਲ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਮੈਂਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਕਿ 'ਮੈਂ ਤੈਂਨੂੰ ਬਰਕਤ 'ਤੇ ਬਰਕਤ ਦਿਆਂਗਾ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੇਰੇ ਕਪੜਿਆਂ

⁷ ਧਰਮ ਲਈ ਜੋਸ਼ ਰਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਭਾਵ ਇਸ ਥਾਂ ਹਜ਼ਰਤ ਮੋਲਵੀ ਹਕੀਮ ਨੂਰੁੱਦੀਨ ਸਾਹਬ ਭੇਰਵੀ ਹਨ ਜਿੰਨ੍ਹਾ ਨੇ ਸੰਭਵਤਾ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਮਾਲ ਇਸੇ ਮਾਰਗ ਵਿੱਚ ਲੁਟਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਦ ਮੇਰੇ ਦਿਲੀ ਮਿਤਰ ਹਕੀਮ ਫ਼ਜ਼ਲ ਦੀਨ ਸਾਹਬ ਅਤੇ ਨਵਾਬ ਮੁਹੰਮਦ ਅਲੀ ਖਾਨ ਸਾਹਬ ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ ਲੜੀਵਾਰ ਸਾਰੇ ਨੇਕ ਮਿਤਰ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਮਾਰਗ ਵਿੱਚ ਫ਼ਿਦਾ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ।

ਤੋਂ ਬਰਕਤ ਢੂੰਡਣਗੇ'। ਸੋ, ਇਸੇ ਸਬਬ ਕਰਕੇ ਅੱਜ ਮੈਂਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਆਇਆ ਕਿ ਧੰਨਵਾਨਾ ਤੇ ਸਮਰਥਾਵਾਨਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਤਹਿਰੀਕ (ਪ੍ਰਸਤਾਵ) ਕਰਾਂ।

ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਧਾਰਮਕ ਮਦਦ ਦਾ ਕੰਮ, ਇਕ ਮਹਾਨ ਕੰਮ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਸ਼ੰਕਿਆ, ਸੰਭਾਨਾਵਾਂ ਤੇ ਵਸਵਸਿਆਂ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਬਿਨਾ ਸ਼ਨਾਖਤ (ਬਿਨਾ ਪਰੀਚੈ) ਦੇ ਉਹ ਸਿਦਕ ਵੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਅਜਿਹੀ ਵੱਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦਾ ਹੌਂਸਲਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਰਿਆਂ ਧਨਵਾਨਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਸਾਧਾਰਣ ਤੌਰ 'ਤੇ ਐਲਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਸਹਾਇਤਾ ਵਿੱਚ ਰੋਕ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਉਦੇਸ਼, ਜਤਨ ਤੇ ਔਕੁੜਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਲਿੱਖਕੇ ਭੇਜਣ ਤਾਂ ਜੋ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਲਈ ਦੁਆ ਕਰਾਂ। ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਲਿੱਖਕੇ ਭੇਜਣ ਕਿ ਉਹ ਮਤਲਬ ਪੂਰਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਕਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸਾਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਮਾਰਗ ਵਿੱਚ ਆਰਥਕ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣਗੇ ਅਤੇ ਕੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪਕਾ ਤੇ ਅੰਤਮ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਵਸ਼ ਹੀ ਐਨ੍ਹੀ ਆਰਥਕ ਮਦਦ ਦੇਣਗੇ, ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਪਤੌਰ⁸ ਕਿਸੇ ਸਾਹਬ ਵੱਲੋਂ ਮੈਂਨੂੰ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਲਈ ਦੁਆ ਕਰਾਂਗਾ ਅਤੇ ਮੈਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬਸ਼ਰਤੇ (ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਨਾਲ) ਕਿ ਤਕਦੀਰੇ ਮੁਬਰਮ (ਅਟਲ ਤਕਦੀਰ) ਨ ਹੋਵੇ ਰੱਬ ਮੇਰੀ ਦੁਆ ਜ਼ਰੂਰ ਸੁਣੇਗਾ ਅਤੇ ਮੈਂਨੂੰ ਇਲਹਾਮ

⁸ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਤੌਰ ਅਤਿਅੰਤ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਰਜਿਸਟਰ ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਆਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਰਾਜ਼ (ਭੇਦ) ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫ਼ਾਸ਼ ਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ (ਭਾਵ ਗੁਪਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ) ਅਤੇ ਇਸ ਥਾਂ ਇਹ ਵੀ ਪੂਰੀ ਅਮਾਨਤ ਨਾਲ ਉਹ ਰਾਜ਼ ਗੁਪਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਪਤੌਰ ਕਿਸੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਮੀਰ ਦਾ ਆਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਕੰਮ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤਾ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਰਾਹੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇਵੇਗਾ । ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਨ ਹੋਣ ਕੇ ਸਾਡੇ ਮੰਤਵ ਬਹੁਤ ਵਲ੍ਹੇਵੇਂਦਾਰ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਰੱਬ ਹਰ ਚੀਜ ਉੱਪਰ ਕਾਦਰ ਹੈ ਕੇਵਲ ਸ਼ਰਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਜ਼ਲੀ (ਅਨਾਦਿ) ਨਿਸ਼ਚਾ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਨ ਹੋਵੇ । ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੇ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੱਤਰ ਆਏ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿੰਨ੍ਹਾ ਦੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਦੇ ਹਲ ਬਾਰੇ ਇਲਾਹੀ ਜਲਾਲ ਵਾਲੇ ਰੱਬ ਵੱਲੋਂ ਖੁਸ਼ਖ਼ਬਰੀ ਮਿਲੇਗੀ । ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਰਜ ਇਨਕਾਰੀਆਂ ਲਈ ਚਮਤਕਾਰ ਵੀ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਸੰਭਵਤਾ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨ ਐਨ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਣ ਕਿ ਦਰਿਆ ਵਾਂਗ ਵਗੱਣ ਲੱਗ ਜਾਣ । ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਹਰ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਨਸੀਹਤ ਵੱਜੋਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸਲਾਮ ਲਈ ਜਾਗੋ ਕਿ ਇਸਲਾਮ ਸਖ਼ਤ ਫ਼ਸਾਦਾਂ ਵਿੱਚ ਘਿਰਿਆ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰੋ ਕਿ ਇਹ ਹੁਣ ਗ਼ਰੀਬ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਸੇ ਲਈ ਆਇਆ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਂਨੂੰ ਰੱਬ ਨੇ ਕੁਰਆਨ ਕਰੀਮ ਦਾ ਗਿਆਨ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਚਾਈਆਂ ਤੇ ਮਆਰਫ਼ ਆਪਣੀ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੀਆਂ ਮੇਰੇ ਉੱਪਰ ਖੋਲੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਚਮਤਕਾਰ ਮੈਂਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ । ਸੋ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਆਓ ਤਾਂ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਹਿੱਸਾ ਪਾਓ । ਮੈਂਨੂੰ ਸਹੁੰ ਹੈ ਉਸ ਜ਼ਾਤ (ਵਜੂਦ) ਦੀ ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਰੱਬ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹਾਂ । ਕੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਂ ਫ਼ਸਾਦਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਅਜਿਹੀ ਸਦੀ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤਖ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਹਨ ਦੇ ਸਿਰੇ'ਤੇ ਇਕ 'ਮੁਜਦਦ' ਪ੍ਰਤਖ ਚਮਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਦਾਵੇ ਨਾਲ ਆਉਂਦਾ । ਸੋ, ਛੇਤੀ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਮੈਂਨੂੰ ਮੇਰੇ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਸ਼ਨਾਖ਼ਤ ਕਰੋਗੇ । ਹਰ ਕੋਈ ਜੋ ਰੱਬ ਵੱਲੋਂ ਆਇਆ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮੌਲਵੀਆਂ ਦੀ ਨਾਸਮਝੀ ਉਸ ਦੇ ਮਾਰਗ ਦੀ ਰੋਕ ਬਣੀ । ਅਖੀਰ ਜੱਦ ਉਹ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੌੜਾ ਰੁੱਖ ਮਿਠੇ ਫਲ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਰੱਬ ਗੈਰ ਨੂੰ ਉਹ ਬਰਕਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਜੋ ਵਿਸੇਸ਼ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਹੇ, ਲੋਕੋ ! ਇਸਲਾਮ ਅਤਿਅੰਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ

ਆਇਨਾਏ ਕਮਲਾਤਿ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨਾ ਲਈ ਸੂਚਨਾ

ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਕ ਕਿਤਾਬ ‘ਆਇਨਾਏ ਕਮਲਾਤਿ ਇਸਲਾਮ’ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸੂਖਮਤਾ ਨਾਲ ਖੋਜਬੀਨ ਕਰਕੇ ਇਸਲਾਮ ਤੇ ਕੁਰਆਨ ਕਰੀਮ ਦੀਆਂ ਖੂਬੀਆਂ ਤੇ ਕਮਾਲਾਤ ਵਰਨਣ ਕੀਤੇ ਹਨ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੇ ਬੁਠੇ ਅਕੀਦਿਆਂ ਦਾ ਰੱਦ (ਖੰਡਨ) ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀਵਾਦੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅਪਵਾਦਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੜ੍ਹੋਂ ਪੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। 650 ਪੰਨਿਆਂ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਮੁੱਲ ਦੋ ਰੁਪਏ ਹੈ, ਡਾਕ ਖਰ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹਨ :

ਫ਼ਤਹਿ ਇਸਲਾਮ, ਤੌਜੀਹ ਮਰਾਮ, ਅਜ਼ਾਲਾ ਔਹਾਮ ਆਦਿ ਡਾਕ ਖਰ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਫ਼ਤਹਿ ਇਸਲਾਮ ਤੇ ਤੌਜੀਹ ਮਰਾਮ ਦਾ ਮੁੱਲ ਅੱਠ ਅੱਠ ਆਨੇ ਸੀ ਜੋ ਹੁਣ ਘਟਾ ਕੇ ਚਾਰ ਚਾਰ ਆਨੇ ਘੱਟ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦਹਿੰਦ

ਮਿਰਜ਼ਾ ਗੁਲਾਮ ਅਹਮਦ

ਕਾਦੀਆਂ ਜ਼ਿਲਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਪੰਜਾਬ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
 اللهم صل على محمد و آل محمد افضل الرسل و خاتم النبیین

ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ

ਕਿਤਾਬ ‘ਬ੍ਰਾਹੀਨ ਅਹਮਦੀਆ’ ਜਿਸ ਨੂੰ ਰੱਬ ਵੱਲੋਂ ਲੇਖਕ ਨੇ ਮੁਲਹਿਮ (ਇਲਹਾਮ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ) ਤੇ ਮਾਮੂਰ (ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ) ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਪੁਨਰ ਉਥੱਨ ਲਈ ਲਿੱਖਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਇਨਾਮੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਸਾਰ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਰੱਬ ਵੱਲੋਂ ਸਚਾ ਧਰਮ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖ ਰੱਬ ਨੂੰ ਹਰ ਇਕ ਐਬ ਤੇ ਨੁਕਸ ਤੋਂ ਪਾਕ ਤੇ ਬੇਐਬ ਸਮਝਕੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਕ ਤੇ ਪੂਰਨ ਗੁਣਾ ਉੱਪਰ ਦਿਲੀ ਯਕੀਨ ਨਾਲ ਇਮਾਨ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕੇਵਲ ਇਸਲਾਮ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਚਾਈ ਦੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਚਮਕ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਚਾਈ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਿਨ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰਕਟ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਸਾਰਿਆਂ ਧਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਸਪਸ਼ਟ ਝੂਠ ਹਨ ਕਿ ਨ ਹੀ ਬੋਧਕ ਪੱਖੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਉਸੂਲ ਸਹੀ, ਠੀਕ ਤੇ ਦੁਰੁਸਤ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਚਲਕੇ ਇਕ ਰਤਾ ਰੂਹਾਨੀ ਬਰਕਤ ਤੇ ਇਲਾਹੀ ਪਰਵਾਨਗੀ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ ਸਗੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਬੰਦੀ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਅਤਿਅੰਤ ਦਰਜੇ ਦਾ ਕੋਰਾ ਝੂਠ ਤੇ ਸਿਆਹ ਦਿਲ ਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਬਦਨਸੀਬੀ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਇਸੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਪੈਦੇ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ।

ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਦੀ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਦੋ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । (1) ਪਹਿਲਾਂ ਤਿੰਨ ਸੌ ਠੋਸ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬੋਧਕ ਦਲੀਲਾਂ ਨਾਲ ਜਿੰਨ੍ਹਾ ਦੀ ਸ਼ਾਨ, ਚਮਕ ਤੇ ਚੜ੍ਹਤ ਇਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਟ ਹੈ

ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਇਹਨਾਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੇਣ ਦਾ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਤਸੱਲੀ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਰਜਿਸਟਰੀ ਵੀ ਕਰਾ ਲਏ।

(2) ਦੂਜਾ ਉਹਨਾਂ ਆਕਾਸ਼ੀ ਚਮਤਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਸੱਚੇ ਧਰਮ ਦੀ ਕਾਮਲ ਸਚੱਈ ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਲਈ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ । ਇਸ ਦੂਜੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਲੇਖਕ ਨੇ ਇਸ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਕਿ ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਸਚੱਈ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋ ਜਾਏ, ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ (ਚਿੰਨ੍ਹ) ਸਾਬਤ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਏ ਹਨ । ਪਹਿਲੇ ਉਹ ਨਿਸ਼ਾਨ (ਚਿੰਨ੍ਹ) ਹਨ ਜੋ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਲਲੱਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ ਆਪ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਮੁਸਤਫ਼ਾ ਸਲਲੱਹੁ ਅਲਹਿ ਵਸਲਮ ਦੇ ਹੱਥੀ ਅਤੇ ਆਪਜੀ ਦੀਆਂ ਦੁਆਵਾਂ ਨਾਲ ਅਤੇ ਇਲਾਹੀ ਤਵਜੁੱਹ (ਧਿਆਨ) ਤੇ ਬਰਕਤਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਕਟ ਹੁੰਦੇ ਦੇਖੇ ਜਿੰਨ੍ਹਾ ਨੂੰ ਲੇਖਕ ਅਰਥਾਤ ਇਸ ਵਿਨਮੂ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕ ਉੱਤਮ ਦਰਜੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵੱਜੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਦੂਜੇ ਉਹ ਨਿਸ਼ਾਨ ਜੋ ਕੁਰਆਨ ਕਰੀਮ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਆਦਿ ਤੋਂ ਸਦੈਵੀ ਤੇ ਅਦੁੱਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿੰਨ੍ਹਾ ਨੂੰ ਲੇਖਕ ਨੇ ਚੰਗੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਹਰ ਇਕ ਸਾਧਾਰਣ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹਕੇ ਵਰਨਣ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਉਜ਼ਰ ਕਿਸੇ ਲਈ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ । ਤੀਜੇ ਉਹ ਨਿਸ਼ਾਨ ਕਿ ਅਲੱਹ ਦੀ ਕਿਤਾਬ (ਕੁਰਆਨ ਕਰੀਮ) ਦੀ ਪੈਰੂਵੀ ਅਤੇ ਰਸੂਲੁਲੱਹੁ ਸਲਲੱਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਦੀ ਸੱਚੀ ਆਗਿਆ ਕਾਰੀ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਪੈਰੂਵੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵਿਰਸੇ ਵੱਜੋਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ । ਜਿੰਨ੍ਹਾ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਰ 'ਤੇ ਪਏ ਬੰਦੇ ਨੇ ਰੱਬ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਇਹ ਟ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੱਤ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਿਖਾਏ ਹੈ ਕਿ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਸੱਚੇ ਇਲਹਾਮ, ਚਮਤਕਾਰ, ਕਰਾਮਾਤ, ਗ਼ੈਬ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ, ਗੁਪਤ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਸੱਚੇ ਸੁਪਨੇ ਅਤੇ ਪਰਵਾਨਤ ਦੁਆਵਾਂ ਜੋ ਆਪ ਇਸ ਧਾਰਮਕ

ਸੇਵਕ ਤੋਂ ਵਾਪਰੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਚਾਈ ਉੱਪਰ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਵਿਰੋਧੀ ਧਰਮ (ਆਰਿਆ ਧਰਮ ਆਦਿ ਵਿੱਚੋਂ) ਦੀਆਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੱਤ ਗਵਾਹੀਆਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਉਕਤ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵੀ ਗਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਮੇਂ ਦਾ 'ਮੁਜੱਦ' ਹੈ ਅਤੇ ਰੂਹਾਨੀ ਤੌਰ'ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਚਮਤਕਾਰ ਮਸੀਹ ਇਬਨੇ ਮਰਯੱਮ ਦੇ ਚਮਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਮਰੂਪ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਢੁਕਵੀਂ ਇਕਸਾਰਤਾ, ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਤੇ ਇਕਰੂਪਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਬੀਆਂ ਤੇ ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਗੁਣਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕੇਵਲ ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਪੁੰਜ ਸਰਬਉੱਤਮ ਰਸੂਲ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੱਮਦ ਰਸੂਲੁਲੱਹਿ ਸਲਲੱਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਦੀ ਪੈਰੁਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਬਰਕਤ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਔਲੀਆ ਤੇ ਰੱਬ ਦੀ ਨੇੜਤਾ ਰਖੱਣ ਵਾਲਿਆਂ ਉੱਪਰ ਫ਼ਜ਼ੀਲਤ (ਵੱਡਿਆਈ) ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਜੋ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੰਘ ਚੁਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਲੀਹਾਂ (ਪੈੜਾਂ) ਉੱਪਰ ਚਲੱਣਾ ਮੁਕਤੀ, ਖੁਸ਼ਨਸੀਬੀ ਤੇ ਬਰਕਤ ਦਾ ਮੁਜਬ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਚਲੱਣਾ ਬੇਨਸੀਬੀ ਤੇ ਦੂਰੀ ਦਾ ਮੁਜਬ ਹੈ । ਇਹ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਿਤਾਬ 'ਬ੍ਰਾਹੀਨ ਅਹਮਦੀਆ' ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਜੋ ਕੋਈ 300 ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਲਗਭਗ 37 ਅੰਗ ਛੱਪ ਚੁਕੀ ਹੈ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਚਾਈ ਦੇ ਜਾਚਕਾਂ ਲਈ ਲੇਖਕ ਆਪ ਪੂਰੀ ਪੂਰੀ ਤਸੱਲੀ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਸਮੇਂ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਹੈ ।

(وَذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَلَا فُحْرُ وَالسَّلَامُ عَلَى مَنْ اتَّبَعَ الْهُدَى)

‘ਵ ਜ਼ਾਲਿਕਾ ਫ਼ਜ਼ਲੁਲੱਹਿ ਯੂਤੀਹਿ ਮੰਯਾਸ਼ਾਉ ਵਲਾ ਫ਼ਖਰਿ । ਵਸੱਲਾਮੁ

ਅਲਾ ਮਨਿਤੱਬਾਅਲਹੁਦਾ’ ।

ਜੇਕਰ ਇਸ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਬਾਦ ਵੀ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਸਚਾ ਜਾਚਕ ਬਣਕੇ ਆਪਣੀ ਭੁਲੇਖੇ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਨ ਚਾਹੇ ਅਤੇ ਮਨ ਦੀ ਸਚਾਈ ਨਾਲ ਹਾਜ਼ਰ ਨ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਉਸ’ਤੇ ਤਰਕ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ

ਉਹ ਰੱਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਈ ਹੋਵੇਗਾ । ਅੰਤ ਇਸ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦੁਆ'ਤੇ ਖ਼ਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇ, ਮਿਹਰਵਾਨ ਰੱਬ ! ਸਾਰੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਤਤੱਪਰ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਮਾਰਗ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਤਾਂ ਜੋ ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਵਾਨਤ ਤੇ ਸਰਬਉੱਤਮ ਰਸੂਲ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਰਸੂਲੁੱਹ ਸਲਲੱਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਅਤੇ ਤੇਰੇ ਕਾਮਲ ਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਕਲਾਮ (ਕੁਰਆਨ ਸ਼ਰੀਫ਼) ਉੱਪਰ ਇਮਾਨ ਲੈ ਆਉਣ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਉੱਪਰ ਚਲਣ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ, ਸਦਗੁਣਾ, ਖੁਸ਼ਨਸੀਬੀਆਂ, ਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀਆਂ ਨਾਲ ਆਨੰਦਮਈ ਹੋ ਜਾਣ ਜੋ ਕਿ ਸੱਚੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਜਹਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਅਨਾਦਿ ਮੁਕਤੀ ਤੇ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਲਾਭ ਚੁਕਣ ਵਾਲੇ ਹੋਣ ਜੋ ਨ ਕੇਵਲ ਪਰਲੈ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਸਗੋਂ ਸੱਚੇ ਰਾਸਤਬਾਜ਼ (ਸੁਮਾਰਗੀ) ਨੂੰ ਇਸੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਕੌਮ, ਜਿੰਨ੍ਹਾ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਸ ਸਚਾਈ ਦੇ ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਚਾਨ੍ਹਣਾ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜਿੰਨ੍ਹਾ ਦੀ ਵਿਨਮ, ਸੁਖੜ, ਸਭਿਅਚਾਰੀ ਤੇ ਮਿਹਰਵਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਉਪਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਮਿਤੱਰਤਾ ਪੂਰਨ ਮਾਮਲਿਆ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸੰਸਨੀ ਕਰਕੇ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਦਿਲੀ ਜੋਸ਼ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੇ ਦੀਨ ਲਈ ਮਨ ਦੇ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਤਰੱਕੀ ਤੇ ਸਲਾਮਤੀ ਮੰਗੀਏ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਗੋਰੇ ਤੇ ਸੁਫੈਦ ਮੂੰਹ ਜਿਵੇਂ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਸੁੰਦਰ ਹਨ ਪਰਲੈ ਵਿੱਚ ਵੀ ਰੂਰਾਨੀ ਤੇ ਰੋਸ਼ਨ ਹੋਣ ।

فَسْأَلُ اللَّهَ تَعَالَى خَيْرَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ اللَّهُمَّ اهْدِهِمْ بَرُوحَ مَنْكَ وَاجْعَلْ لَهُمْ حِظًّا كَثِيرًا فِي دِينِكَ وَاجْزِهِمْ بِحَوْلِكَ وَقُوَّتِكَ لِيَوْمِ مَوَابِكْتَابِكَ وَرَسُولِكَ
وَيَدْخُلُوا فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا . آمِينَ . ثُمَّ آمِينَ . وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

ਫ਼ਨਸਾਲਲੱਹੁ ਤਆਲਾ ਬੈਰਾਹੁਮ ਫ਼ਿਦੁੱਨੀਆ ਵਲ ਆਖਿਰਾ,
 ਅਲੱਹੁਮੱਹਦਾਹੁਮ ਬਿਰੂਹਿ ਮਿਨਕਾ ਵਜਅਲਹੁਮ ਹਜ਼ਨ ਕਸੀਰਨ ਫ਼ੀ
 ਦੀਨਿਕਾ ਵ ਅਜ-ਜ਼ਬਹੁਮ ਬਿਹੋਲਿਕਾ ਵ ਕੁਵੱਤਾਕਾ ਲਿਯੂਮਿਨੂ
 ਬਿਕਿਤਾਬਾਕਾ ਵ ਰਸੂਲਕਾ ਵ ਯਦਖੁਲੂ ਫ਼ੀ ਦੀਨਿਲੱਹਿ ਅਫ਼ਵਾਜਾ ।
 ਆਮੀਨ, ਸੁਮੱ ਆਮੀਨ ਵਲਹਮਦੁ ਲਿਲੱਹਿ ਰੱਬਿਲ ਆਲਾਮੀਨ ।

ਅਲਮੁਸ਼ਤਹਿਰ (ਵੱਲੋਂ)

ਖ਼ਾਕਸਾਰ (ਵਿਨਮੁ)

ਮਿਰਜ਼ਾ ਗ਼ੁਲਾਮ ਅਹਮਦ

ਕਾਦੀਆਂ, ਜ਼ਿਲਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਪੰਜਾਬ

(ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਛਾਪੇ ਗਏ)

ਛਾਪਾ : ਰਿਆਜ਼ ਹਿੰਦ ਪ੍ਰੈਸ ਅਮ੍ਰਤਸਰ ਪੰਜਾਬ

TRANSLATION OF THE VERNACULAR NOTICE ON REVERSE

Being inspired and commanded by God, I have undertaken the compilation of a book named "Barahin-i-Ahmadia," with the object of reforming and reviewing the religion, and have offered a reward of Rs. 10,000 to any one who would prove the arguments brought forward therein to be false. My object in this Book is to show that only true and the only revealed religion by means of which one might know God to be free from blemish, and obtain a strong conviction as to the perfection of His attributes is the religion of Islam, in which the blessings of truth shine forth like sun, and the impress of veracity is as vividly bright as the day-light. All other religions are so palpably and manifestly false that neither their principles can stand the test of reasoning nor their followers experience least spiritual edification. On the contrary those religions so obscure the mind and divest it of discernment that signs of future misery among the followers become apparent even in this world.

That the Muhammadan religion is the only true religion has been shown in this book in two ways: (1st), By means of 300 very strong and sound arguments based on mental reasoning (their cogency and sublimity being inferred from the fact that a reward of Rs. 10,000 has been offered by me to any one refuting them, and from my further readiness to have this offer registered for the satisfaction of any one who might ask for it): (2) From those Divine signs which are essential for the complete and satisfactory proof of a true religion. With a view to establish that Muhammadan religion is the only true religion in the world, I have adduced under this latter head 3 kinds of evidences: (1) The miracles performed by the Prophet during his life time either by deeds or words which were witnessed by people of other persuasions and are inserted in this book in a chronological order (based on the best kind of evidences): (2), The marks which are inseparably adherent in the Al-Quran itself, and are perpetual and everlasting, the nature of which has been fully expounded for facility of comprehension (3), The signs which by way of inheritances devolve on any believer in the Book of God and the follower of the true Prophet. As an illustration of this, I, the humble creature of God, by His help have clearly evinced myself to be possessed of such virtues by the achieving of many unusual and supernatural deeds by foretelling future events and secrets, and by obtaining from God the objects of my prayers to all of which many persons of different persuasions like Aryas, & c., have been eye-witness (A full description of these will be found in the said book).

I am also inspired that I am the Reformer of my time, and that as regards spiritual excellence, my virtues bear a very close similarity and strict analogy to those of Jesus Christ, in the same way as the distinguished chief of Prophets were assigned a higher

rank than that of other Prophets, I also by virtue of being a follower of the August Person (the benefactor of mankind, the best of the messengers of God) am favoured with a higher rank than, that assigned to many of the Saints and Holy Personages preceding me. To follow my footsteps will be a blessing and the means of salvation whereas any antagonism to me will result in estrangement and disappointment. All these evidences will be found by perusal of the book which will consist of nearly 4800 pages of which about 592 pages have been published. I am always ready to satisfy and convince any seeker of truth. "All this is a Grace of God He gives it to whom-soever. He likes and there is no bragging in this." "Peace be to all the followers of righteousness!"

If after the publication of this notice any one does not take the trouble of becoming earnest enquirer after the truth and does not come forward with an unbiassed mind to seek it then my challenging (discussion) with him ends here and he shall be answerable to God.

Now I conclude this notice with the following prayer: Oh Gracious God! guide the pliable hearts of all the nations, so that they may have faith on Thy chosen Prophet (Muhammad) and on Thy holy Al-Quran, and that they may follow the commandments contained therein, so that they may thus be benefitted by the peace and the true happiness which are specially enjoyed by the true Muslims in both the worlds, and may obtain absolution and eternal life which is not only procurable in the next world, but is also enjoyed by the truthful and honest people even in this world. Especially the English nation who have not as yet availed themselves of the sunshine of truth, and whose civilized, prudent and merciful empire has, by obliging us numerous acts of kindness and friendly treatments, exceedingly encouraged us to try our utmost for their numerous acts of welfare, so that their fair faces may shine with heavenly effulgence in the next We beseech God for their well being in this world and the next. Oh God! guide them and help them with Thy grace, and instil in their minds the love for Thy religion, and attract them with Thy power, so that they may have faith on Thy Book and prophet, and embrace Thy religion in groups Amen! Amen!"

"Praise be to God the supporter of creation!"

(Sd) **MIRZA GULAM AHMAD**

Chief of Qadian, District Gurdaspur, Punjab, India